

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	5
2. Generelt	7
3. Bygningmæssige forhold mv.	8
3.1. Belægningsafdelinger.....	10
3.1.1. Cellerne.....	11
3.1.2. Gangarealer og fællesrum.....	14
3.1.3. Bade- og toiletfaciliteter.....	16
3.1.4. Køkkenforhold.....	20
3.2. Øvrige bygninger.....	22
3.2.1. Isolationsafdelingen.....	22
3.2.2. Værksteder.....	26
3.2.3. Fritidslokaler, skolen, biblioteket og kirken.....	28
3.2.4. Købmandsbutikken.....	29
3.2.5. Besøgsafdelingen.....	30
3.2.6. Udendørsarealer.....	33
4. Arbejde, undervisning og fritid	33
4.1. Arbejde mv.....	33
4.2. Undervisning.....	39
4.3. Fritid.....	42
5. Møde med talsmændene	44
5.1. Emner der blev drøftet under samtalen med talsmændene, og som efterfølgende blev drøftet med eller forelagt for ledelsen.....	45
5.1.1. Købmandsordningen.....	45

5.1.2. Talsmandsordningen.....	48
5.1.3 Behandlernes ansvar over for generelle tiltag i anstalten og behandlingsrutiner.....	52
5.1.4. Udelukkelse fra fællesskab og anvendelse af disciplinærstraf.....	54
5.1.5. Afgivelse af (rutinemæssige) urinprøver.....	57
5.2. Emner som talsmandsgruppen har omtalt i det skriftlige materiale, og som blev omtalt eller drøftet under mødet med ledelsen.....	62
5.2.1. Indskrænkninger af de indsattes fællesrum i afdelingerne og pladsmangel.....	62
5.2.2. Tv-forholdene for de indsatte.....	63
5.3. Emner der blev drøftet under samtalen med talsmændene, og som ikke efterfølgende blev drøftet med eller forelagt for ledelsen.....	65
5.3.1. Handleplaner.....	65
5.4. Emner som talsmandsgruppen har omtalt i det skriftlige materiale, og som ikke blev omtalt eller drøftet under mødet med ledelsen.....	67
5.4.1. Indsattes mulighed for superviseret/overvåget adgang til internettet.....	67
6. Andre forhold.....	68
6.1. Overbelægning/venteliste.....	68
6.2. Særlige behandlingsprogrammer mv.....	69
6.3. Euforiserende stoffer, alkohol og mobiltelefoner.....	72
6.4. Vold og trusler.....	72
6.5. Information af indsatte.....	73
6.6. Bøger og aviser.....	74
6.7. Telefonering og besøg.....	75

6.8. Handicaptilgængelighed.....	79
6.9. Kopimaskine på biblioteket.....	82
6.10. Rygepolitik.....	83
6.11. Behandling med kønsdriftsdæmpende medicin.....	84
6.12. Udlevering af genstande.....	86
6.13. Sagsbehandlingstid for besvarelse af anmodningssedler.....	87
6.14. Tavshedspligt.....	88
7. Gennemgang af rapporter.....	89
7.1. Håndjern.....	89
7.1.1. Indledning.....	89
7.1.2. Retsgrundlag.....	90
7.1.3. Betingelser.....	91
7.1.4. Begrundelse.....	91
7.1.5. Magtanvendelse.....	94
7.1.6. Kompetence mv.	95
7.1.7. Lægetilsyn.....	98
7.1.8. Ophør og varighed.....	98
7.1.9. Klagevejledning.....	98
7.2. Magtanvendelse.....	99
7.2.1. Indledning.....	99
7.2.2. Retsgrundlag.....	100
7.2.3. Betingelser.....	100
7.2.4. Begrundelse mv.....	102
7.2.5. Kompetence mv.....	102
7.2.6. Lægetilsyn.....	104
7.2.7. Klagevejledning.....	105
7.3. Anbringelse i observationscelle.....	106
7.3.1. Indledning.....	106

7.3.2. Retsgrundlag.....	107
7.3.3. Betingelser.....	107
7.3.4. Begrundelse.....	108
7.3.5. Magtanvendelse.....	111
7.3.6. Kompetence mv.....	111
7.3.7. Undersøgelse af den indsattes person.....	115
7.3.8. Lægetilkald og lægetilsyn.....	116
7.3.9. Tilsyn ved personalet.....	118
7.3.10. Ophør og varighed.....	120
7.3.11. Klagevejledning.....	123
7.4. Sikringscelleanbringelse.....	124
7.4.1. Indledning.....	124
7.4.2. Retsgrundlag.....	125
7.4.3. Betingelser.....	125
7.4.4. Begrundelse mv.....	126
7.4.5. Magtanvendelse.....	127
7.4.6. Kompetence mv.....	127
7.4.7. Undersøgelse for genstande mv.	130
7.4.8. Fiksering.....	133
7.4.9. Lægetilkald og lægetilsyn.....	135
7.4.10. Fast vagt.....	138
7.4.11. Tilsyn.....	140
7.4.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering.....	141
8. Opfølgning.....	145
9. Underretning.....	145

1. Indledning

Som et led i ombudsmandens almindelige inspektionsvirksomhed (jf. § 18 i lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand) foretog jeg og tre af embedets øvrige medarbejdere den 2., 3. og 7. februar 2005 inspektion af Anstalten ved Herstedvester. Til stede under inspektionen var blandt andre den daværende fængselsinspektør Erik Taylor, vicefængselsinspektør Bent Andersen, ledende overlæge Birgit Jessen-Petersen og økonomichef Kirsten Jensen som nu også har titel af vicefængselsinspektør.

Ombudsmanden har tre gange tidligere – i henholdsvis 1957, 1977 og 1996 – foretaget inspektion af Anstalten ved Herstedvester og en gang – i 1993 – foretaget særskilt inspektion af grønlanderafdelingen (afdeling L) i anstalten. Grønlanderafdelingen er aflagt besøg igen i foråret 2004, og inspektionen den 2., 3. og 7. februar 2005 omfattede derfor ikke denne afdeling. Inspektionen omfattede heller ikke kvindeafdelingen som blev aflagt besøg i efteråret 2004.

Ombudsmandens rapporter fra inspektionen i 1977 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1977, side 260 ff, og i beretningen for 1978, side 722 ff. Rapporterne fra inspektionen i 1996 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretninger for 1996, s. 363 ff, 1998, s. 694 ff, 1999, s. 641 ff og 2001, s. 743. (Rapport vedrørende den særskilte inspektion af anstaltens grønlanderafdeling i 1993 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1993, side 395 ff., og rapport vedrørende besøget på kvindeafdelingen vil blive optaget i beretningen for 2004).

Inspektionen den 2., 3. og 7. februar 2005 bestod af en indledende samtale med ledelsen, møde med samarbejdsudvalget, møder med de indsattes talsmænd, rundgang i anstalten og en afsluttende samtale med ledelsen. Jeg havde desuden samtaler med i alt 29 indsatte som havde anmodet herom. En enkelt af de indsatte modtog efter udtrykkelig aftale ikke svar, men alle de øvrige indsatte modtog efterfølgende særskilt svar på de klagepunkter som de fremførte over for mig.

Talsmændene havde forud for inspektionen sendt mig en liste over punkter som talsmændene ønskede at fremføre i forbindelse med inspektionen, og et omfattende bilagsmateriale vedrørende nogle af disse punkter. Efterfølgende har talsmændene sendt mig kopi af bilag vedrørende øvrige punkter. Kun nogle af punkterne blev drøftet under min samtale med talsmændene, og nogle af de af talsmændene fremførte forhold blev viderebragt til ledelsen under min afsluttende samtale med ledelsen. I brev af 14. marts 2005 fulgte jeg op på min samtale med talsmændene. Herved blev nogle af de rejste klagepunkter afsluttet, mens andre vil blive berørt i rapporten nedenfor. Med brev af 14. marts 2005 sendte jeg anstalten en kopi af mit brev af samme dato til talsmændene idet jeg samtidig anmodede om underretning mv. vedrørende nærmere angivne forhold. Som opfølgning herpå har jeg med modtaget et notat af 25. april 2005 som den nuværende fængselsinspektør for anstalten Lene Møller-Nielsen i brev af 26. april 2005 har tilsluttet sig.

Det bemærkes at flere spørgsmål end de som indgår i denne rapport, blev drøftet under min inspektion af anstalten. Det bemærkes endvidere at nogle af de i rapporten berørte emner hovedsagelig bygger på en efterfølgende gennemgang af det skriftlige materiale som jeg har modtaget fra anstalten, og således ikke blev særskilt drøftet under selve inspektionen.

I forbindelse med inspektionen anmodede jeg om rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere under pkt. 7 nedenfor.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Anstalten ved Herstedvester og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har i brev af 22. september 2005 fra Anstalten ved Herstedvester modtaget sådanne bemærkninger som er indarbejdet i denne rapport. Jeg har ikke modtaget bemærkninger fra Direktoratet for Kriminalforsorgen.

2. Generelt

Anstalten ved Herstedvester er et lukket fængsel der blev taget i brug den 1. april 1935.

Anstalten modtager dømte fra hele landet – såvel mænd som kvinder – der er idømt forvaring eller fængselsstraf, og som skønnes at have behov for psykiatrisk bistand eller behandling. Anstalten modtager desuden grønlandske domfældte der i Grønland er dømt til anbringelse i psykiatrisk ledet anstalt i Danmark. Anstalten kan endvidere modtage varetægtsarrestanter der har brug for psykiatrisk observation eller behandling, jf. retsplejelovens § 777, og frivillige optagere.

En betydelig del (omtrent en tredjedel) af de indsatte er dømt for sexkriminalitet.

Anstalten har plads til 127 indsatte, heraf 14 kvinder og et ikke nærmere bestemt antal grønlandske domfældte. Anstaltens grønlænderafdeling (afdeling L) har 12 pladser, men i det omfang antallet af grønlandske domfældte overstiger 13, anbringes der tillige grønlændere på afdeling K. På tidspunktet for inspektionen var der 11 kvinder og 19 grønlændere indsat. Grønlænderafdelingen og kvindeafdelingen var som nævnt under punkt 1 ikke omfattet af inspektionen den 2., 3. og 7. februar 2005.

Ud over de 127 pladser råder anstalten over syv pladser på isolationsafdelingen. Disse pladser indgår ikke i anstaltens godkendte kapacitet på 127 pladser.

Anstalten råder desuden over 15 pladser i en åben fængselsafdeling (beliggende på Holsbjergvej 15). Inspektionen omfattede heller ikke denne afdeling der blev inspiceret særskilt den 19. maj 2005.

Af særlige afdelinger findes foruden kvindeafdelingen og grønlænderafdelingen en visitationsafdeling for personer dømt for sexkriminalitet (afdeling Q).

Anstalten ledes af en fængselsinspektør. Behandlingsarbejdet ledes af en administrerende overlæge.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

Anstalten ved Herstedvester består af 13 beboelsesafdelinger, en isolationsafdeling, en besøgsafdeling, administrationslokaler, en købmandsbutik, seks værksteder, en skole, en kirke, et bibliotek, et musiklokale, en sportshal med tilstødende kondirum og et lægelokale. Disse afdelinger mv. er beliggende i 13 bygninger som er fordelt på anstaltens grund, der er omkranset af en ca. 5 meter høj ringmur. Størsteparten af bygningerne er gule murstensbygninger i to plan. Mellem bygningerne er der græsplæner og vej- og stianlæg.

Anstalten havde tidligere en sygeafdeling, men denne er nu inddraget til personalefaciliteter, herunder til sygeplejeadministration. En indsat der er sygemeldt, opholder sig således ikke på en sygeafdeling, men på egen celle.

Fem af de 13 beboelsesafdelinger er såkaldte almindelige afdelinger hvoraf den ene, afdeling K, som nævnt ovenfor, er delvis grønlænderafdeling. De resterende otte beboelsesafdelinger består af to kvindeafdelinger, en grønlænderafdeling, en visitationsafdeling for sexkriminelle, to psykiatriske afdelinger, en personalefri afdeling og en afdeling til udelukkelse fra fællesskabet. Ud over de 13 beboelsesafdelinger har anstalten, som nævnt ovenfor, en isolationsafdeling.

Bortset fra grønlænderafdelingen og kvindeafdelingerne besigtigede jeg ovenstående belægningsafdelinger samt anstaltens øvrige lokaliteter, bortset fra et enkelt værksted og lægelokalet. Enkelte afdelinger så jeg dog kun flygtigt.

Under inspektionen fremstod bygningernes ydre generelt velholdt, men en del af anstaltens vinduer trænger til at blive skiftet ud, jf. nedenfor. Derudover er ringmuren forfalden og nedslidt og trænger som jeg tilkendegav under inspektionen, til at blive renoveret. Det fremgår af rapport vedrørende bygningssyn den 22. oktober 2003 at en istandsættelse af ringmuren indgår med prioritet 2 i anstaltens planer vedrørende vedligeholdelse, og at istandsættelse i øvrigt indgår i et sikkerhedsprojekt som anstalten har indsendt til direktoratet. Direktoratet har i brev af 24. januar 2005 oplyst at der planlægges et perimetersikringsprojekt.

Jeg anmoder om nærmere oplysninger om planerne med hensyn til istandsættelse af muren mv.

Med hensyn til vinduerne fremgår det af bygningssynsrapporten under generelle bemærkninger at vinduerne i bygning A-D bør udskiftes i henhold til "økonomi og tid". Det fremgår tillige af rapporten at vinduer i bygning H, I og G skal udskiftes som prioritet 1, og at vinduer i Barakken (afdeling U) skal renoveres som prioritet 2. Udskiftning af vinduer i montage/gymnastik/kuvert og Produktionsskole er ligeledes omtalt med henholdsvis prioritet 4 og 2.

Under mit møde med talsmændene bad de mig om at undersøge hvorledes det forholder sig med vinduerne i belægningsbygningerne. De henviste til at vinduerne i personalets lokaler i belægningsbygningerne var blevet udskiftet som følge af et pålæg fra Arbejdstilsynet, bl.a. på grund af træk, men at vinduerne i de indsattes celler ikke blev udskiftet i samme omgang. I det vedlagte skriftlige materiale har talsmændene bl.a. anført at udskiftningen af vinduerne i personalets lokaler ikke kun har omfattet isætning af nye vinduer, men tillige ændret placering så der kommer mere lys ind; i cellerne og de indsattes fællesrum på nogle af afdelingerne sidder vinduerne højt og lukker derfor ikke så meget lys ind, ligesom det er vanskeligt at se ud af vinduerne.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at udskiftningen af vinduerne i personalets kontorer skyldtes det nævnte pålæg fra Arbejdstilsynet, men at anstalten i øvrigt følger bygningssynsrapportens planer med hensyn til udskiftning af vinduer.

Jeg har noteret mig at vinduer i bygning H, I og G skal udskiftes som prioritet 1, og at vinduer i Barakken og Produktionsskolen skal renoveres som prioritet 2. Jeg anmoder om oplysning om hvad bygning G er, og om nærmere oplysninger om planerne med hensyn til udskiftning af vinduer de nævnte steder. Jeg beder samtidig om nærmere oplysninger vedrørende vedligeholdelsesstanden af vinduerne på de afde-

linger mv. som ikke er nævnt i bygningsynsrapporten. Jeg beder samtidig om en kopi af Arbejdstilsynets påbud.

3.1. Belægningsafdelinger

Som nævnt ovenfor besøgtede jeg under inspektionen de fem almindelige afdelinger (afdelingerne A, B, C, K og M), den personalefri afdeling/"Barakken" (afdeling U), de to psykiatriske afdelinger (afdeling H og O), afdelingen for indsatte der er udelukket fra fællesskab (afdeling D), visitationsafdelingen for sexkriminelle (afdeling Q) og isolationsafdelingen med sikrings- og observationsceller mv. (afdeling I). Grønlænder- og kvindeafdelingerne (henholdsvis afdeling L samt R og S) blev, som nævnt ovenfor, ikke besøgt under denne inspektion.

Belægningsafdelingerne er fordelt over 5 bygninger hvor afdeling A, B, C og D er beliggende i sammen bygning. Det samme gør sig gældende for afdeling K, L, M og O og afdeling Q, R og S. Afdeling H er beliggende sammen med afdeling I i samme bygning som administrationen. Afdeling U er beliggende for sig selv i samme bygning som skolen og biblioteket.

Belægningsafdelingerne har en forholdsvis ensartet bygningsmæssig udformning, men vedligeholdelsesstandarder varierer afdelingerne imellem. En afdeling består typisk af 7-14 celler, et køkken, 1-2 fællesrum samt 1-2 bade- og toiletrum.

I afdeling A er der – i forbindelse med anbringelse af en indsat kørestolsbruger i anstalten – indrettet faciliteter til kørestolsbrugere. Der er således etableret et handicap-toilet og -bad samt en rampe i den sydlige ende af afdelingen så kørestolsbrugere kan komme ind i afdelingen (se om ændring heraf pkt. 6.8.). Køkkenet er endvidere indrettet således at det kan anvendes af en kørestolsbruger. Derudover er der opsat et gelænder langs den ene væg på gangen i afdelingen. Det blev oplyst at anstalten havde fået bevilget 395.000 kr. fra Direktoratet for Kriminalforsorgen til forbedring af handicapforholdene i anstalten. Jeg henviser nærmere til pkt. 6.8.

I denne afdeling er et af fællesrummene et ikke-ryger fællesrum. Sådanne rum findes endnu ikke på de øvrige afdelinger. Om anstaltens rygepolitik henviser jeg til pkt. 6.10.

Afdeling D og I adskiller sig fra de øvrige afdelinger idet de indsatte på disse afdelinger er udelukket fra fællesskab og således tilbringer størstedelen af deres tid i cellen, herunder ved spising og evt. celloarbejde som de er beskæftiget med i løbet af dagen.

Afdeling U ("Barakken") adskiller sig ligeledes fra de øvrige afdelinger derved at den er personalefri. De indsatte på denne afdeling hører til blandt de bedst fungerende i anstalten.

På tidspunktet for inspektionen var meget af fængslets inventar institutionspræget og af ældre dato. Fængslets belægningsafsnit var dog generelt i en acceptabel vedligeholdelsesstand. Dårligst var standarden på afdeling H og I hvor såvel celler, celleinventar, fællesarealer som møbler på fællesarealer var meget nedslidt. Jeg henviser til omtalen heraf nedenfor.

3.1.1. Cellerne

Enkelte af de indsattes celler (15 celler fordelt på forskellige afdelinger) blev besigtiget under inspektionen efter mit valg. Cellerne varierer i størrelse fra ca. 8-12 m². Om størrelsen af cellerne henviser jeg til rapporten om inspektionen den 13. og 16. december 1996.

Cellerne er standardmæssigt indrettet med et vindue (ca. 1m x 1m) med tremmer, linoleumsgulv, sovebriks med ryglæn, loftslampe, skab til tøj, skab til service, et lille bord, en stol, en bordlampe, håndvask med koldt/varmt vand og et køleskab. På afdeling K var cellerne nymalede. Generelt fremstod cellerne i øvrigt nedslidte med gamle – men funktionelle – møbler. I en del celler var sovebriksens madras og ryglæn

hullet, gardinerne manglede eller var halvt nedrevet, gulvet (linoleum) bulede, der var huller/søm i væggene mv.

Under inspektionen besigtigede jeg bl.a. en celle på afdeling B (celle 6). Denne celle var temmelig nedslidt med huller i vægge og møbler, gamle søm og skruer i væggene, beskidte vægge mv. Jeg besigtigede også en tom/ubeboet celle på afdeling C (celle 6). Denne celle var indrettet som de andre, men inventaret og væggene trængte til at blive renoveret.

Derudover besigtigede jeg en af de to tidligere særligt sikrede celler (celle 5) på afdeling D – afdelingen for indsatte der er udelukket fra fællesskab (enten frivilligt eller efter anstaltens bestemmelse). Denne celle fremstod mindre vedligeholdt og gardinet var sat op med tape. Fordi cellen er indrettet som en særligt sikret celle, er det ikke muligt at åbne vinduerne, men den indsatte kan få frisk luft ved at åbne nogle lameller over vinduet. Jeg fik oplyst at celleinventaret på denne afdeling var over 10 år gammelt.

De to særligt sikrede celler anvendes som almindelige celler. De dobbelt så store som de øvrige celler på afdeling D.

Det fremgår af drifts- og vedligeholdelsesplanen for anstalten at maling af cellerne på afdeling A, B, C og D, vil finde sted i år 2006.

Dette har jeg noteret mig.

Det fremgår af udskiftningsplanen for celleinventar at afdeling C og D i løbet af år 2005 vil få udskiftet inventaret med nyt og gammelt renoveret inventar.

Jeg foretager mig på denne baggrund ikke noget i anledning af vedligeholdelsesstandarder af inventaret på disse afdelinger, bortset fra at jeg beder anstalten om at underrette mig hvis planen ikke kan overholdes.

Anderledes forholder det sig for afdeling B hvor celleinventar ifølge den nævnte plan først forventes udskiftet i år 2008 og 2009. På afdeling A hvor jeg ikke besøgt nogen celler, vil celleinventaret blive udskiftet i 2008. Det fremgår af bemærkninger i planen at celleinventaret på disse afdelinger – ligesom på flere af de andre afdelinger – er over 10 år gammelt. Det fremgår i øvrigt af en note at anstalten forventer at kunne renovere og således genbruge ca. 30% af celleinventaret.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse hvorvidt den celle som jeg besøgt under inspektionen på afdeling B (celle 6), er repræsentativ for cellerne på denne afdeling.

Cellerne på afdeling H varierer i størrelse, men alle er større end de øvrige celler i anstalten (op til 11-12 m²). Afdeling H er en psykiatrisk belægningsafdeling og huser anstaltens dårligt fungerende indsatte.

På afdeling H besøgt jeg celle 3 og 8 som begge var tomme på inspektionstidspunktet. Cellerne var i en rimelig god stand. Det blev oplyst at de var istandsat for ca. to år siden. Vinduerne var dog ikke i en god stand; i celle 8 var der kun forsatsvindue for den ene rude, og i celle 3 havde ingen af ruderne forsatsvinduer. Møblelementet var en blanding af gammelt og nyt. Tv er på denne afdeling som den eneste i anstalten fast inventar på cellerne.

Det fremgår af drifts- og vedligeholdelsesplanen for anstalten at celler, kontorer og gange på afdeling H vil blive malet i løbet af år 2005. Det fremgår ligeledes af denne plan at cellernes linoleum vil blive udskiftet i 2006. For så vidt angår celleinventaret, fremgår det af udskiftningsplanen at inventaret på afdeling H er (eller skulle være) blevet udskiftet i år 2004 med nyrenoveret inventar fra afdeling K-L.

Jeg har noteret mig ovenstående og foretager mig på denne baggrund ikke noget vedrørende vedligeholdelsestanden af afdeling H. Dog beder jeg anstalten om at oplyse hvorvidt udskiftning af celleinventaret på afdelingen er blevet gennemført i

overensstemmelse med drifts- og vedligeholdelsesplanen, og at underrette mig hvis planerne med hensyn til maling af celler mv. på afdelingen ikke kan overholdes.

I døren ind til celle 5 (en af de tidligere særligt sikrede celler) på afdeling D er der indkig. I en af de modtagne sikringscellerapporter der vedrører anbringelse af en indsat fra celle B5, er det i beskrivelsen af episoden der førte til sikringscelleanbringelse, anført at den indsatte blev tilset gennem observations-glasset (efter voldsom larm fra cellen). Det drejer sig om en sikringscelleanbringelse den 23. oktober 2004.

Ombudsmanden har tidligere udtalt at der efter hans opfattelse kun må være indkighuller i celler hvor der er behov for særlig observation af de indsatte.

Jeg går på denne baggrund ud fra at indkigshullet i celle 5 på afdeling D og den anden tilsvarende celle som jeg går ud fra har samme hul, samt andre celler som måtte have et sådant indkigshul, vil blive lukket. For en ordens skyld beder jeg dog om oplysning herom.

3.1.2. Gangarealer og fællesrum

Belægningsafdelingerne består af lange gange med et vinduesparti for enden. På hver side af gangen er der celler. Derudover fordeler fællesrum, køkken, kontor, bade- og toiletfaciliteter samt vaskerum (med vaskemaskine og tørretumbler) sig på gangen. Der er endvidere opsat en opslagstavle og en telefonboks på hver afdeling.

Fællesrummene indeholder typisk bløde møbler, bord, tv samt et bordtennis- og/eller billardbord. Møblerne er generelt institutionsprægede, men i god stand. På nogle afdelinger er der opsat plakater/billeder og grønne planter på gangen og i fællesrum.

Gangarealerne på afdeling A og D var nyrenoverede.

Væggene på gangarealerne og i det store fællesrum på afdeling H som er et kombineret fællesrum og gangareal, er hvide/lyse, mens væggene i tv-stuen på denne afdeling er grå. Bortset fra at der over døren på den ene endevæg på gangen og i det store fællesrum er malet motiver direkte på væggen, er disse arealer uden udsmykning, og der er heller ingen planter. Malingen omkring vinduerne i (bl.a.) tv-stuen skaller af, ruderne var beskidte, og en rude var itu. Inventaret i fællesrummene, især i tv-stuen, består af gamle nedslidte møbler. I det hele taget var især tv-stuen meget forsømt. En af de indsatte som jeg talte med, klagede over at møblerne i dette rum er meget slidte og lugter dårligt når der bliver varmt i rummet. Han nævnte endvidere at der var meget koldt i rummet om vinteren.

Som anført ovenfor under pkt. 3.1.1. fremgår det af drifts- og vedligeholdelsesplanen for anstalten at "gange, kontorer, celler" på afdeling H vil blive malet i løbet af år 2005. Jeg beder anstalten oplyse hvorvidt dette malerarbejde tillige omfatter maling af (begge) fællesrum. Det bemærkes at jeg ikke har nogen bemærkninger til væggenes malermæssige vedligeholdelsesstand på inspektionstidspunktet.

Jeg har ovenfor under pkt. 3 noteret mig at det af bygningssynsrapporten fremgår at vinduer i bl.a. afdeling H skal udskiftes som en prioritet 1.

Under inspektionen udtalte jeg at fællesrummene på denne afdeling efter min opfattelse (i øvrigt) var i uacceptabel stand, og at området burde forbedres, bl.a. med udskiftning af møblementet.

Under den afsluttende samtale blev det oplyst at anstalten ikke har særlige planer for udskiftning af inventaret i anstaltens fællesrum.

Som anført bør inventaret i fællesrummene på afdeling H efter min opfattelse udskiftes. Jeg henstiller på denne baggrund til anstalten at foranledige inventaret udskiftet, og jeg beder om underretning om hvad min henstilling giver anledning til.

Jeg beder samtidig anstalten om at overveje at lave planer for udskiftning af inventar i fællesrum. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

Under inspektionen spurgte jeg til hvem der står for vinduespudsning. Mit spørgsmål kunne ikke umiddelbart besvares. Det fremgår af et referat som anstalten har udfærdiget vedrørende et møde med talsmændene den 26. februar 2004, at anstalten ville undersøge om problemer med pudsning af vinduer udvendig kunne afhjælpes (punkt 14 – eventuelt).

Jeg beder anstalten om at oplyse hvem der står for pudsning af vinduerne i de forskellige afdelingers fællesrum og hvor tit det sker samt resultatet af ovennævnte undersøgelse.

3.1.3. Bade- og toiletfaciliteter

Til hver afdeling er der knyttet bade- og toiletfaciliteter til de indsatte. Nogle af de bade- og toiletfaciliteter som blev besigtiget i forbindelse med inspektionen, var helt eller forholdsvis nyrenoverede mens andre er af ældre dato, men funktionelle. På nogle toiletter er der lavthængende, gamle (stål)håndvaske som trænger til at blive skiftet ud. Flere steder manglede der spejl over håndvasken.

Der er som minimum et baderum og et toiletrum tilknyttet den enkelte afdeling. Som nævnt ovenfor har afdeling A et ekstra (helt nyt) toilet/baderum til handicappede. Derudover er bade- og toiletforholdene blevet renoveret på afdeling K, L, M og O således at der er et toilet og to baderum samt et pissoir på hver afdeling (mod før to toiletrum og et baderum). Jeg henviser til ombudsmandens bemærkninger om utilstrækkelige bade- og toiletfaciliteter i rapporten vedrørende inspektionen i 1996 og opfølgningerne herpå. I forbindelse med renoveringen er der etableret fugtudsugningsanlæg.

Talsmændene har anmodet mig om generelt at undersøge (ændringer i) pladsforholdene for de indsatte i anstalten, herunder hvor mange toiletter og brusere der er pr.

indsat på de enkelte afdelinger, jf. pkt. 5.2.1. Jeg er bekendt med at Embedslægeinstitutionen for Frederiksborg Amt i forbindelse med et tilsynsbesøg den 10. april 2002 i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm har tilkendegivet at belægningen (i denne institution) efter embedslægeinstitutionens vurdering ikke bør være højere end at der højst er 10 beboere pr. toilet. Det er endvidere tilkendegivet at der bør være tilstrækkelige bade faciliteter til at indsatte har adgang til dagligt bad. Anstalten har som det fremgår på nogle afdelinger nedlagt et toilet for at etablere en ekstra bruser, men der er tillige et pissoir.

Bl.a. på denne baggrund, og da der siden ombudsmandens seneste inspektion er etableret et ekstra baderum på de nævnte afdelinger, har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende spørgsmålet om det antal toiletter og baderum der er til rådighed for de indsatte.

Størsteparten af bade- og toiletrumene har flisegulv og flisebeklædte vægge. Der er dog enkelte toiletrum der ikke har flisebeklædte vægge. Det gør sig bl.a. gældende på afdeling C hvor toilet og stål-vask i øvrigt trænger til at blive renoveret. Der mangler desuden et spejl over vasken, og malingen i loftet over brusenichen skaller af som følge af fugt/dårlig udluftning.

Det fremgår af drifts- og vedligeholdelsesplanen for anstalten at bad og toilet på afdelingerne A, B, C og D skal males i 2005.

Jeg har noteret mig dette, men beder anstalten om at underrette mig hvis tidshorisonten ikke kan overholdes.

Toilettet og stålvasken på afdeling C trænger efter min opfattelse som nævnt også til at blive renoveret, men det er dog ikke i en så ringe stand at jeg har tilstrækkeligt grundlag for at afgive en henstilling om at det sker nu. Jeg går ud fra at anstalten er opmærksom på behovet for renovering, og at dette vil ske så snart det er muligt af hensyn til de øvrige vedligeholdelsesopgaver i anstalten.

Baderummet på afdeling H er i meget dårlig stand. Der er skjolder fra fugt i loftet og på væggene over brusenichen. Rummet var meget fugtigt. Badeforhænget til brusenichen så ud til at være sat midlertidigt op; stangen var i den ene ende sat op i vinduet, og badeforhænget var foldet sammen i vindues-karmen. Toilettet er i en bedre stand med et nyere toilet og fliser i en pæn stand, men fremstod i øvrigt i en dårlig stand. Stålvasken ved toilettet er slidt, der var beskidt på gulvet, og der mangler et spejl over vasken.

I rapporten fra inspektionen af Anstalten ved Herstedvester i 1996 henstillede ombudsmanden at baderum og toilet på afdeling H blev istandsat snarest. Ombudsmanden henviste i den forbindelse også til at de indsatte på denne afdeling hører til de svageste i anstalten, og at det derfor er af væsentlig betydning at de fysiske rammer for pleje af den personlige hygiejne fremtræder ordentlige og indbydende. Anstalten malede efterfølgende disse rum, men anså det på daværende tidspunkt ikke for nødvendigt at udskifte saniteten idet denne var intakt og af rimelig stand. Direktoratet henholdt sig hertil, og ombudsmanden foretog sig herefter ikke mere vedrørende dette forhold.

Det er min opfattelse at baderummet på afdeling H (igen) bør renoveres. Jeg henstiller til anstalten at dette sker, og jeg beder om underretning om hvad der sker i anledning af min henstilling.

For så vidt angår toiletrummet har jeg noteret mig at toilettet er skiftet siden sidst, men bortset fra fliserne fremstod rummet, herunder håndvasken, som nævnt slidt. Jeg henstiller til anstalten på ny at overveje udskiftning af håndvasken og at overveje yderligere renovering af rummet, og jeg beder om underretning om hvad der sker i den anledning.

Under besigtigelsen af afdeling K blev det oplyst at der var problemer med kloakken idet rørsystemet er underdimensioneret.

Som nævnt under pkt. 3.2.1. nedenfor fremgik det ved rundgangen at der også var problemer med kloakken på afdeling I.

I anstaltens bygningsrapport vedrørende bygningssyn den 22. oktober 2003 er det anført at kloakker og brønde er uden store problemer, og at Albertslund Kommune har overtaget vedligeholdelse af kloaksystemet. Det er tillige nævnt at der skal udskiftes faldstammer på flere afdelinger, bl.a. afdeling K-O og afdeling H-I. Prioriteten er disse steder angivet som henholdsvis prioritet 3 og prioritet 1.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse nærmere om problemer med (underdimensionering af) kloakkerne i anstalten, og hvad der er sket eller vil ske med hensyn til udbedring heraf.

Der var ingen renevæske på toiletter og baderum. I forbindelse med mit besøg på kvindeafdelingen den 26. oktober og 5. november 2004 oplyste ledelsen at renevæske fås gennem anstaltens sygepleje, og at der er sygeplejersker til stede i anstalten hver dag. Ledelsen oplyste desuden at der i regelsamlingen ville blive tilføjet en vejledning i brugen af renevæske. På en af afdelingerne bemærkede jeg et opslag af 17. januar 2005 med en meddelelse til de indsatte om udlevering af renevæske. Meddelelsen findes blandt det skriftlige materiale (regelsamlingen) som jeg har modtaget fra anstalten (hvor den er dateret 26. januar 2005, jf. om dateringer pkt. 6.5.). Meddelelsen oplyser om at renevæske kan afhentes i sygeplejen. Der er ikke blandt det materiale som jeg har modtaget, en vejledning i brugen af renevæske.

I forbindelse med mit besøg på kvindeafdelingen bemærkede jeg at det ikke er tilstrækkeligt at der i regelsamlingen findes en vejledning i brugen af renevæske. Idet jeg gik ud fra at sygeplejen ved udlevering af renevæske i tilknytning hertil ligeledes udleverer en vejledning i brugen af renevæsken, foretog jeg mig ikke mere vedrørende dette.

Som nævnt ses der ikke i regelsamlingen at være en vejledning i brugen af rensesæbe. Idet jeg imidlertid fortsat går ud fra at en sådan vejledning udleveres sammen med rensesæben, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Under rundgangen bemærkede jeg flere steder at der var opsat almindelig sæbe og/eller stofhåndklæder i anstalten.

Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 26. marts 2003 har udsendt en generel henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at udskifte håndsæbe og håndklæder med hhv. flydende håndsæbe og engangshåndklæder eller håndklæderuller. Jeg er endvidere bekendt med at direktoratet som en opfølgning herpå har sendt en skrivelse af 3. juli 2003 hvori direktoratet efter omstændighederne taget til efterretning at enkelte institutioner på grund af de udmeldte rådighedsbeløb havde vanskeligt ved at efterkomme henstillingen. I en udtalelse af 28. januar 2005 i sagen vedrørende inspektion af Arrestafdelingen i Horsens har direktoratet oplyst at skrivelsen af 3. juli 2003 primært omfattede daværende finansår.

Jeg går på denne baggrund ud fra at anstalten opsætter flydende sæbe og engangshåndklæder og beder fængslet om at underrette mig når det er sket.

3.1.4. Køkkenforhold

På hver afdeling, bortset fra afdeling D og afdeling H-I, er der køkkenfaciliteter og mulighed for at spise flere sammen. Køkkenerne varierer lidt i størrelse, dog er køkkenet på afdeling U væsentligt større end køkkenerne på de øvrige afdelinger. På afdeling K, M og O er køkkenerne på størrelse med en celle. De køkkener jeg så under inspektionen, var standardmæssigt udstyret med køkkenborde, over- og under skabe, komfur, emhætte, vask og spisebord. Nogle steder var der endvidere kaffemaskine, el-kedel og mikrobølgeovn. Køkkenerne er funktionelle, men på flere afdelinger er de små og slidte. De indsatte deles om skabene og har eget køleskab på deres celle. Der hører fællesfrysere til samtlige afdelinger.

Køkkenet på afdeling U er stort og veludstyret. Køkkenet indeholder to komfurer med emhætte, en mikrobølgeovn, køkkenborde, over- og underskabe, to kaffemaskiner og elkogere, tv, radio, to håndvaske og et stort spisebord i midten af køkkenet med plads til 8 personer. De indsatte har endvidere hver deres skab og køleskab. På den ene væg er der to vinduer med rullegardiner. Rummet fremtrådte meget lyst og venligt. Afdelingen bærer tydeligt præg af at de indsatte her hører til blandt de bedst fungerende i anstalten, og at de gør en stor indsats for at holde afdelingen i en god og pæn stand.

Talsmændenes ønske om en generel undersøgelse af pladsforholdene omfattede bl.a. for lidt plads i nogle af køkkenerne, bl.a. på afdeling K, M og O. En af de indsatte som jeg talte med, klagede ligeledes over at køkkenet på afdeling K var for lille og henviste til at afdeling L havde fået yderligere et køkken (jf. i øvrigt opfølgingsrapport nr. 1 vedrørende inspektionen i 1996).

Også under inspektionen i 1996 blev spørgsmålet om køkkenforholdene rejst. Dengang fremsatte talsmændene ønske om en vask mere, men anstalten prioriterede mere køkkenbordsplads frem for en ekstra vask. Jeg henviser til rapporten og opfølgingsrapport nr. 1 fra denne inspektion.

Jeg er enig i at køkkenerne på afdeling K, M og O er små henset til det antal indsatte som skal deles om disse køkkener. Som nævnt i rapporten fra inspektionen i 1996 er køkkenerne dimensioneret efter oprindelige planer hvorefter ikke alle de indsatte selv skulle lave mad. Selv om køkkenerne er små, har jeg ikke tilstrækkeligt grundlag for at afgive en henstilling om udvidelse af køkkenerne som så vidt ses ikke er muligt inden for de givne bygningsmæssige rammer hvis kapaciteten skal fastholdes.

Ud over at nogle af køkkenerne, især på de nævnte afdelinger er slidte og forholdsvis små, giver anstaltens køkkener mig ikke anledning til bemærkninger. Jeg har i den forbindelse noteret mig at der ifølge drifts- og vedligeholdelsesplanen er afsat midler til almindelig vedligeholdelse af køkkenerne i 2005, 2006 og 2007.

3.2. Øvrige bygninger

Ud over de ovenfor nævnte belægningsafdelinger besigtigede jeg anstaltens isolationsafdeling, fem af anstaltens værksteder, kirken, sportshallen, kondirummet, musiklokalet, biblioteket, skolen, købmands-forretningen og besøgsafdelingen.

3.2.1. Isolationsafdelingen

Denne afdeling – afdeling I – er beliggende i samme bygning som administrationen og afdeling H. Isolationsafdelingen indeholder en sikringscelle, fire observationsceller og to celler til brug for (anden) udelukkelse fra fællesskab. På denne afdeling besigtigede jeg bl.a. sikringscellen og to af observations-cellerne (celle 1 og 5). De to andre observationsceller har nummer 2 og 6.

Sikringscellen (celle 7) er indrettet med en fastmonteret seng midt på gulvet. På sengen er der monteret en kaldeknop og læderremme til fastspænding af de indsatte. Det blev oplyst at de indsatte der anbringes i sikringscelle, altid fastspændes, men ikke altid med hele udstyret. Hvis fastspænding ikke er nødvendigt, anbringes den indsatte (nemlig) i observationscelle i stedet. Det blev endvidere oplyst at sikringscellen kun havde været brugt ca. 10 gange i 2004. Der er et vindue med matterede ruder. Fra et forlokale kan en ansat overvåge den indsatte gennem en rude.

Jeg har ingen bemærkninger til indretningen af sikringscellen, herunder det forhold at remmene er permanent påsat; men som anført i sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Horsens i 1998, anses det for mest hensynsfuldt hvis de fikseringsmidler som ikke anvendes i en given situation, fjernes, navnlig hvis den indsatte udtrykkeligt anmoder herom. Jeg henviser til Folketingets Ombudsmands beretning for 2000, s. 680-82.

Sikringscellen fremtrådte i øvrigt i en god vedligeholdelsesmæssig stand og ren, bortset fra udsuget i cellen.

I celle 5 (observationscelle) var der dybe ridser overalt på døren, skrift på væggene, afskallet maling og gammelt inventar med brændemærker fra cigaretter. I celle 1 var ruden "revnet" i filmen, der var en affaldspose med vand over afløbsristen for at undgå dårlig lugt fra kloakrørene, der var brændemærker i inventaret fra cigaretter, og cellen trængte til at blive rengjort.

Cellerne er møbleret med fastboltet seng og bæk med tilhørende bord. Celleinventaret var i mindre god stand.

Det fremgår af drifts- og vedligeholdelsesplanen for anstalten at celler, kontorer og gange på afdeling I vil blive malet i løbet af år 2005, og at der samme år vil ske udskiftning af cellernes linoleum. For så vidt angår celleinventaret, fremgår det af udskiftningsplanen at inventaret på denne afdeling udskiftes i løbet af år 2005.

Jeg har noteret mig ovenstående og foretager mig på denne baggrund ikke noget vedrørende vedligeholdelsestanden af denne afdeling, herunder for så vidt angår møblementet. Dog beder jeg om under-retning hvis tidshorizonten ikke kan overholdes.

Derimod beder jeg om en udtalelse vedrørende det forhold at der var en affaldspose over afløbsristen i den ene af observationscellerne. Jeg sigter her til at cellen anvendes til akutanbringelse af blandt andre indsatte som er selvmordstruede.

Jeg går endelig ud fra at anstalten vil overveje om der er behov for en indskærpelse for så vidt angår rengøringen på denne afdeling.

I en af de rapporter som jeg har modtaget om magtanvendelse, fremgår det at den indsatte blev flyttet fra observationscelle 6 til observationscelle 2 "hvor der ikke forefindes tv samt andre genstande som kunne benyttes som våben mod personalet" (en magtanvendelse den 16. november 2003). Jeg besøgte som det fremgår ovenfor ikke celle 6.

I husordenen for afdeling I er fastsat nærmere regler om udlevering af private genstande mv. ved indsættelse i observationscelle.

Der er ikke i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle, fastsat nærmere regler om observationscellers indretning og udstyr. I Annette Esdorf m.fl., Straffuldbyrdsloven med kommentarer (2003), s. 157, fremgår det at en observationscelle er en celle med fastboltet og slagfast inventar. I en indstilling fra 1992 fra en arbejdsgruppe er desuden anført følgende:

"...

6.5.2. Observationsceller

Indretning af observationsceller bør tage udgangspunkt i en almindelig celle og dennes indretning, men med de begrænsninger, der følger af cellens særlige anvendelse.

Cellernes inventar begrænses til en fastspændt vægbriks og et møbel bestående af bord og stol, der fast-spændes til gulvet for at minimere risikoen for skader på indsatte og personale.

Celledøren forsynes med en observationsrude af panserglas.

Belysningen i cellen bør give mulighed for en hensigtsmæssig observation, og der bør være mulighed for lysdæmpning udefra.

Der henvises i øvrigt til bilag 6 om observationscellernes indretning.

..."

I sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Statsfængslet ved Hørserød har direktoratet oplyst at direktoratet ved godkendelse af observationsceller fortsat følger indstillingens retningslinjer, og at observationsceller således skal være indrettet i overensstemmelse med bilag 6 til indstillingen om sikringsceller og observationsceller, medmindre direktoratet dispenserer herfra. Direktoratet har i den forbindelse oplyst at en sådan dispensation er givet til nogle fængsler.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt der er givet dispensation til indsættelse af et

tv i observations-celle 6. Jeg anmoder desuden anstalten om at oplyse hvorvidt og i givet fald hvordan denne celle i øvrigt i sin indretning mv. afviger fra de andre observationsceller samt baggrunden herfor.

Der er indkig i alle dørene på afdeling I, men i de celler der benyttes til udelukkelse fra fællesskab sættes der en plade for når der er indsatte i cellen. Det blev under rundgangen oplyst at der bankes på inden der kigges igennem ruden til de indsatte.

I sikrings- og observationsceller skal der være indkig (jf. en indstilling afgivet i november 1992 af en arbejdsgruppe vedrørende anvendelse af sikringsceller og observationsceller i kriminalforsorgens anstalter og arresthuse).

Jeg har noteret mig at der anvendes en klap ved de celler der anvendes til udelukkelse fra fællesskab på afdeling I når cellerne er i brug, og at der bankes på inden der kigges gennem ruden.

Toilettet til brug for de indsatte på afdeling I er pænt og nyrenoveret. Der var siden inspektion af anstalten i 1996 isat et vindue, jf. ombudsmandens henstilling herom i rapporten vedrørende inspektionen i 1996.

Håndvasken ved toilettet på afdeling I er dog gammel og trænger til at blive skiftet ud.

Badeforholdene på afdeling I er ligeledes i meget dårlig stand. Der er fugt i loftet over brusenichen, malingen på træværket ved vinduet er skaldet af, og rummet var meget fugtigt.

Der findes desuden et andet toilet på afdeling I som bliver brugt til at afgive de rutinemæssige urinprøver. Dette toilet er indrettet med ekstra spejle omkring toilettet.

Det er min opfattelse at badeforholdene på afdeling I bør renoveres, og at den nævnte håndvask bør udskiftes. Jeg henstiller til anstalten at det snarest sker og beder om underretning om hvad der videre sker i den anledning.

3.2.2. Værksteder

Anstalten har seks værksteder; Montageværkstedet, Bogbinderiet, Kuverten, Produktionsskolen, Terapien og det grønlandske terapiværksted. Under inspektionen besøgte jeg samtlige værksteder, undtagen Kuverten. Værkstederne fremstod generelt velindrettede, og de fleste steder var der en atmosfære af aktivitet.

Montageværkstedet er placeret i en bygning umiddelbart i forlængelse af sportshallen. Under inspektionen arbejdede de indsatte bl.a. med at samle cykellygter hvilket er stillesiddende samlebandsarbejde. Der var ryddeligt i lokalet.

I *Bogbinderiet* er der forholdsvis mørkt som følge af manglende sollys da værkstedet er placeret mellem fængslets ydermur og Barakken (Afdeling U). Luften var tillige dårlig, og der var tilrøget. Der er opført en rampe så kørestolsbrugere kan komme ind i Bogbinderiet. Såvel Montageværkstedet som Bogbinderiet har tremmer for vinduerne. I Bogbinderiet producerer de indsatte bl.a. ringbind, æsker, etuier, labels og foretager indbinding af bøger.

Produktionsskolen er placeret i en bygning for sig. Der er tremmer for vinduerne ud mod fængselsmuren, men ikke ud mod det grønne fællesareal. Der var meget varmt og støvet i Produktionsskolen. Det blev oplyst at anstalten har fået en anmærkning fra Arbejdstilsynet på grund af støv og på tidspunktet for inspektionen arbejdede på at etablere bedre udsugning. De indsatte der er beskæftiget i Produktionsskolen, producerer bl.a. fuglekasser og fuglebrætter.

I *Terapien* er nogle af de dårligere fungerende indsatte beskæftiget. De indsatte har her mulighed for at lave læderarbejde eller sløjd. Lokalerne er pæne og lyse. Til Terapien er der tilknyttet et lokale med salg af hobbyartikler, herunder fuglefrø, sko-

pudsemiddel, læder, antenneledning mv.

På tidspunktet for inspektionen var der netop blevet oprettet et *grønlandsk terapiværksted*. Dette værksted er placeret i samme bygning som Montageværkstedet og er indrettet med nyt inventar, herunder arbejdsmaskiner, hæve/sænke-borde og -stole. De grønlandske indsatte som havde nået at benytte sig af værkstedet, havde produceret grønlandsk legetøj, hvalhaler (vedhæng) mv. Det grønlandske værksted fremstod indbydende.

Værkstedernes indretning og generelle vedligeholdelsesstand giver mig ikke anledning til bemærkninger, men noget af inventaret, bl.a. stolene på Montageværkstedet, fremstod nedslidt. Eftersom udskiftning af inventar på værkstederne ikke fremgår af anstaltens drifts- og vedligeholdelsesplan for perioden 2003-2008, anmoder jeg anstalten om at oplyse nærmere om eventuelle overvejelser eller planer herom, herunder med hensyn til Montageværkstedets stole. Jeg henviser i den forbindelse til at de indsatte i dette værksted udfører stillesiddende arbejde i flere timer om dagen.

Jeg anmoder endvidere om underretning om resultatet af anstaltens undersøgelse med hensyn til udsugningen i Produktionskolen.

Luften i Bogbinderiet var som nævnt også dårlig. Jeg beder anstalten om at oplyse om det er et generelt problem, og hvilke overvejelser som det i givet fald har givet eller giver anledning til, herunder om problemet har været omtalt i forbindelse med besøg af Arbejdstilsynet i dette værksted.

Bortset fra ovenstående giver værkstederne, herunder deres bygningsmæssige stand og vedligeholdelse, mig ikke anledning til bemærkninger.

3.2.3. Fritidslokaler, skolen, biblioteket og kirken

De indsatte har mulighed for at benytte en sportshal i fritiden hvor de kan spille fodbold, badminton, basketball, volley mv. Der er højtsiddende store vinduer på hallens ene langside. Sportshallen fremstod generelt pæn, men kunne godt trænge til at blive malet. Ifølge anstaltens drifts- og vedligeholdelsesplan vil det ske i løbet af år 2006.

Ved siden af sportshallen er der et kondirum med to store vinduespartier. I dette rum kan de indsatte dyrke styrketræning. Kondirummet fremstod beskidt. Inventaret i rummet er af ældre dato, men funktionelt. Der er fem maskiner til styrketræning, syv træningsbænke og en del løse håndvægte. På væggen er opsat indrammede øvelsesprogrammer. Det blev oplyst at der altid er opsyn i kondilokalet, og at anstalten er koblet på Sdr. Omme modellen. Denne model indebærer bl.a. at den indsatte for at kunne benytte kondirummet skal være i besiddelse af et "green-card". Dette kort kan kun udstedes hvis den indsatte aflægger en ren urinprøve, og kortet kan inddrages hvis den indsatte senere aflægger en positiv urinprøve. Træning foregår i øvrigt under vejledning af særligt uddannet personale som skal være til stede når de indsatte træner med løse vægte som højst må have en totalvægt på 30 kg. Direktoratet har i brev af 16. juni 2005 orienteret fængslerne om at direktoratet har godkendt ordningen som skal indføres i alle fængslerne. Direktoratet har i brev af 22. juni 2005 til mig oplyst at de tre første fængsler starter implementeringen i 4. kvartal 2005, og at alle fængsler forventes at have indført ordningen med udgangen af 2007.

Jeg beder anstalten om at uddybe det oplyste under inspektionen om at anstalten er "koblet på Sdr. Omme-modellen".

Anstalten ved Herstedvester har derudover et musiklokale som de indsatte kun må anvende i begrænset omfang. Musiklokalet er veludstyret, men det er forholdsvis småt hvorfor max 5-6 personer kan anvende det samtidig. Der er et stort vindue i lokalet så det fremtræder meget lyst. Af instrumenter er der bl.a. et keyboard, to trommesæt, fire stor-trommer mv. Ligesom ved inspektionen i 1996 gav rummet indtryk af et nærmest overfyldt lokale.

Skolen der ligger i samme bygning som afdeling U, består af en gang hvorfra der er fire undervisnings-lokaler, et edb-rum, et depot, to kontorer, et køkken der kan bruges i undervisningsøjemed, og toiletfaciliteter. Undervisningslokalerne er lyse. I et af lokalene var et undervisningshold på tidspunktet for besigtigelsen i færd med temalæsning. Der var tilrøget i lokalet, og inventaret var slidt.

I forbindelse med inspektionen i 1996 henstillede ombudsmanden at der skete udskiftning af skolens inventar. Den 2. januar 2003 underrettede direktoratet ombudsmanden om at udskiftning af inventar nu var sket.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt udskiftningen af inventaret i skolen skete med helt nyt inventar eller gammelt renoveret inventar, og om eventuelle planer med hensyn til udskiftning af det inventar som (allerede nu) er slidt.

Biblioteket kan anvendes hver tirsdag og fredag i tidsrummet kl. 16-17 hvor der er en bibliotekar til stede. Her kan de indsatte låne bøger, aviser, cd'er og dvd'er. Biblioteket der ligger umiddelbart ved siden af skolen, er et stort, aflangt lokale med mange grønne planter og et stort udvalg af udlånsmateriale.

Kirken er en selvstændig bygning med en entre, toiletfaciliteter og et stort kirkelokale (ca. 6 x 10 meter) med skråt loft. Kirkerummet fremtrådte pænt og lyst med tolv små højtsiddende vinduer og et stort vindue. Kirken anvendes også til bl.a. talsmandsmøder.

Fritidslokalerne, skolen, biblioteket og kirken giver mig ikke anledning til bemærkninger ud over mit spørgsmål om udskiftning af inventar.

3.2.4. Købmandsbutikken

Under inspektionen besøgte jeg købmandsbutikken som er ca. 6 x 10 meter. Pladsen er trang da der er mange varer i butikken på et forholdsvis lille areal. Ud over at hyl-

derne og kølediskene var fyldt op, var der tillige varer oven på køle/fryseskabene og på gulvet. De indsatte har ikke mulighed for at gå rundt i butikken og udvælge deres varer, men bliver ekspederet over en disk. Butikken fremstod pæn og ren med et bredt – men begrænset – udbud af varer.

For så vidt angår købmandsordningen generelt, herunder priser henviser jeg til punkt 5.1.1. nedenfor.

3.2.5. Besøgsafdelingen

Besøgsafdelingen er beliggende i samme bygning som anstaltens administration. Der er i alt fem besøgslokaler hver på ca. 2,5 x 4 meter, dog er et af lokalerne lidt større. Besøgslokalerne ligger ud til en aflang gang. I den ene ende af gangen er der opstillet et køleskab, lidt legetøj, en mikrobølgeovn og en automat hvorfra der kan købes kaffe, te mv. I administrationsbygningen er to automater med sodavand og slik mv. som de besøgende kan benytte. Det er et privat firma der står for driften af automaterne. I tilslutning til besøgslokalerne er der et toilet.

Før besøget kan afholdes, skal den besøgende igennem en detektorkarm der ligger i et rum for sig på den modsatte side af gangen for besøgslokalerne. I detektorrummet er der endvidere skabe som den besøgende skal anvende til opbevaring af de effekter som de besøgende ikke må medbringe i besøgslokalet.

Besøgslokalerne er malet grønne og blå og på væggen er et aflangt billede. Lokalerne indeholder et stort vindue uden tremmer hvor det er muligt at trække et gardin for, en håndvask, en sofa/briks og et bord med to stole. Derudover er der et skab til opbevaring af lagener og kondomer. Under inspektionen var samtlige skabe tomme.

Jeg er bekendt med at direktoratet den 5. november 2004 har udsendt en skrivelse til kriminalforsorgens fængsler og arresthuse om forbedring af besøgsforholdene. Skrivelsen er udfærdiget på baggrund af en indstilling fra en arbejdsgruppe og omhandler minimumskrav og egentlige forbedringer. Blandt minimumskravene er det bl.a. an-

ført at besøgsrummene skal være indrettet med et skab med kondomer og engangslagener mv. der er tilgængeligt uden at den indsatte skal kontakte personalet.

Jeg beder anstalten om nærmere at redegøre for hvilke rutiner personalet har i forbindelse med opfyldning af lagener og kondomer i besøgslokalernes skabe.

Der var huller i enkelte af møblerne.

Besøgslokalerne har en rimelig størrelse og fremstod, bortset fra disse enkelte huller, generelt i en rimelig vedligeholdelsesstand, men havde ikke en venlig besøgsatmosfære. Jeg henviser til § 3, stk. 1, i besøgsbekendtgørelsen (nr. 376 af 17. maj 2001) og til den nævnte skrivelse fra direktoratet hvor det er opremset hvad der kan lægges vægt på i forbindelse med indretning af besøgslokalerne så de opfylder nævnte bestemmelse.

Jeg anmoder anstalten om at overveje hvordan besøgslokalerne kan gøres mere indbydende, og jeg beder om underretning om resultatet heraf.

Det lokale der er lidt større end de øvrige, er – ud over ovenstående inventar – indrettet med legetøj som de besøgendes børn kan benytte. På gangen var der endvidere som nævnt også lidt legetøj.

Af afsnittet om minimumskrav i ovennævnte skrivelse af 5. november 2004 fra direktoratet fremgår det tillige at der skal være et passende udvalg af legetøj der efter institutionens vurdering er egnet til at stimulere kontakten mellem den indsatte og den indsattes børn. Jeg henviser i den forbindelse også til justitsministerens svar af 13. april 2005 på spørgsmål nr. 48 og 49 af 11. marts 2005 fra Folketingets Retsudvalg hvori denne skrivelse er omtalt.

Jeg har noteret mig at der er indrettet et rum specielt med henblik på afvikling af besøg hvori der del-tager børn, men at der tillige er legetøj på gangen således at der også er legetøj til rådighed for børn i de andre rum.

Direktoratet for Kriminalforsorgens har i øvrigt i det nævnte brev af 5. november 2004 som egentlige forbedringer bl.a. anført at der i de lukkede fængsler bør være et besøgslokale for hver 15-20 indsatte. Egentlige forbedringer omfatter anbefalinger som direktoratet vil inddrage i forbindelse med nybyggeri og større ombygninger, og som direktoratet forventer at institutionerne er opmærksomme på ved prioriteringen af deres vedligeholdelsesmidler i det omfang det kan lade sig gøre. Hvis det ikke er tilfældet, kan ansøgning om særbevilling indgives til direktoratet.

Anstalten oplyste under inspektionen at anstalten gennem flere år har ønsket en ny besøgsafdeling, bl.a. med besøgslejligheder. Der foreligger et projekt af ældre dato herom.

Jeg beder om nærmere oplysninger om dette projekt.

I anden sammenhæng oplyste ledelsen under den afsluttende samtale at de indsatte kan få mange besøg i anstalten. Af de interne regler for besøg fremgår det at der afvikles besøg fem dage om ugen, og at der er i alt syv besøgsmoduler hvoraf tre har en varighed af 1½ time og resten af 1 time og 15 minutter. Hvis alle lokaler benyttes samtidigt, kan der således afvikles i alt 175 besøg om ugen.

Jeg har noteret mig det oplyste under inspektionen og går på baggrund heraf ud fra at der efter anstaltens opfattelse ikke er behov for flere end fem besøgslokaler. For en ordens skyld beder jeg dog anstalten om at oplyse om det er korrekt antaget.

3.2.6. Udendørsarealer

Inden for fængslets mure er der to store grønne områder der er adskilt af nogle bygninger. Det ene areal i den nordlige ende af fængselsområdet bliver brugt til gårdture hvor der er en slagge-belagt "bane" til brug for gårdture, motion og lignende. På dette grønne areal er der opsat fodboldmål så der kan spilles fodbold eller udøves andre sportsaktiviteter. Fængselsmuren ved dette areal er dekoreret med en pastel-farvet frise hvilket som anført i rapporten fra inspektionen i 1996, kvikker en del op på den ellers grå (og nedslidte) mur. I den anden ende af dette areal er der opstillet borde og bænke samt et overdækket skur så det er muligt at sidde i tørvej.

Det andet grønne areal der ligger i den sydlige ende af fængselsområdet, er prydet med et lille havebassin med planter omkring. Det er anlagt af en af de indsatte.

4. Arbejde, undervisning og fritid

4.1. Arbejde mv.

Anstalten har 125 arbejdspladser der (som det til dels også fremgår af pkt. 3.2.2.) er fordelt på montageværksted, bogbinderi, kuvertfabrikation, bygningsvæsen, produktionsskole, terapi, bibliotek samt gangmænd. Der er oplysning om beskæftigelsesmulighederne i anstaltens interne regelsamling. Det fremgår heraf tillige at indsatte kan være beskæftiget med celloarbejde hvor den indsatte alle hverdage skal møde på montageværkstedet med henblik på aflevering og udlevering af arbejde. Der er endvidere krav til hvor meget en indsat skal producere ved celloarbejde. Opfyldes dette krav ikke, vil den indsatte blive betragtet som beskæftigelsesvægrende.

De indsatte på visitationsafdelingen (afdeling Q) er ikke beskæftiget på et af værkstederne, men på afdelingen, og beskæftigelsen omfatter montagearbejde eller projektarbejde. Ifølge husordenen for afdelingen foregår beskæftigelse som hovedregel i afdelingens aktivitetsrum, men de indsatte kan også være beskæftiget på et af anstaltens værksteder eller arbejds hold.

Af husordenen for afdeling H som huser anstaltens dårligt fungerende indsatte, fremgår det at afdelingens formål er at de indsatte indgår i et ADL-projekt (almindelig dagligdags livsførelse). Det fremgår tillige at der er arbejds-/aktivitetspligt på selve afdelingen, men at det dog på de daglige møder kan bestemmes at de (bedst fungerende) indsatte skal arbejde ude i anstalten. Indsatte fra afdeling H beskæftiges i terapien, jf. nedenfor.

Det blev oplyst at anstalten i princippet har fuld beskæftigelse, men at det i perioder kan knibe med at have nok arbejde. Anstalten skal ifølge resultatkontrakten med direktoratet have en beskæftigelsesgrad på mindst 90 % (målt i forhold til den faktiske belægning), og havde i december 2004 en beskæftigelsesgrad på 86,6 %. De indsatte som er syge, indgår ikke i tallene for beskæftigede så reelt er beskæftigelsesgraden større. Ifølge anstalten er der således reelt tale om en beskæftigelsesgrad på 96 % hvis de sygemeldte indsatte medregnes. De resterende 4 % der ikke er beskæftigede, er indsatte som ikke kan indordne sig på værkstederne mv. og isolerede indsatte. Disse indsatte tilbydes celloarbejde.

De enkelte værksteder kan beskæftige mellem 14 og 25 indsatte, skolen kan beskæftige 20 indsatte og 18 indsatte kan være beskæftiget i terapien. Der er dog et stort sygefravær blandt de indsatte i terapien, og det er derfor sjældent at alle de indsatte der er tilknyttet terapien, er på arbejde samtidig.

På værkstederne er de indsatte beskæftiget med forskellige pakke- og monteringsopgaver mv. som (på inspektionstidspunktet) bl.a. omfattede samling og pakning af diodecycellygter med et automatisk tænd- og sluksystem, linealer, konvolutter til cd'er, sammenlægning af klude mv.

I bogbinderiet (som kan beskæftige 21 indsatte) består arbejdet bl.a. i samling af ringbind og tidsskrift-kassetter. Det blev oplyst at der udelukkende anvendes genbrugspap. Af yderligere arbejde som blev udført på dette værksted, kan bl.a. nævnes samling af farvekort, diverse reklameskilte, beskyttelsespap/-rammer til møbler og billeder, underskriftmapper, hængemapper mv. Det blev under rundgangen på dette

sted oplyst at bogbinderiet indbinder ca. 300-400 bøger om året, og herunder kan indbinde med fx guldtryk. I et mindre lokale samles der etuier til ordenskapitlet og æsker til smykker mv. som aftages af museer og guldsmedeforretninger. Ligesom ved inspektionen i 1996 blev det oplyst at sidstnævnte kundegruppe bliver mindre og mindre som følge af at der nu i stigende omfang anvendes plastikæsker.

Kuvertmageriet blev som tidligere nævnt ikke besigtiget. Det blev oplyst at dette værksted ikke længere er rentabelt, og at det derfor overvejes at lukke det.

Jeg anmoder om underretning om udfaldet af disse overvejelser og om eventuelle overvejelser eller planer om anden beskæftigelse til erstatning herfor.

I terapien modtages indsatte på psykiatrisk indikation for beskæftigelse i dagtimerne, jf. orientering nr. 1-13 i anstaltens regelsamling om terapi, husflid og husflidshandel. Det er hovedsageligt indsatte fra afdeling H og enkelte fra afdeling O der er beskæftiget på dette værksted som kan beskæftige 12-15 indsatte. På værkstedet udføres forskellige træ- og læderarbejder der sælges i anstalten fra en lille butik der findes i et særskilt lokale i værkstedet. De indsatte kan tillige være beskæftiget med syning.

I produktionsskolen beskæftiges 10-12 indsatte som hører til gruppen af indsatte som det er svært at anbringe på de øvrige værksteder, men som dog er bedre fungerende end de indsatte i terapien.

Det blev oplyst at 90 % af det arbejde som de indsatte udfører på værkstederne, udføres for privatkunder (som stiller krav til kvaliteten af arbejdet mv.)

Det blev endvidere oplyst at anstalten sammen med direktoratet på grund af det særlige klientel som anstalten har, arbejder på at skaffe mere beskæftigelse der ikke er produktionsorienteret. Der er planer om eventuelt at omlægge (dele af) beskæftigelsen i anstalten. Som eksempel nævnte anstalten behandlingsinitiativer med henblik på at øge de indsattes sociale kompetencer.

Anstalten har udarbejdet skriftlige visioner for anstalten. Heraf fremgår det bl.a. at det er en af anstaltens intentioner at aktivitetspligten skal funderes på et behandlingsmæssigt grundlag. Der er videre anført at der skal tilbydes beskæftigelse i form af arbejdsplaceringer, uddannelses tilbud og fritidsaktiviteter hvor hensynet til klientellets egenart og forudsætninger prioriteres frem for en eventuel økonomisk rentabilitet.

Jeg er bekendt med at et af direktoratet nedsat beskæftigelsesudvalg har afgivet indstilling den 22. oktober 2002. Udvalgets opgave var at overveje behovet for en tilpasning af beskæftigelsen af bl.a. de indsatte til den udvikling der er sket i samfundet, og til det klientel som kriminalforsorgen modtager. Udvalget skulle komme med forslag til en styrket behandlingsindsats i bredeste forstand over for de indsatte og klienterne inden for områderne uddannelse, arbejde, fritidsaktiviteter, behandlingsprogrammer mv. I sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet Renbæk har direktoratet i brev af 29. juni 2004 oplyst at udvalgets forslag kun i mindre grad er blevet tilgodeset i flerårsaftalen for perioden 2004-2007, og at hovedparten af forslagene derfor må gennemføres i takt med at der kan findes ressourcer hertil inden for det almindelige budget. Den 11. april 2005 blev der afholdt en temadag om gennemførelse af forslagene i betænkningen, og i brev af 13. juni 2005 har direktoratet orienteret mig nærmere om denne hvad der skete på denne temadag.

Jeg har ingen bemærkninger til (arten af) de arbejdstilbud som findes i Anstalten ved Herstedvester, men jeg har noteret mig det oplyste om omlægning af beskæftigelsen for de indsatte i anstalten. Jeg anmoder om nærmere oplysninger om hvad der videre sker vedrørende dette spørgsmål.

Det blev oplyst at aflønning i alle tilfælde sker ved timeløn og med mulighed for bonus samt at der efter en generel beslutning fra direktoratet ikke anvendes akkord. Det er dog i anstaltens interne regler angivet at der kan anvendes akkord (og bonusordninger), jf. beskæftigelsesbekendtgørelsens §§ 7 og 12. Det fremgår i øvrigt heraf at der efter fire og efter yderligere otte uger kan udbetales henholdsvis stabilitets- og

kompetencetillæg, jf. også § 9 i beskæftigelsesbekendtgørelsen (nr. 372 af 17. maj 2001).

Efter § 7, stk. 1, i beskæftigelsesbekendtgørelsen kan akkord alene anvendes til indsatte der udfører montagearbejde, og til indsatte i arresthusene. Jeg forstår på denne baggrund det af anstalten oplyste sådan at således at de indsatte der arbejder i montagen, også aflønnes med timeløn.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det oplyste under inspektionen om den generelle beslutning fra direktoratet om ikke at anvende akkord alene vedrører Anstalten ved Herstedvester. Jeg beder tillige om oplysning om baggrunden for denne beslutning. Hvis det anførte i de interne regler om akkord ikke afspejler de faktiske forhold i anstalten, går jeg ud fra at det vil blive slettet i reglerne.

Af husordenen for afdeling H fremgår det at de indsatte på denne afdeling alle får udbetalt sygedusør som dog ud fra et lægeligt skøn kan inddrages.

Det fremgår i øvrigt af anstaltens interne regler at anstalten forsøgsvis har indført en ordning således at der er mulighed for at den svageste gruppe indsatte kan kompenseres lønmæssigt for en begrænset arbejdsevne. Ordningen gælder alene for indsatte der er beskæftiget i terapien, produktionsskolen, indvendigt jordhold og montagen, og forudsætter at der er truffet en aftale om at den indsatte i visse tilfælde kan hjemsendes til afdelingen til anden form for godkendt beskæftigelse. Denne beskæftigelse kan omfatte fx rengøring af egen celle eller småopgaver i afdelingen og vil kunne honoreres med op til to timers vederlag.

Jeg anmoder om oplysning om erfaringerne med denne forsøgsordning.

Blandt anstaltens interne regler er desuden retningslinjer for brug af afdeling D i forbindelse med beskæftigelsesvægning, jf. straffuldbyrdslovens § 64, stk. 1, nr. 2,

hvorefter en indsat der nægter at være beskæftiget med en af institutionen godkendt aktivitet, skal opholde sig i eget opholdsrum eller på andet anvist sted. Det fremgår af disse retningslinjer at afdelingslederen kan træffe beslutning om anbringelse på afdeling D i arbejdstiden. Det fremgår endvidere at anbringelse skal ske i en celle der så vidt muligt er tømt for inventar, bortset fra stol og bord, og at den indsatte ikke må medbringe aviser, bøger eller lignende, men alene tobak.

Det fremgår af forarbejderne til straffuldbyrdslovens § 64, stk. 1, nr. 2, at det er en forudsætning for anvendelse af særligt opholdssted at det sker af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn (Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, sp. 3632 ff). Under pkt. 5.6.8.2. er om reaktioner i anledning af tilsidesættelse af beskæftigelsespligten anført følgende:

"... der bør alene kunne reageres med økonomiske virkemidler.

Efter AUF-udvalgets opfattelse bør det bero på den enkelte institutions interne regler og muligheder, hvor den dømte skal opholde sig i arbejdstiden, så længe arbejdsvægringen vedvarer.

...

AUF-udvalgets og arbejdsgruppens forslag har været gennemført forsøgsvis i kriminalforsorgens institutioner siden 1. januar 1993.

Det er i den forbindelse forudsat, at indsatte, der er fraværende fra beskæftigelse, kan tilbringe arbejdstiden i særlige lokaliteter, herunder eventuelt enrumsafdelinger. Det skyldes, at beboelsesafsnittene ofte ikke er personalebemandet i arbejdstiden. Man er imidlertid opmærksom på, at den særlige placering af de indsatte kan opfattes som havende en pønal karakter.

...

Rådet har endvidere ingen indvendinger imod, at den beskrevne praksis vedrørende udelukkelse fra fællesskab af sikkerhedsmæssige grunde, der er fulgt under forsøgsordningen, fortsættes.

..."

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet Møgelkær har direktoratet erklæret sig enig med mig i at anbringelse i særlig afdeling/opholdsrum af arbejdsvægrende i

arbejdstiden er en praktisk foranstaltning (begrundet i ordens- og sikkerhedshensyn idet der normalt ikke er personalebemanding på afdelingerne i arbejdstiden), og ikke (også) en form for sanktion. I sagen vedrørende min inspektion af Statsfængslet Søbysøgård har jeg endvidere tilkendegivet at der ikke i de gældende regler ses at være hjemmel til ud fra "arbejdsmotiverende hensyn" at træffe beslutning om at arbejdsvægrende indsatte i arbejdstiden skal opholde sig i bestemte rum og under bestemte vilkår.

Jeg går ud fra at anbringelse på afdeling D sker i overensstemmelse hermed. Jeg anmoder anstalten om at oplyse nærmere om praksis for anbringelse af beskæftigelsesvægrende på afdelingen.

Jeg beder endvidere om oplysning om baggrunden for at cellen inden anbringelse så vidt muligt skal tømmes for inventar, bortset fra stol og bord, og at den indsatte ikke må medbringe fx læsestof. Jeg henviser til det anførte om at anbringelse i særlig afdeling eller opholdsrum alene er en praktisk foranstaltning og ikke må have pønål karakter eller ske for at motivere de indsatte til at arbejde.

4.2. Undervisning

Al undervisning foregår i skolen og på deltid, dvs. at de indsatte skal arbejde (i beskæftigelsestiden) når de ikke har timer i skolen. Af anstaltens interne regler fremgår det at undervisningstiden dagligt ligger mellem kl. 7.30 og 12.00.

Anstalten ved Herstedvester orienterer i anstaltens informationsfolder til nyindsatte om muligheden for undervisning i almene fag, og anstalten har udarbejdet en folder om undervisning samt en håndbog for skolens elever. Anstalten oplyste under inspektionen at anstalten er tildelt 3½ årsværk i lærerkræfter.

Der undervises mellem 2 og 18 lektioner pr. uge. På tidspunktet for inspektionen var der i alt 33 tilmeldte til undervisning fordelt på ni undervisningshold, heraf to hold

specielt for udlændinge. Det blev oplyst at flere af disse udlændinge skal udvises efter endt afsoning, men undervises i "fængselsdansk" og engelsk.

Undervisningstilbuddene omfatter (i øvrigt) undervisning i folkeskolens 9. og 10. klasse (trin I og II) og navnlig i fagene dansk, engelsk og matematik, jf. bekendtgørelsen om undervisning mv. inden for almen voksenuddannelse (som er gengivet delvis i håndbogen for skolens elever). Anstalten tilbyder desuden specialundervisning på alle niveauer. Der er specielle hold for ordblinde og for indsatte på "førtrin".

Anstaltens undervisningstilbud omfatter ikke undervisning på hf-niveau. Indsatte fra Anstalten ved Herstedvester kan transporteres til Statsfængslet i Vridsløselille og deltage i undervisning i hf-fag dér, men anstalten har dårlige erfaringer hermed idet de indsatte bliver behandlet dårligt af de indsatte i Statsfængslet i Vridsløselille. Indsatte der ønsker at tage hf-fag, kan tage fagene som selvstudium hvilket også fremgår af anstaltens folder hvor betingelserne for at blive tilmeldt selvstudium tillige er angivet.

Under inspektionen oplyste anstalten at enkelte indsatte er selvstuderende, men at anstalten (af mental-hygieniske grunde) helst ikke har selvstuderende. Anstalten oplyste endvidere at anstalten følger med i om indsatte der er selvstuderende, også reelt studerer, men ikke har ressourcer til at støtte de indsatte der ønsker at være selvstuderende.

Det fremgår i øvrigt generelt af folderen at indsatte som har ønsker ud over folkeskolen, sammen med anstaltens skole kan få udarbejdet en uddannelsesplan der indføres i den indsattes handleplan.

Talsmændene klagede generelt over at mulighederne for uddannelse i anstalten er meget begrænsede i de tilfælde hvor den indsatte har taget en 9. eller 10. classes eksamen, og at der kun i meget få tilfælde gives tilladelse til selvstudium til hf. Også nogle af de indsatte som jeg talte med, klagede over at de ikke kunne få undervisning på højere niveau, herunder hf-undervisning.

Under inspektionen af anstalten i 1996 blev spørgsmålet om anstaltens undervisningstilbud for bl.a. de i forvejen veluddannede også rejst af indsatte som ombudsmanden havde samtaler med. Spørgsmålet blev dog ikke behandlet nærmere i rapporten.

Jeg anmoder om anstaltens skriftlige bemærkninger vedrørende talsmændenes klage over manglende muligheder for uddannelse på højere niveau – som kan lade sig gøre i de andre lukkede fængsler. Jeg beder tillige direktoratet om en udtalelse herom.

Ved inspektionen i 1996 fik ombudsmanden tillige oplyst at anstaltens ressourcer til ordblindeundervisning – muligvis periodevis – ikke dækkede behovet. Ombudsmanden forstod at direktoratet i givet fald – eventuelt periodevis – ville være indstillet på at imødekomme ansøgninger om yderligere timer.

Under inspektionen denne gang fik jeg indtryk af at der ikke (generelt) er problemer med at efterkomme behovet for undervisning af ordblinde eller specialundervisning i øvrigt. Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Det blev oplyst at der foruden almindelig skoleundervisning foregår værkstedsundervisning som et supplement til den ordinære AVU-undervisning. Der kan være 6-8 hold.

Jeg anmoder om nærmere oplysninger om denne undervisning.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse om der er venteliste til undervisning i anstalten.

Det blev desuden under inspektionen oplyst at anstalten har købt ni brugte pc'er af direktoratet til undervisningsbrug, men at egentlig pc-undervisning udelukkende foregår som selvstudium. Anstalten oplyste at anstalten havde fremsat ønske over for

direktoratet om at få opstillet pc'er (uden internetadgang) på afdelingerne, men endnu ikke havde fået et egentligt svar herpå. Underhånden havde anstalten dog fået afslag fra direktoratet.

Jeg anmoder direktoratet om at oplyse baggrunden for dette afslag og om anstalten nu har fået en egentlig tilbagemelding herom. Jeg anmoder desuden anstalten om at oplyse om alle de ni pc'er som anstalten har købt af direktoratet, er opstillet og anvende til undervisning i skolen, og hvor og hvornår pc-undervisning som selvstudium foregår.

På baggrund af det oplyste om at anstalten har købt brugte pc'er af direktoratet, går jeg ud fra at direktoratet har videregivet alle de brugte pc'er som ombudsmandsmedet har givet direktoratet til brug i kriminalforsorgens institutioner, men for en ordens skyld beder jeg direktoratet om at oplyse om det er korrekt antaget.

4.3. Fritid

I den bygningsmæssige gennemgang under pkt. 3 er beskrevet (nogle af) mulighederne for fritidsaktiviteter i Anstalten ved Herstedvester. Som det fremgår heraf, har de indsatte på de enkelte afdelinger mulighed for bl.a. at komme i gymnastiksalen og i kondirum mv. Der er også mulighed for forskellige udendørsaktiviteter på gårdtursarealerne. De indsatte har desuden adgang til biblioteket og til gudstjenester i kirken. I den ene af anstaltens informationsfoldere oplyses det at der er skemalagte fritidsaktiviteter hver dag undtagen torsdag (hvor der er købmandshandel) og hvilke aktiviteter der er mulighed for at deltage i. I de andre foldere som indgår i anstaltens regelsamling, henvises til særskilt opslag på afdelingerne for så vidt angår oplysning om anstaltens fritidsaktiviteter.

Under inspektionen blev det oplyst at fritiden er skemalagt på ugebasis og primært omfatter de aktiviteter som de indsatte efterspørger. Fritidsaktiviteterne foregår i tidsrummet mellem kl. 15.10 og 21.00, dog ikke i gårdturstiden (bortset fra bogbindingskurser fordi der anvendes en værkfører som kun kan undervise på det nævnte

tidspunkt). De enkelte aktiviteter har en varighed på 1-1½ time.

De skemalagte fritidsaktiviteter omfatter bl.a. løb, fodbold, badminton, bordtennis og kondi. Derudover er der husflid hvor de indsatte bl.a. kan lave læderarbejde, og – som nævnt – kurser i bogbinding. De indsatte har endvidere mulighed for at spille musik i musiklokalet, men dog kun i begrænset omfang, jf. pkt. 3.2.3.

Jeg anmoder anstalten om at uddybe denne oplysning om begrænset anvendelse af musiklokalet.

Hvis de indsatte ønsker at deltage i en skemalagt fritidsaktivitet, skal de tilmelde sig. Tilmelding skal ske hver uge idet anstalten ellers risikerer at der står indsatte tilmeldt som ikke længere ønsker at deltage i den pågældende aktivitet (eller som ikke længere er indsat i anstalten).

De enkelte aktiviteter afvikles i hold, og på hvert hold er der plads til 12 indsatte. Hvis der er flere tilmeldte end der er plads til, etableres der en venteliste. De indsatte kan tilmelde sig alle de aktiviteter de ønsker, dog kan de ikke tilmelde sig begge kondihold.

Det blev oplyst at mellem 25 og 30 % af de indsatte deltager i anstaltens fritidsaktiviteter.

Anstalten har ikke noget fritidsudvalg, men de indsatte har etableret en kulturklub (klub 1000) som dog ikke var aktiv på tidspunktet for inspektionen. Denne klub (som også er omtalt i rapporten vedrørende inspektionen i 1996) har bl.a. arrangeret café-aftener, banko, koncerter mv. Der er oplysning om muligheden for at tilmelde sig denne klub i anstaltens informationsfolder hvoraf det fremgår at det koster 5 kr. om ugen at være medlem af klubben.

Jeg beder om muligt anstalten om at oplyse årsagen til at denne klub ikke er aktiv, og om anstalten (af denne grund) har overvejet et etablere et fritidsudvalg.

Jeg beder tillige anstalten om til illustration at sende mig et eksemplar af en aktivitetsplan og oplyse nærmere om motivation af de indsatte til at deltage i fritidsaktiviteter.

Spørgsmålet om fritidsaktiviteter er indgået i det ovennævnte af direktoratet nedsatte beskæftigelsesudvalgs arbejde. Jeg henviser til pkt. 4.1.

5. Møde med talsmændene

Jeg modtog som tidligere nævnt forud for inspektionen en oversigt over de forhold som talsmændene ønskede at bringe frem. Oversigten er opdelt i A, B og C punkter og var vedlagt bilag vedrørende punkterne under punkt A. Under mødet uddybede talsmændene nogle af forholdene og udleverede bilag til mig vedrørende punkterne under punkt C. For så vidt angår B-punkterne noterede jeg mig i mit brev af 14. marts 2005 til talsmændene at jeg på et senere tidspunkt ville modtage bilag til disse, men jeg har ikke modtaget sådanne bilag. Fællestalsmanden har i brev af 29. juni 2005 oplyst årsagen hertil. I brevet nævnte jeg desuden at B-punkterne således ikke var omtalt i brevet, bortset fra to af punkterne, og at jeg i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten om inspektionen ville overveje om og i givet fald i hvilket omfang de spørgsmål som talsmændene havde rejst under B-punkterne, skulle behandles eller omtales i rapporten.

Nogle af de spørgsmål som talsmændene rejste, drøftede jeg med ledelsen under den afsluttende samtale den 7. februar 2005. I brev af 14. marts fulgte jeg som tidligere nævnt nærmere op på de forhold som jeg drøftede med talsmændene under samtalen den 2. februar 2005, og de øvrige punkter i det tilsendte materiale. De fleste af de spørgsmål som talsmændene har rejst, er enten afsluttet i mit brev til talsmændene eller indgået i denne rapport og omtalt under de relevante punkter ovenfor eller ne-

denfor. For så vidt angår de øvrige forhold må talsmændene indgive konkrete klager, i første omgang til ledelsen eller direktoratet.

5.1. Emner der blev drøftet under samtalen med talsmændene, og som efterfølgende blev drøftet med eller forelagt for ledelsen

5.1.1. Købmandsordningen

Under samtalen klagede talsmændene over forskellige forhold vedrørende anstaltens købmandsordning. Talsmændene anførte blandt andet at købmandens priser er for høje i forhold til priserne i købmandens butik uden for anstalten, og at de indsatte i anstalten får oplysning om købmandens tilbud, men at disse ikke er de samme som i butikken udenfor. I den forbindelse oplyste talsmændene at anstalten ikke har foretaget prøve køb/kontrolkøb hos købmanden. En af de indsatte som jeg talte med klagede endvidere over at købmanden sælger pålæg hvor holdbarhedsdatoen i løbet af meget kort tid vil være overskredet, at rengøringen ikke er god nok, herunder at køleboksene ikke er rene, og at blandt andet kaffe, chips og vaskepulver er placeret oven på køleboksene hvilket han ikke mente er tilladt.

Spørgsmålet om købmandsordningen i anstalten havde den tidligere fællestalsmand i anstalten tidligere rejst over for mig, og talsmændene henviste hertil i den oversigt som de havde sendt til mig. I denne sag modtog jeg fra anstalten til orientering kopi af et brev af 28. oktober 2004 til den tidligere fælles-talsmand hvoraf bl.a. fremgår følgende:

"...

Med hensyn til datomærkning er det vel sådan – også ude i samfundet – at den enkelte kunde har et medansvar for at holde øje med datomærkningen. Det har vi imidlertid også og købmanden – det må vi indrømme. Vi vil således i begyndelsen af november måned dette år og derefter – som vi er forpligtet til – 2 gange om året kontrollere priser og datomærkningen. Jeg må erkende, at vi af mange forskellige grunde ikke har levet op til disse krav.

Med hensyn til rengøring har vi talt med købmanden og han har lovet at stramme op på det område – det vil vi også holde øje med sker.

Det er ikke korrekt, at køl og frys har for lav temperatur. Det kan selvfølgelig ske ved strømafbrydelser eller hvis termostaten er gået i stykker. Vi har dog haft visse problemer med køledisken og ... har – som følge deraf – indhentet tilbud med henblik på erhvervelse af en ny.

Prøvekøb er som tidligere indrømmet et – desværre – meget forsømt område, men til orientering kan jeg oplyse, at der vil blive foretaget et sådant prøvekøb inden for de første 14 dage af november måned dette år. Herefter kan vi tage stilling til, om der er hold i jeres opfattelse om, at købmandens varer er alt for dyre."

Under min rundgang i anstalten besigtigede jeg blandt andet anstaltens købmandsbu- tik, jf. pkt. 3.2.4. Købmanden var på dette tidspunkt til stede i butikken. Vedrørende priserne i butikken oplyste købmanden at de er de samme som i butikken udenfor. Der havde tidligere været fejl i priserne, men de var rettet. Om tilbud oplyste køb- manden at de indsatte ved opslag får besked om udvalgte tilbud fra tilbudsavisen, og at andre tilbud kan bestilles via købmanden såfremt varen ikke allerede er udsolgt. (Under inspektionen i uge 6 var der opslag med 11 tilbudsvare).)

Under den afsluttende samtale med ledelsen den 7. februar 2005 anmodede jeg om at modtage en kopi af kontrakten med købmanden, og med brevet af 26. april 2005 har anstalten fremsendt en kopi heraf. Forpagtningsaftalen med købmanden er dateret 19. januar 2005 og trådte i kraft den 1. januar 2005.

Vedrørende prøvekøb oplyste ledelsen under inspektionen at der ca. 14 dage før in- spektionen var foretaget prøvekøb. Ledelsen oplyste desuden at eventuelle klager fra de indsatte over købmanden bliver behandlet. På forespørgsel om hvorvidt ledelsen har overvejet muligheden for en udvidelse af lokalet hvor købmanden har sin butik i anstalten, oplyste ledelsen at dette har været overvejet, men at det ikke er muligt på grund af de bygningsmæssige rammer.

Af forpagtningsaftalen med købmanden fremgår det bl.a. at der i anstaltens butik skal føres et sortiment af dagligvarer, tidsskrifter, ugeblade og nydelsesmidler mv., og at

varerne, herunder tilbudsvarer, skal sælges til samme priser som i SPAR minimarkeder. Prisliste med ajourførte priser skal være tilgængelig for de indsatte og udsendes efter behov.

Spørgsmålet om købmandsordningen i anstalten blev også behandlet i forbindelse med ombudsmandens inspektion af anstalten i 1996. Jeg henviser til rapporterne om denne inspektion i ombudsmandens beretninger, jf. henvisningen hertil i indledningen til denne rapport.

I forbindelse med inspektionen i 1996 henstillede ombudsmanden til anstalten ved stikprøvekontrol – fx to gange om året – at undersøge om varerne i købmandsbutikken er friske, herunder at datomærkninger ikke er overskredet. Ombudsmanden anmodede desuden anstalten om at foretage en aktuel undersøgelse af priserne på en bestemt sammensat varekurv.

Det er efter min opfattelse beklageligt at anstalten ifølge anstaltens svar til den tidligere fællestalsmand ikke har foretaget stikprøvekontrol to gange om året. Jeg har noteret mig at anstalten i brevet til den tidligere talsmand har tilkendegivet at anstalten fremover vil leve op til forpligtelsen med hensyn til kontrol.

Jeg beder anstalten om at oplyse mig om resultatet af det prøveköb som anstalten ifølge det oplyste foretog ca. 14 dage før inspektionen.

Jeg har desuden noteret mig det i brevet til den tidligere fællestalsmand oplyste om opstramning med hensyn til kontrollen af rengøringen i butikken. Det bemærkes at jeg på tidspunktet for besigtigelsen ikke bemærkede at der var noget at udsætte på rengøringsstandarden i købmandsbutikken.

På min forespørgsel ved besigtigelsen af købmandsforretningen om placering af varer oven på køle-boksene anførte købmanden at varerne er stillet så det ikke påvirker

køleboksene. Han oplyste endvidere at Veterinær- og Fødevarerdirektoratet foretager regelmæssige kontrolbesøg.

Ved inspektionen bemærkede jeg at der var placeret kød og grøntsager, herunder uindpakkede grøntsager, i samme køleboks.

Jeg beder anstalten om at undersøge hvilke regler der gælder vedrørende dette forhold, og meddele mig resultatet heraf.

På det foreliggende grundlag foretager jeg mig ikke mere vedrørende købmandsordningen i anstalten. Hvis de indsatte (fortsat) har klager over købmandsordningen, henviser jeg de indsatte til i første omgang at indgive dem til ledelsen med henblik på at denne eventuelt rejser spørgsmålene over for købmanden, og herefter klage til direktoratet hvis de indsatte ikke er tilfredse med anstaltens behandling af spørgsmålene.

5.1.2. Talsmandsordningen

Under samtalen fremkom talsmændene med flere klager og ønsker vedrørende samarbejdet mellem talsmandsgruppen og anstaltens ledelse. Overordnet fremsatte de et ønske om en effektivisering af samarbejdet mellem ledelsen og talsmandsgruppen. De anmodede i den forbindelse blandt andet om at der afholdes møder mellem talsmændene og ledelsen oftere, og at ledelsen følger op på de spørgsmål der rejses af talsmandsgruppen på møderne, og (i øvrigt) på de forhold der drøftes, herunder at der fast-sættes frister for ledelsens svar mv.

De forhold som talsmændene bragte op over for mig under vores samtale, er beskrevet i det materiale som jeg har modtaget. I materialet har talsmændene nævnt eksempler på at ledelsen efter talsmændenes opfattelse blandt andet ikke lever op til reglerne vedrørende talsmandsordningen, at ledelsen ikke overholder afgivne løfter, og at referaterne af møderne mellem talsmændene og ledelsen enten er mangelfulde eller misvisende.

Ledelsen oplyste under den afsluttende samtale at det er talsmændene selv som indkalder til møder med ledelsen og i den forbindelse udarbejder en dagsorden. Ledelsen erkendte at der er forekommet tilfælde hvor der ikke er blevet fulgt op på løfter der er blevet givet over for talsmændene. For så vidt angår spørgsmålet om hvilke regler der gælder for talsmandsordningen i anstalten, oplyste ledelsen på forespørgsel at nye regler herom var under udarbejdelse, og at disse blandt andet ville indeholde en regulering af talsmændenes muligheder for kontakt til de medindsatte.

Efter § 8 i talsmandsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførelse af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner) skal institutionens leder fastsætte nærmere angivne regler. I en skrivelse af 16. maj 2001 om bekendtgørelsen forudsatte direktoratet at disse regler var udfærdiget inden bekendtgørelsens ikrafttræden (den 1. juli 2001). Blandt det materiale som jeg modtog forud for inspektionen, er interne regler af 19. januar 2005 om talsmandsordningen. Jeg har efterfølgende modtaget regler om talsmandsordningen af 26. januar 2005, jf. nedenfor. Reglerne er indholdsmæssigt identiske, men en sætning er flyttet fra reglernes punkt 1 til punkt 2.

Det er efter min opfattelse beklageligt at der først den 19. januar 2005 blev udfærdiget nye (reviderede) regler om talsmandsordningen i forbindelse med straffuldbyrdeslovens og talsmandsbekendtgørelsens ikrafttræden.

Under min afsluttende samtale med ledelsen henstillede jeg til ledelsen at der skete en effektivisering og strukturering af samarbejdet mellem talsmændene og ledelsen. I den forbindelse anførte jeg desuden at talsmændene efter min opfattelse skal have svar på de spørgsmål eller forhold der rejses over for ledelsen, og at ledelsen bør følge (systematisk) op på de forhold der drøftes med ledelsen, og på de spørgsmål der rejses af talsmændene over for ledelsen. Jeg foreslog endvidere ledelsen at der fremover – eventuelt bare til en start – blev holdt møder mellem talsmændene og

ledelsen én gang om måneden, og at der i forlængelse af disse møder blev udarbejdet et (beslutnings)referat.

I forbindelse med mit svar til talsmændene i brev af 14. marts 2005 bad jeg anstalten om at underrette mig om hvad anstalten havde foretaget sig eller ville foretage sig i anledning af min henstilling under inspektionen om at der sker en effektivisering og strukturering af samarbejdet mellem talsmændene og ledelsen.

Anstalten har i notatet af 25. april 2005 oplyst at det sidste egentlige møde med talsmændene fandt sted den 9. november 2004. Anstalten har vedlagt kopi af referatet fra dette møde og har bemærket at der efterfølgende blev afholdt møde med fællestalsmanden med henblik på at få udarbejdet et referat som begge parter kunne acceptere. Anstalten har videre anført at anstalten må erkende at samarbejdet med de indsattes talsmænd i den senere tid ikke var optimalt, og at anstalten er indstillet på i fremtiden at afholde regelmæssige møder med talsmændene og foretage en bedre opfølgning af de sager der drøftes.

Af referatet fra mødet med talsmændene den 9. november 2004 fremgår det at det blev aftalt at referaterne fremover skulle være beslutningsreferater, dog således at den enkelte mødedeltager kan kræve at særstandpunkter anføres i referatet. Det fremgår desuden at et udkast til referat fra det nævnte møde skulle forelægges talsmændene til eventuelle bemærkninger.

Om samarbejdet med talsmændene siden mødet den 9. november 2004 har anstalten oplyst at personale- og sikkerhedskonsulenten har haft møder med fællestalsmanden senest den 1. april 2005. På baggrund af denne samtale er det personale- og sikkerhedskonsulentens opfattelse at der ikke i øjeblikket er større frustrationer i forbindelse med samarbejdet med talsmænd og anstaltens ledelse. Det er videre oplyst at fællestalsmanden den 7. april 2005 har fået skriftligt svar på nogle punkter som han havde efterlyst svar på.

Det er videre oplyst at den nye fængselsinspektør efter sin tiltræden den 12. april 2005 havde en samtale med fællestalsmanden, og at der er truffet aftale om at der skal afholdes regelmæssige møder med talsmændene fremover. Fællestalsmanden var blevet opfordret til at komme med en dagsorden til et møde i nær fremtid.

Endelig har anstalten vedlagt de interne regler af (nu) 26. januar 2005 om talsmandsordningen. Heraf fremgår det bl.a. at ledelsen senest en uge efter møde med talsmændene skal udsende et referat, og at det pålægges ledelsen at søge at udfærdige et enstemmigt referat.

Jeg tager til efterretning at det er aftalt at der fremover skal afholdes regelmæssige møder, og at der vil blive foretaget en bedre opfølgning af møderne med talsmændene. Jeg anmoder om oplysning om hvor ofte de regelmæssige møder vil blive afholdt og om kopi af referatet fra det seneste møde.

Jeg har desuden noteret mig at det allerede inden inspektionen var besluttet at der skulle udfærdiges beslutningsreferater fra møderne med talsmændene. Jeg går ud fra at pålægget om at søge udfærdiget et enstemmigt referat skal forstås sådan at referater inden udsendelse forelægges talsmændene som udkast til eventuelle bemærkninger. Dette har jeg ligeledes noteret mig.

Det fremgår af talsmandsbekendtgørelsens § 1, stk. 2, at institutionen skal tage initiativ til jævnlige drøftelser med talsmændene.

Idet jeg forstår det oplyste under inspektionen om at det er talsmændene selv som indkalder til møder med ledelsen, sådan at det er talsmændene der skal tage initiativ til afholdelse af møder, ses anstaltens praksis ikke at være i overensstemmelse med denne bestemmelse. Jeg går ud fra at anstalten fremover tager initiativ til afholdelse af møder med talsmændene. Jeg foreslår anstalten at overveje i reglerne at angive hvor ofte der (som minimum) skal afholdes møder med talsmændene.

Det fremgår af anstaltens regler om talsmandsordningen at valg af talsmænd overvåges af en funktionær der foretager optælling af stemmer, og ved opslag på afdelingerne giver skriftlig meddelelse om valgets udfald.

Efter § 34, stk. 2, sidste afsnit i straffuldbyrdelsesloven (nu lovbekendtgørelse nr. 207 af 18. marts 2005) kontrolleres afstemningen af institutionen og repræsentanter for de indsatte i fællesskab.

Jeg går på denne baggrund ud fra at de interne regler vil blive rettet i overensstemmelse hermed. Jeg beder om underretning når det er sket.

5.1.3 Behandlernes ansvar over for generelle tiltag i anstalten og behandlingsrutiner

Talsmændene anførte under samtalen at behandlerne ikke tager ansvar i forhold til generelle tiltag i anstalten, herunder forholder sig til de indsattes forhold i anstalten, og at behandlernes initiativer og/eller tiltag af behandlingsmæssig karakter ofte bliver tilsidesat under henvisning til ordens- eller sikkerhedsmæssige forhold. Som et eksempel nævnte de at en indsat kan være udelukket fra fællesskab ("anbragt i enrum") i lang tid uden indgriben fra behandlernes side, og at udelukkelse af en indsat fra fællesskab kan være ødelæggende for den pågældendes eventuelle behandlingsforløb.

Talsmændene klagede også generelt over at der går for lang tid før der iværksættes en egentlig behandling.

Yderligere uddybning af ovenstående fremgår af det materiale som jeg har modtaget fra talsmændene. Det fremgår heraf bl.a. at talsmændene den 22. december 2004 havde et møde med behandlerne, men efter talsmændenes opfattelse "gled behandlerne af" på spørgsmålet om deres ansvar over for generelle tiltag. Af behandlergruppens referat fra mødet fremgår det tillige at det blev aftalt at behandlerne skulle afholde møde med talsmændene hvert halve år.

Under mine samtaler med samarbejdsudvalget og ledelsen blev jeg nærmere orienteret om den behandling de indsatte tilbydes i anstalten, herunder blandt andet hvor ofte de indsatte tilbydes behandlings-samtaler og behandlernes rolle ved for eksempel udelukkelse fra fællesskab.

For så vidt angår spørgsmålet om behandlingssamtaler oplyste ledelsen generelt at de indsatte får første samtale med en psykolog eller psykiater inden fem hverdage efter indsættelsen, og at der herefter i løbet af nogle uger begynder et struktureret samtaleforløb. Igennem dette forløb prøver anstaltens behandlere at få et indgående kendskab til de indsatte før der iværksættes en egentlig behandling.

Vedrørende spørgsmålet om behandlernes rolle ved for eksempel udelukkelse af en indsat fra fællesskab oplyste ledelsen at den behandler der har samtaler med den indsatte, bliver hørt i forbindelse med afgørelsen. Det blev desuden oplyst at den indsatte (eventuelle) behandlingsforløb fortsætter ved udelukkelse fra fællesskab.

I ovennævnte referat fra mødet den 22. december 2004 er det anført at behandlergruppen har indflydelse på den tid hvori en indsat er anbragt på afdelingerne H-I, men at hensyn til sikkerhed altid spiller ind. Det er endvidere anført at behandlergruppen er opmærksom på at de indsatte får de samtaler som de har brug for.

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at behandlerne er opmærksomme på at den enkelte indsatte får de samtaler som vedkommende har brug for, og at behandlerne dels høres inden en indsat udelukkes fra fællesskab, dels kan have indflydelse på varigheden heraf. Det bemærkes at jeg forstår det sidstnævnte sådan at behandlerne løbende vurderer om en udelukkelse fra fællesskab af behandlingsmæssige årsager bør bringes til ophør, og i givet fald gør opmærksom herpå. Men som det også fremgår af referatet af mødet med behandlerne, spiller også andre faktorer ind i forbindelse med afgørelser om udelukkelse fra fællesskab og opretholdelse heraf. Om anvendelsen af udelukkelse fra fællesskab henviser jeg til pkt. 5.1.4. lige nedenfor.

På denne baggrund og efter at have overvejet spørgsmålene nærmere, mener jeg ikke at jeg har grundlag for at foretage mig mere vedrørende disse forhold. Det bemærkes i den forbindelse at jeg ikke har forudsætninger for at vurdere spørgsmål der bygger på en faglig vurdering, herunder vedrørende den nærmere tilrettelæggelse af et behandlingsforløb.

Jeg beder om kopi af referatet fra det næste møde mellem talsmændene og behandlerne.

5.1.4. Udelukkelse fra fællesskab og anvendelse af disciplinærstraf

Talsmændene anmodede om at jeg foretog en nærmere undersøgelse af anstaltens anvendelse af udelukkelse fra fællesskab og observationscelle. I det vedlagte materiale har talsmændene bl.a. anført at udelukkelse fra fællesskab efter talsmændenes opfattelse anvendes som "ikke-på dømt" disciplinærstraf. Som eksempel har talsmændene nævnt at der sker udelukkelse fra fællesskab i forbindelse med fund af hash. Talsmændene har i den forbindelse anført at det sker med henvisning til "sagens opklaring og sikkerhedshensyn", og at varigheden af udelukkelsen fra fællesskab afhænger af hvor meget hash den indsatte er fundet i besiddelse af, uanset at opklaringsarbejdet og sikkerhedshensynene efter talsmændenes opfattelse er uafhængig af mængden af hash.

I forbindelse med mit besøg den 26. oktober 2004 på kvindeafdelingen i anstalten blev spørgsmålet om anstaltens anvendelse af udelukkelse fra fællesskab ligeledes rejst af de indsatte på denne afdeling. Det blev tillige oplyst at anstalten har et meget højt bødeniveau. Da disse spørgsmål vedrører alle indsatte i anstalten, meddelte jeg i min besøgsrapport af 28. januar 2005 i anledning af besøget på kvindeafdelingen, at jeg ikke foretog mere vedrørende disse emner i denne sag, men at emnerne forventedes at indgå i sagen vedrørende inspektionen af anstalten i februar 2005.

Under den afsluttende samtale den 7. februar 2005 oplyste ledelsen at strafcelle i anstalten var afskaffet i 1973 med direktoratets indforståelse. Ledelsen oplyste end-

videre at anstalten ikke bruger udelukkelse fra fællesskab i stedet for anbringelse i strafcelle. Under den afsluttende samtale ved mit besøg på kvindeafdelingen oplyste ledelsen at det høje bødebeløb skal ses i sammenhæng med at anstalten ikke anvender strafcelle som disciplinærstraf.

Også under inspektionen i 1996 oplyste anstalten at anstalten ikke anvender strafcelle. Idet det af flere af de forhørsceletterapporter som blev gennemgået i forbindelse med inspektionen dengang, fremgik at den indsatte var blevet meddelt at den indsatte i gentagelsestilfælde måtte påregne at blive ikendt en strengere sanktion, "herunder anbringelse i enrum af længere varighed", bad ombudsmanden anstalten om en udtalelse vedrørende eventuel brug af enrumsanbringelse (som nu benævnes udelukkelse fra fællesskab) som sanktion i disciplinærsager.

Anstalten udtalte i den anledning at anstalten ikke anvender udelukkelse fra fællesskab som disciplinærsanktion, men erkendte at ovennævnte formulering var misvisende hvorfor denne formulering ikke længere blev anvendt. Anstalten oplyste at det der reelt menes, er at den indsatte i gentagelsestilfælde ved indtagelse af illegale stoffer vil blive ikendt en bøde af et større beløb, og at den indsatte ved fortsat hyppig indtagelse af illegale stoffer vil blive udelukket fra fællesskab som en forebyggende foranstaltning. Ombudsmanden tog det oplyste til efterretning. Jeg henviser til FOB 1996, s. 394 og 1998, s. 706.

I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Køge bad jeg direktoratet om en udtalelse vedrørende det forhold at dette arresthus havde fravalgt sanktionsformen bøde. Jeg bemærkede herved at fravalget af sanktionsformen bøde kunne betyde at i øvrigt normale bødetilfælde enten slet ikke straffes, eller at de straffes med strafcelle, og at ingen af de to muligheder synes at være i overensstemmelse med disciplinærstraffesystemet.

Direktoratet udtalte i den anledning at arresthusets praksis efter direktoratets opfattelse ikke var i overensstemmelse med det dagældende disciplinærstrafcirkulæres §

1, og at direktoratet derfor havde henstillet til arresthuset at overveje hvordan praksis på dette punkt kunne ændres. Jeg erklærede mig enig i direktoratets opfattelse.

I sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm havde ombudsmanden ingen bemærkninger til at denne institution ikke anvendte disciplinærstraf. Københavns Fængsler havde om baggrunden herfor henvist til denne institutions særlige klientel og havde redegjort nærmere herfor.

Fravalget af sanktionsformen strafcelle kan på samme måde som fravalg af bøde som det skete i Arresthuset i Køge betyde at forhold som normalt ville medføre strafcelle, medfører en anden reaktion, fx udelukkelse fra fællesskab eller bøde. Idet anstalten – både i forbindelse med inspektionen i 1996 og ved inspektionen i 2005 – har oplyst at udelukkelse fra fællesskab ikke anvendes i stedet for disciplinærstraf, har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold, men jeg beder om nærmere oplysninger om baggrunden for at anstalten (med direktoratets godkendelse) ikke anvender strafcelle.

I forbindelse med ombudsmandens inspektion af anstalten i 1996 klagede talsmændene over det progressive bødesystem, jf. FOB 1996, s. 378 og 1998, s. 699. Som det fremgår sidstnævnte sted, anvendes det generelt i kriminalforsorgens institutioner, og ombudsmanden foretog sig ikke videre vedrørende dette forhold.

Klagen under besøget på kvindeafdelingen vedrørte ikke det progressive bødesystem, men spørgsmålet om hvorvidt bøderne på grund af manglende anvendelse af strafcelle er højere end i andre anstalter. Anstalten har som nævnt ovenfor bekræftet at det høje bødeniveau skal ses i sammenhæng med at anstalten ikke anvender strafcelle som disciplinærstraf.

Jeg anmoder anstalten om at redegøre nærmere for bødeniveauet i anstalten. Hvis anstalten har en oversigt over normalreaktioner i anstalten, beder jeg tillige om en

kopi heraf. Jeg beder desuden om direktoratets bemærkninger til anstaltens udtalelse vedrørende bødeniveauet i anstalten.

Jeg anmoder samtidig om udlån af de seneste 10 sager i 2004 vedrørende udelukkelse fra fællesskab og de seneste 10 sager i 2004 vedrørende anvendelsen af disciplinærstraf (bøde).

Under inspektionen bad jeg som nævnt i indledningen om udlån af forskelligt rapportmateriale. Min anmodning omfattede bl.a. sager om anbringelse i observationscelle som gennemgås nedenfor under pkt. 7.3.

5.1.5. Afgivelse af (rutinemæssige) urinprøver

Af anstaltens resultatkontrakt for 2005 fremgår det at anstalten – ligesom de øvrige fængsler – skal gennemføre et vist antal urinprøvekontroller i 2005 (i alt 1000 inklusiv Fængselsafdelingen på Holsbjergvej). Derudover skal anstalten deltage i landsdækkende tværsnitundersøgelser hvortil direktoratet særskilt stiller kontrolplader til rådighed. Under inspektionen blev det oplyst at der hver dag ved lodtrækning udtages tre indsatte til urinprøvekontrol. Det blev desuden nævnt at indførelsen af de rutinemæssige prøver i anstalten havde bevirket flere bøder og færre udgange, navnlig for indsatte med tidsbestemte straffe, og at opholds- og ventetiderne i og til anstalten var blevet længere.

Talsmændene rejste forskellige spørgsmål i relation til afgivelse af (rutinemæssige) urinprøver. Spørgsmålet om anvendelse af urinprøver, herunder fremgangsmåden i forbindelse hermed blev også rejst af andre indsatte under mine samtaler med dem.

For det første anførte talsmændene at det er problematisk at det er det uniformerede personale der skal tage prøverne. For det andet kritiserede de "tretimersreglen" (jf. nærmere nedenfor). For det tredje kritiserede de at anstalten inddrager en udgang hvis prøven i anstalten er positiv inden at resultatet fra Vestre Fængsels kontrol af

prøven foreligger. Endelig kritiserede de at anstaltens personale ikke har et tilstrækkeligt kendskab til aflæsning af streg-testen (urinprøven). I relation til ovennævnte anførte de endvidere at enkelte indsatte bliver klaustrofobiske når de skal sidde i afdeling I i op til tre timer, og af denne grund erklærer at prøven vil være positiv.

En af de indsatte som jeg talte med, nævnte under min samtale med ham det problem at præparater som den indsatte får, fx mod smerter, kan gøre testen positiv.

Under mit møde med samarbejdsudvalget blev nævnt at der også blandt det uniformerede personale var ansatte der delte talsmændenes opfattelse af at prøverne ikke burde tages af det uniformerede personale. Det blev endvidere nævnt at det havde været fremført over for direktoratet.

Under samtalen og i mit brev af 14. marts 2005 orienterede jeg talsmændene om at indførelse af muligheden for stikprøvevis urinprøvekontrol, dvs. kontrol uden en konkret mistanke om indtagelse af euforiserende stoffer mv., var sket efter beslutning fra Folketinget (ved indsættelse af en hjemmel hertil i straffuldbyrdelseslovens § 60 a der trådte i kraft den 1. juli 2004). Jeg oplyste endvidere at ombudsmanden på denne baggrund ikke kunne tage stilling til selve det forhold at der nu gennemføres urinprøvekontrol også uden konkret begrundelse herfor. I mit brev af 14. april 2004 til talsmændene redegjorde jeg nærmere for forarbejderne til bestemmelsen og de administrative regler som er fastsat om urinprøver, herunder "tretimersreglen" som findes i § 3 i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab. Efter denne bestemmelse skal det sidestilles med nægtelse hvis en indsat efter at have været udelukket fra fællesskab i tre timer, ikke har afgivet en urinprøve. Jeg meddelte talsmændene at ombudsmanden heller ikke kunne tage stilling til "tretimersreglen" idet Folketinget i forarbejderne til straffuldbyrdelseslovens § 60 a, havde forudsat at denne bestemmelse også skulle anvendes i sager om stikprøvevis urinkontrol.

Jeg orienterede tillige talsmændene om at det af Direktoratet for Kriminalforsorgens vejledning nr. 68 af 19. juli 2004 om undersøgelse af indsattes person og opholdsrum bl.a. fremgår at det når der foreligger en positiv pladetest, må vurderes om udgang

skal inddrages, og at dette kan ske inden resultatet af testen i Vestre Fængsel foreligger. Viser den efterfølgende test sig at være negativ, skal der tages stilling til om den indsatte skal have en ekstra udgang på et senere tidspunkt. Ledelsen oplyste under inspektionen at der efter ledelsens opfattelse kun er tale om fejl i begrænset omfang i de analyser som anstalten laver.

Jeg meddelte talsmændene at det afhænger af en konkret vurdering på baggrund af alle relevante omstændigheder i sagen om det i det enkelte tilfælde kan lægges til grund at den indsatte har indtaget euforiserende stoffer, og hvilken reaktion det i bekræftende fald skal medføre, herunder om der skal ske inddragelse af udgang (før der foreligger et resultat fra Vestre Fængsel). Under inspektionen oplyste anstalten at der altid foretages en konkret vurdering.

Jeg nævnte tillige at jeg var bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 23. februar 2005 havde udsendt en pressemeddelelse om urinprøver i kriminalforsorgen. Følgende fremgår blandt andet heraf:

"Indførelse af urinprøver i så stort tal har naturligvis givet anledning til en række praktiske og principielle problemer, som man løbende har søgt at tage højde for. Der er i den forbindelse nedsat en styre-gruppe, hvori blandt andet Kriminalforsorgens lægefaglige konsulent og Dansk Fængselsforbund sidder.

De hidtidige erfaringer viser, at næsten ingen bliver frikendt, selvom de reelt er positive (falsk negativitet).

Derimod forekommer det, at indsatte på grund af en positiv pladetest bliver opfattet som stofpåvirkede, selvom de reelt ikke er det (falsk positivitet). Det gælder især for så vidt angår de såkaldte opiater (morfin o.l.)

Hvis en indsat, der testes positiv med pladetesten benægter at have indtaget narkotika, bliver prøven sendt til laboratoriet på Vestre Hospital, som enten be- eller afkræfter, at testen er positiv.

Først når prøven er bekræftet på denne måde, fastsættes den endelige disciplinærstraf, medmindre man af andre grunde er sikker på, at prøven reelt er positiv. Formålet med det er at sikre, at der ikke er nogen, der bliver uskyldig dømt.

Derimod hænder det, at man i tråd med nultolerance-politikken bliver nødt til at undlade at lade en indsat, der testes positiv ved pladetest, men nægter at have indtaget stoffer, gå på udgang, før prøven er konfirmeret. Hvis det i disse tilfælde viser sig at konfirmationen er negativ, vil den indsatte få en erstatningsudgang.

Disse situationer opstår især i forbindelse med test for opiatier (morfin o.l.), hvor grænseværdien efter råd fra Kriminalforsorgens lægefaglige konsulent, har været sat så lavt, at pladerne også kan give udslag for indtagelse af fx birkes. Den lave grænseværdi har også betydet, at det kan være vanskeligt at aflæse pladetesten korrekt i alle tilfælde.

For at undgå disse fejl i fremtiden vil grænseværdien efter aftale med den lægefaglige konsulent nu blive sat op, således at pladerne fra 1. april ikke mere vil give udslag for birkes o.l."

En artikel i Fængselsfunktionæren nr. 3, marts 2005, med overskriften "Tebirkes giver positiv narko-test" omhandler tillige spørgsmålet om falsk positivitet af urinprøver og rejser spørgsmålet om det "er rimeligt, at indsatte rent faktisk har mistet deres udgang, ... på grund af et urinprøvesystem, der har det med at påvise falsk positivitet". I tilslutning til denne artikel er en udtalelse fra producenten af testpladerne der anfører at disse plader kun skal betragtes som en foreløbig analyse der skal dobbelttjekkes, og en oversigt fra Laboratoriet ved Københavns Fængsler om fejlprocenter i januar 2005 fordelt på forskellige stoffer som viste fejl i mellem 8 og 78 % for forskellige stoftyper. Der er tillige en artikel om forskellig praksis i kriminalforsorgens fængsler ved positive tests. I artiklen efterlyses ensartede regler.

De af talsmændene og af andre indsatte rejste spørgsmål om urinprøver vedrører ikke alene Anstalten ved Herstedvester, men også kriminalforsorgens øvrige institutioner.

Jeg har noteret mig det anførte i pressemeddelelsen hvoraf fremgår at direktoratet er opmærksom på de praktiske og principielle problemer som anvendelsen af stikprøvevis urinprøver har givet/giver anledning til, og at direktoratet i den anledning har nedsat en styregruppe. Jeg har endvidere noteret mig at grænseværdien er sat op pr.

1. april 2005 således at der ikke fremover vil være fejl i samme omfang som tidligere med hensyn til falsk positivitet ved anvendelsen af pladetest.

Af den ovennævnte vejledning fremgår det at der ved en positiv pladetest skal tages stilling til om udgang skal nægtes, og at inddragelse af udgang i så fald kan ske inden resultatet af kontrollen fra laboratoriet i Vestre Hospital foreligger. Baggrunden for at udgang allerede kan nægtes inden der foreligger svar fra Vestre Hospital, er ifølge vejledningen at en bevisvurdering hvorefter det lægges til grund at den indsatte har indtaget euforiserende stoffer, typisk vil medføre en formodning for at der også er en risiko for at den indsatte vil tage sådanne stoffer under udgang. Denne fremgangsmåde er ifølge ovennævnte pressemeddelelse i overensstemmelse med regeringens nultolerance-politik.

På denne baggrund og idet den indsatte som nævnt vil få en erstatningsudgang hvis Vestre Hospitals kontrol viser at pladetesten har vist forkert, kan jeg ikke kritisere at det er muligt at nægte udgang allerede før svaret fra Vestre Hospital foreligger.

Om der i det enkelte tilfælde er grundlag for inddragelse af udgang inden svaret fra Vestre Hospital foreligger, afhænger som anført af en konkret vurdering. Ifølge ovennævnte artikel er praksis i de enkelte fængsler ikke ensartet. Da det er direktoratets ansvar at sikre at praksis er ensartet, går jeg ud fra at direktoratet vil overveje om der på baggrund af det der er anført i artiklen, bør foretages en nærmere undersøgelse af dette forhold. Jeg beder direktoratet om at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

Med hensyn til talsmændenes kritik af at det er det uniformerede personale der tager prøverne bemærker jeg at det af forarbejderne til bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 60 a, stk. 2, fremgår at det ikke er fundet nødvendigt at stille krav om medvirken af en læge ved udtagelse af urinprøver. Det er herved bemærket at der ikke bliver tale om at udtage prøven ved fysisk tvang. Jeg kan således heller ikke foretage

mig noget vedrørende det forhold at det er det uniformerede personale, og ikke sundhedspersonale, der tager prøverne.

Med hensyn til det anførte om at det uniformerede personale ikke har et tilstrækkeligt kendskab til aflæsning af streg-testen bemærker jeg at det er anstaltens (og direktoratets) ansvar at sikre at personalet har dette kendskab. Jeg har ikke fundet grundlag for at undersøge dette spørgsmål nærmere, men ved fremsendelsen til anstalten af kopi af mit brev af 14. marts 2005 og af denne rapport er anstalten gjort bekendt med det som talsmændene har anført.

På samme måde har jeg viderebragt det som talsmændene har anført om hensættelse på afdeling I (i op til tre timer) med henblik på afgivelsen af den rutinemæssige urinprøve. Jeg går ud fra at anstalten vil overveje om der – henset til at der er tale om en rutinemæssig prøve – er mulighed for at lade udelukkelsen fra fællesskab foregå et andet sted.

For så vidt angår udslag i forbindelse med indtagelse af andre præparater bemærker jeg at det under min samtale med ledelsen blev nævnt at anstaltens læger har mulighed for at vurdere om et bestemt præparat som en indsat får mod fx smerter, kan bevirke en positiv test.

Jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende de rejste spørgsmål i forbindelse med anvendelse af stikprøvevise urinprøver.

5.2. Emner som talsmandsgruppen har omtalt i det skriftlige materiale, og som blev omtalt eller drøftet under mødet med ledelsen

5.2.1. Indskrænkninger af de indsattes fællesrum i afdelingerne og plads mangel

Talsmandsgruppen anmodede om at jeg undersøgte forholdene vedrørende de indskrænkninger som anstalten igennem de seneste 10 til 20 år har foretaget i de rum og

øvrige arealer der benyttes af de indsatte uden for arbejdstiden. Talsmændene har i den forbindelse opstillet en række punkter som de mente jeg burde undersøge. Det drejer sig blandt andet om hvor mange toiletter der er per indsat på de enkelte belægningsafdelinger, hvor mange af de indsattes aktivitetsrum, herunder hvor mange m², der er blevet inddraget på de enkelte belægningsafdelinger, og indskrænkninger i de enkelte belægningsafdelingers køkkener.

Under inspektionen af anstalten besigtigede jeg blandt andet de fleste af anstaltens belægningsafdelinger.

De fysiske forhold for de indsatte i anstalten, herunder antallet af toiletter og størrelsen af køkkenerne på anstaltens belægningsafdelinger, er omtalt ovenfor, jf. bl.a. pkt. 3.1.3. og 3.1.4. Jeg har ikke herudover i forbindelse med inspektionen af anstalten fundet grundlag for at foretage en nærmere undersøgelse som ønsket af talsmændene, af hvilke indskrænkninger der gennem de sidste 10 -20 år måtte være sket med hensyn til lokaliteter der benyttes af de indsatte uden for arbejdstiden.

5.2.2. Tv-forholdene for de indsatte

Talsmændene anførte at de er utilfredse med anstaltens udbud af tv-kanaler. De indsatte kan på nuværende tidspunkt vælge mellem 14 kanaler, heraf 5 tysksprogede.

Talsmændene har blandt andet anført at de finder det uacceptabelt at anstalten ikke er indstillet på at bruge budgetmidler til en forbedring af de indsattes tv-modtageforhold. Talsmændene har dernæst henvist til at de indsatte i de andre lukkede fængsler og i de fleste arresthuse har adgang til mange flere kanaler. Talsmændene undrer sig desuden over at der kan modtages 5 tysksprogede kanaler, men ingen engelsksprogede eller arabisk- eller tyrkisksprogede kanaler, og de har i den forbindelse henvist til at der er flere udenlandske indsatte i anstalten. Talsmændene har desuden bemærket at anstalten har haft indtægter på at udleje tv som for de sidste fire år udgjorde ca. 40.000 kr. netto, men ikke har haft nogen budgetudgifter på tv-

ordningen til de indsatte. Talsmændene har i øvrigt henvist til straffuldbyrdelseslovens § 58.

Under den afsluttende samtale med ledelsen oplyste ledelsen at det af økonomiske årsager ikke er muligt at udvide udbudet af tv-kanaler, og at anstalten lever op til de krav der stilles på området.

Det fremgår af de vedlagte bilag at talsmændene har rejst spørgsmålet flere gange før over for ledelsen, og at talsmændene efter det sidste talsmandsmøde forud for inspektionen (mødet den 9. november 2004, jf. pkt. 5.1.2.) har fået udleveret regnskabsmateriale mv.

Af straffuldbyrdelseslovens § 58 som talsmændene har henvist til, fremgår det at en indsat skal have mulighed for at holde sig orienteret bl.a. gennem fjernsynsudsendelser (stk. 1). Det er i Annette Esdorf mfl, Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer, s. 136, anført at bestemmelsen indebærer en pligt for kriminalforsorgen "til at tilvejebringe de praktiske forudsætninger for de indsattes adgang til i al fald dansk ... fjernsyn".

Efter min opfattelse kan det ikke af bestemmelsen udledes at de indsatte har ret til flere kanaler end de kanaler som de indsatte har adgang til i Anstalten ved Herstedvester. Den omstændighed at (alle) de andre lukkede fængsler tilbyder de indsatte flere kanaler, kan heller ikke i sig selv begrunde at de indsatte i Anstalten ved Herstedvester har krav på lige så mange kanaler.

Jeg beder dog anstalten om at oplyse nærmere om behandlingen af de indsattes anmodning om flere tv-kanaler. Jeg anmoder i den forbindelse om oplysning om eventuelle overvejelser eller muligheder for at udskifte nogle af de eksisterende kanaler (fx de tyske eller nogle af de tyske) med andre kanaler. Jeg beder desuden om anstaltens bemærkninger til det af talsmændene anførte om overskud på udlejning af tv-apparater og om oplysning om de udgifter der er forbundet med anstaltens tv-ordning.

Det tilføjes at jeg som det også fremgår af pkt. 6.12. er opmærksom på de særlige begrænsninger der er indført i den nugældende genstandsbekendtgørelse (nr. 208 af 18. marts 2005) for indsatte i de lukkede fængsler, herunder overgangsbestemmelserne. Disse regler har dog ikke i sig selv betydning for spørgsmålet om udbudet af tv-kanaler, men har betydning for anstaltens indtægter og udgifter fremover i forbindelse med udlejning af tv-apparater idet anstalten fra 15. maj 2005 har haft pligt til at tilbyde nyindsatte at leje tv fordi det ikke er tilladt indsatte der indsættes i lukket fængsel efter denne dato, at have eget tv på cellen.

5.3. Emner der blev drøftet under samtalen med talsmændene, og som ikke efterfølgende blev drøftet med eller forelagt for ledelsen

5.3.1. Handleplaner

Talsmændene klagede over at de handleplaner som anstalten skal udarbejde i samarbejde med den indsatte, i mange tilfælde er mangelfulde. I det materiale som jeg har modtaget, har talsmændene desuden anført at der for enkelte indsatte slet ikke er udarbejdet en handleplan. Talsmændene har endvidere anført at planerne sjældent rækker længere end et halvt år frem i tiden og således ikke – som anført i straffuldbyrdelseslovens § 31, stk. 2 – dækker strafudståelsen og tiden efter løsladelsen.

Tre af talsmændene gav samtidig tilladelse til at jeg kunne indhente en kopi af deres handleplaner, og efter anmodning modtog jeg fra ledelsen kopi af deres handleplaner.

Ved inspektionen i 1996 klagede talsmændene over at anstalten ikke udarbejdede behandlingsplaner. Ombudsmanden henviste dengang de indsatte til at indgive konkrete klager.

Med gennemførelsen af straffuldbyrdelsesloven i 2001 er der indført en forpligtelse til at udarbejde handleplaner for alle indsatte, bortset fra indsatte med kortere domme, jf. lovens § 31, stk. 2 og 3 og (nu) bekendtgørelse nr. 971 af 23. september 2004.

Ligesom de øvrige fængsler har Anstalten ved Herstedvester et resultatkrav i resultatkontrakten om at alle handleplaner skal være påbegyndt inden for 30 dage i forhold til målgruppe. Det er videre anført at mindst 55 % handleplaner skal være med identificerede indsatsområder, og at mindst 50 % handleplaner skal være evalueret.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt dette mål er nået.

Anstalten har udarbejdet en vejledning om udarbejdelse af handleplaner. Heri er det bl.a. angivet at afdelingens socialrådgiver er ansvarlig for udarbejdelsen af handleplaner, og at afdelingsledelsen har ansvaret for at handleplanen udarbejdes og evalueres inden for de fastsatte tidsrammer, men det er samtidig i anstaltens interne regler om mødestruktur angivet at såvel indsatte som kontaktperson, socialrådgiver, skolen og terapeut er ansvarlig for handleplanens udarbejdelse og opfølgning. Jeg går dog ud fra at socialrådgiver og afdelingsledelsen har ansvaret som angivet i vejledningen, herunder for at inddrage de øvrige personer i udarbejdelsen og opfølgningen.

Under den afsluttende samtale blev det oplyst at anstalten foretager stikprøvevis undersøgelse af kvaliteten af handleplanerne. Det blev desuden oplyst at der i den følgende uge skulle være en temadag om indholdet af handleplanerne.

Jeg anmoder om orientering om drøftelserne mv. på denne temadag.

Jeg har ikke foretaget en egentlig gennemgang af de handleplaner som jeg modtog under inspektionen, jf. ovenfor, i lyset af de om handleplaner gældende retningslinjer (cirkulære nr. 166 af 29. juni 2001 og vejledning nr. 155 af 29. juni 2001).

Idet jeg vedlægger kopi af de pågældende handleplaner til direktoratet, anmoder jeg om direktoratets bemærkninger hertil i lyset af disse regler.

Jeg beder desuden om anstaltens og direktoratets bemærkninger til det af talsmændene anførte om manglende og mangelfulde handleplaner.

Det tilføjes at jeg er bekendt med at en rapport fra september 2004 om handleplaner har vist at der er et generelt behov for efteruddannelse af personalet i fængslerne med henblik på at forbedre indholdet af handleplanerne (mens antallet af udarbejdede handleplaner ifølge rapporten var ved at nå et acceptabelt niveau), jf. en artikel i Nyt fra Kriminalforsorgen nr. 3, 2005. Efteruddannelsesstilbud forventes ifølge artiklen at blive udbudt i efteråret 2005. Jeg er endvidere bekendt med at fængslerne i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport skulle indsende 25 % af deres handleplaner for at direktoratet kunne give individuelle tilbagemeldinger og inddrage resultaterne i fængslernes resultatkrav for 2004. Jeg beder om underretning om tilbagemeldingen til Anstalten ved Herstedvester.

5.4. Emner som talsmandsgruppen har omtalt i det skriftlige materiale, og som ikke blev omtalt eller drøftet under mødet med ledelsen

5.4.1. Indsattes mulighed for superviseret/overvåget adgang til internettet

Talsmændene fremsatte ønske om at de indsatte i bibliotekets åbningstid kan få superviseret/overvåget adgang til internettet.

Jeg sendte dette punkt videre til anstalten til besvarelse og bad samtidig anstalten om at underrette mig om svaret til talsmændene.

I notatet af 25. april 2005 har anstalten anført at opstilling af en pc med overvåget adgang til internettet vil kræve personaleressourcer uanset hvor pc'en placeres, og at der ikke er ledige personaleressourcer. Skolen kan kun lade de indsatte bruge internettet i en undervisningssituation og da kun en ad gangen og under forudsætning af at det passer ind i undervisningen.

Jeg har forståelse for de indsattes synspunkt om at kunne få overvåget adgang til internettet, men jeg har på baggrund af det oplyste ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette forhold.

6. Andre forhold

6.1. Overbelægning/venteliste

Af kriminalforsorgens årsberetning for 2004 fremgår det (s. 13) at den samlede gennemsnitlige kapacitetsudnyttelse i kriminalforsorgens institutioner var på 96,3 %, hvilket er på samme niveau som i 2003 hvor kapacitetsudnyttelsen var rekordhøj (96,5 %). Den høje belægningsprocent er fortsat i 2005. Ifølge et notat som direktoratet har udfærdiget og sendt til ombudsmanden i en anden sag, var den gennemsnitlige belægning i perioden 1. januar 2005 til 1. maj 2005 således på 98,5 %.

Af Anstalten ved Herstedvesters resultatkontrakt (indgået med Direktoratet for Kriminalforsorgen) fremgår det at belægningsforudsætningen for 2004 var 93 %. Under inspektionen oplyste anstalten at samme forudsætning gælder for 2005, og at Fængselsafdelingen på Holsbjergvej indgår heri. Det blev endvidere oplyst at anstalten i 2004 havde været tæt på at opfylde denne forudsætning. Anstalten havde således i år 2004 en gennemsnitlig belægningsprocent på 93. Grunden til at belægningsprocenten "kun" var på 93 skyldtes omrokeringer, eksempelvis i forbindelse med maling af de enkelte afdelinger.

Det blev desuden oplyst at der er en meget lang venteliste til anstalten, og at visitationen til anstalten af denne grund er skrap. Foruden indsatte der visiteres til anstalten, modtager anstalten også indsatte fra de andre fængsler idet anstalten er "sidste stop" for indsatte der ikke kan være andre steder. Det er (dog) meget få der bliver anbragt i anstalten af andre grunde end behov for psykiatrisk behandling.

Belægningspresset giver store problemer i det daglige fordi rokeringsmulighederne er få. På sin vis er det derfor "heldigt" når indsatte vælger at være frivilligt udelukket fra fællesskab og placeres på isolationsafdelingen idet denne afdeling som tidligere

nævnt ikke tæller med i kapaciteten. Den indsattes celle skal dog stå ledig under den indsattes ophold på isolationsafdelingen, men hvis der er tale om længerevarende ophold, kan anstalten dispensere herfra efter en konkret vurdering.

Der etableres aldrig dobbeltbelægning på de indsattes celler.

Spørgsmålet om venteliste indgik også i inspektionen i 1996, jf. FOB 1996, s. 378. Det blev dengang oplyst at ventelisten (for mændenes vedkommende) var på to-tre måneder, men at ventelisten dog fraviges hvis der opstår en akut situation. Dette gav ikke ombudsmanden anledning til bemærkninger.

En af de indsatte som jeg talte med, var utilfreds med den tid der gik før han blev overført til anstalten (et år efter at han fik dom).

Det er naturligvis uheldigt at der er lang venteliste til anstalten både af hensyn til de indsatte som er på venteliste til anstalten, og fordi det betyder at et øget belægningspres på kriminalforsorgens øvrige institutioner som ikke kan "komme af" med indsatte der i disse institutioner venter på overførsel til anstalten. Jeg beder om oplysning om ventetiderne for overførsel til Anstalten ved Herstedvester og hvilke overvejelser/initiativer der måtte have været i den anledning.

6.2. Særlige behandlingsprogrammer mv.

Anstalten ved Herstedvester har som beskrevet under pkt. 3. to psykiatriske afdelinger (med plads til i alt 20 indsatte). De indsatte på disse afdelinger er ifølge kriminalforsorgens hjemmeside enten psykotiske eller grænsepsykotiske patienter som af den ene eller anden grund ikke kan modtages på hospital. Behandlingstilbudet til disse patienter svarer til det psykiatriske hospitalsvæsens behandlingstilbud til patienter med lignende lidelser.

Jeg anmoder om en uddybning af det anførte om at de indsatte på disse afdelinger "af den ene eller anden grund ikke kan modtages på hospital", herunder oplysning

om hvorvidt og i givet fald hvor ofte det forekommer at indsatte fra disse afdelinger senere overføres til hospital (midlertidigt eller permanent), jf. straffuldbyrdelseslovens § 78.

De indsatte på anstaltens øvrige afdelinger får alle tilbud om individuel psykiatrisk eller psykologisk behandling, hovedsagelig i form af psykoterapi på psykodynamisk grundlag. Som udgangspunkt har en indsat samtale med psykiater eller psykolog en gang om ugen eller hver 14. dag, men nogle indsatte har hyppigere samtaler. Der er på den anden side også indsatte som det i perioder er problematisk at få etableret en kontinuerlig kontakt med. Derudover er der reflekterende samtaler med terapeuterne (jf. nedenfor).

Der er daglige møder på afdelingerne hvori behandlerne deltager.

Anstalten har desuden langvarig tradition for behandling af indsatte der er dømt for sexkriminalitet, og har således gennem årene erhvervet en specialviden på dette område. Anstalten har som nævnt i pkt. 2. en særlig observations- og visitationsafdeling for indsatte der er dømt for sexkriminalitet (afdeling Q). På denne afdeling foretager afdelingens personale sammen med anstaltens psykiatere og psykologer en observation af de indsatte og vurderer om de indsatte erkender at de har et problem og er motiverede for (yderligere) behandling. Det er hensigten at afdelingen i løbet af 2-5 uger skal visiterer den indsatte videre til en af kriminalforsorgens øvrige institutioner (typisk til halvåbent eller åbent fængsel, herunder Fængselsafdelingen på Holsbjergvej, eller til pension). Enkelte indsatte forbliver dog i anstalten. Afdelingen modtager indsatte fra hele landet som er idømt op til fire års fængsel for forbrydelser mod kønssædeligheden. Der er altid fyldt op på afdelingen.

Behandlingen af de indsatte der er dømt for sexkriminalitet, består for størstedelens vedkommende af mere eller mindre intensiv psykoterapi og kognitiv behandling, men enkelte af indsatte som har foretaget gentagen og alvorlig sexkriminalitet, tilby-

des tillige medikamentel kønsdriftsdæmpende behandling med „antihormoner“ (Androcur og Enanton). Jeg henviser om dette spørgsmål til pkt. 6.11.

To gange om ugen er der desuden gruppeterapi af de indsatte der i dømt for sexkriminalitet.

Nogle indsatte modtager endvidere antabus. Behandlingen med antabus er individuel, men følger gældende retningslinjer herom. Der forekommer klager over bivirkninger, herunder allergi.

Behandlingen af personer der er dømt for sexkriminalitet, herunder motivationsarbejdet på afdeling Q, er omtalt nærmere i rapporter om forsøgsordningen vedrørende en forstærket behandlingsindsats over for denne gruppe af indsatte, senest slutrapport fra 2004. Disse rapporter er udarbejdet i forbindelse med vedtagelsen af lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af straffeloven mv. som omhandler initiativer med henblik på en forstærket indsats mod sexkriminalitet, især begået mod børn.

Anstalten anvender som nævnt også reflekterende samtaler i behandlingsarbejdet. Anstalten tog denne (nye) metode i brug som et forsøg i januar 2003, men ordningen er nu permanent. Metoden er omtalt i Nyt fra Kriminalforsorgen nr. 1, 2005. Der er tale om en samtale mellem en indsat, en fængselsfunktionær og en civilist (psykiater, psykolog, socialrådgiver eller præst) hvor formålet bl.a. er at tilbyde de indsatte meningsfulde, udviklende samtaler om alt hvad de indsatte ønsker at tale om, og at udvikle en samtale- og lyttekultur blandt ansatte og indsatte. Samtalen foregår på den måde at den indsatte først taler med civilisten, mens fængselsfunktionæren lytter og reflekterer. Dernæst taler de to ansatte sammen mens den indsatte lytter og reflekterer. Til sidst taler civilisten igen med den indsatte og inddrager de ting som de ansatte har talt om.

Af anstaltens resultatkontrakt fremgår det at projektet med reflekterende samtaler videreføres i 2005 med deltagelse af i gennemsnit 10-12 indsatte. Anstalten skal redegøre for status efter henholdsvis et halvt og et helt år.

Jeg anmoder om underretning om anstaltens redegørelser til direktoratet og direktoratets stillingtagen hertil til sin tid.

6.3. Euforiserende stoffer, alkohol og mobiltelefoner

Oversigten i kriminalforsorgens statistik over fund af rusmidler mv. i fængsler og arresthuse er ikke længere opdelt på de enkelte institutioner, men alene på institutionstyper, og det er derfor ikke muligt at se hvor mange fund af euforiserende stoffer, alkohol og mobiltelefoner som Anstalten ved Herstedvester havde i 2003. Anstalten ved Herstedvester er dog heller ikke fuldt ud sammenlignelig med de øvrige lukkede fængsler, jf. også det som ledelsen oplyste under inspektionen i 1996 om årsagen til at stofmisbruget i Anstalten ved Herstedvester er mindre end i andre lukkede fængsler (FOB 1996, s. 378). Under inspektionen blev det oplyst at forekomsten af stoffer i Anstalten ved Herstedvester er langt mindre end i de øvrige lukkede fængsler.

Som et led i regeringens politik om nul-tolerance skal indsatsen mod narkotika øges markant, bl.a. ved gennemførelse af urinprøvekontrol i videre (og nærmere angivet) omfang, jf. pkt. 5.1.5.

Spørgsmålene om eventuelle problemer med hensyn til alkohol eller mobiltelefoner blev ikke drøftet nærmere under inspektionen. Nogle af de indsatte i anstalten behandles som nævnt med antabus, jf. punkt 6.2. Antabus-behandlingen var et af de punkter som blev rejst af talsmændene ved inspektionen i 1996, jf. rapporterne om denne inspektion.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse nærmere om eventuelle problemer med hensyn til alkohol og mobiltelefoner blandt de indsatte i anstalten.

6.4. Vold og trusler

Det fremgår af kriminalforsorgens årsberetning for 2003 (s. 18) at det er besluttet fra år 2004 at udarbejde statistik over mængden af vold og trusler mellem indsatte.

Det fremgår af anstaltens resultatkontrakt for 2005 at Anstalten ved Herstedvester ligesom de øvrige fængsler skal gøre en særlig indsats for at begrænse antallet af vold og trusler mod personalet, og at anstalten skal udarbejde og iværksætte en plan for forebyggelse af vold og trusler mod ansatte på baggrund af direktoratets udmelding vedrørende indstillingen fra projektgruppen vedrørende vold og trusler. Det er anført at denne udmelding forventedes klar i begyndelsen af januar 2005.

Når anstalten har udarbejdet ovennævnte plan, beder jeg om en kopi af planen.

6.5. Information af indsatte

Anstalten ved Herstedvester har udarbejdet en (større) regelsamling og har desuden diverse informationsfoldere, herunder informationsfoldere til nyindsatte (og deres pårørende).

De fleste af de interne regler er dateret 26. januar 2005, men enkelte regler angiver et (andet) tidspunkt for reglernes udstedelse. Nogle regler indeholder ikrafttrædelsestidspunkt og angiver hvis der er tale om ophævelse af tidligere regler. Reglerne er faxet til mig den 25. januar 2005.

Jeg går ud fra at datoen 26. januar 2005 automatisk er påført i forbindelse med udskrivelsen fra anstaltens it-system og således ikke angiver datoen for reglernes udstedelse.

Efter min opfattelse bør de interne regler som minimum angive enten hvornår de træder i kraft, eller hvornår de er udstedt. Jeg går ud fra at anstalten vil være opmærksom på fremover at påføre dette.

6.6. Bøger og aviser

Som nævnt under pkt. 3 har anstalten et bibliotek med mange bøger, og de indsatte har adgang hertil på nærmere angivne tidspunkter. Biblioteksbetjeningen varetages af en (deltidsansat) bibliotekar med hjælp fra en indsat fra afdeling U.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 3, skal udenlandske indsatte så vidt muligt bør have adgang til bl.a. bøger på deres eget sprog. Jeg bemærkede ikke i hvilket omfang der var bøger på andre sprog i biblioteket.

Jeg beder anstalten om at oplyse nærmere herom, herunder hvilke sprog der er repræsenteret.

Der forefindes et bogkatalog og en liste over nyudgivelser på biblioteket. Der lå tillige eksemplarer af MetroExpress og Urban og forskellige tidsskrifter fremme.

Det fremgår af bl.a. en klage fra talsmændene vedrørende tidspunkt for udlevering af afdelingsaviser, at anstalten stiller aviser til rådighed for de indsatte (ved udlevering på afdelingerne).

Jeg anmoder anstalten om at oplyse hvilke aviser det drejer sig om, og om aviserne findes i et antal der svarer til antallet af afdelinger i anstalten.

Straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 3, vedrørende udenlandske indsatte omfatter også aviser. En tilsvarende bestemmelse findes i varetægtsbekendtgørelsens § 80, stk. 3, og af pkt. 199 i vejledningen til denne bekendtgørelse (vejledning nr. 125 af 4. november 2003) fremgår det at der – afhængig af andelen af udenlandske indsatte – bør være 1-2 udenlandske nyhedsformidlende aviser gratis til rådighed for de udenlandske indsatte. Denne forpligtelse kan også opfyldes ved at etablere en ordning med et bibliotek om at overtage bibliotekets aviser efter en periode, eller ved at der stilles udskrifter fra internettet til rådighed.

Det blev under inspektionen oplyst at anstaltens avishold også omfatter en udenlandsk avis.

Jeg beder anstalten om at oplyse hvilken udenlandsk avis der stilles gratis til rådighed for de udenlandske indsatte og om denne ligesom de danske aviser lægges ud på (alle) afdelingerne. Idet jeg også henviser til det under pkt. 5.2.2. oplyste fra talsmændene om at der er flere udenlandske indsatte i anstalten, anmoder jeg anstalten om at oplyse nærmere om andelen heraf.

6.7. Telefonering og besøg

Efter straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 1, har indsatte (afsonere) ret til at føre telefonsamtaler i det omfang det er praktisk muligt (medmindre det nægtes af de grunde der nævnes i § 57, stk. 2).

Justitsministeriet har i en bekendtgørelse nr. 378 af 17. maj 2001 (telefonbekendtgørelsen) fastsat nærmere regler om adgangen til at føre telefonsamtaler. Af § 4, stk. 2, i denne bekendtgørelse fremgår det at institutionens leder kan fastsætte nærmere regler om den praktiske gennemførelse af de indsattes ret til at føre telefonsamtaler, herunder om begrænsninger med hensyn til hyppighed og varighed af telefonsamtalerne under hensyn til de personaleressourcer der medgår til at påhøre eller aflytte samtalerne. (Efter straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 3, påhøres eller aflyttes indsattes samtaler i lukkede institutioner, medmindre det ikke skønnes nødvendigt af de grunde der er nævnt i § 57, stk. 2).

Anstalten har fastsat interne regler om adgangen til at telefonere. Heraf fremgår bl.a. at tilladelse til at føre telefonsamtaler gives af afdelingspersonalet, og at adgang kan nægtes efter straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 2, hvis indhold er gengivet. Det fremgår endvidere at den indsatte i almindelighed skal have tilladelse til at ringe til offentlige myndigheder, og at varigheden af telefonsamtaler som altovervejende hovedregel begrænses til 15 minutter.

Det fremgår ikke tydeligt af de interne regler at de indsatte har ret til at telefonere, medmindre dette af de grunde der er nævnt i straffuldbyrdelseslovens § 57, stk. 2, nægtes i det konkrete tilfælde. Jeg går ud fra at afdelingspersonalet er opmærksomt herpå, og at anstalten vil overveje at præcisere dette i reglerne.

De regler som jeg har modtaget, indeholder tillige et "UDKAST" til regler om indsattes telefonsamtaler som angiver at træde i kraft den 1. februar 2002. De ovenfor nævnte interne regler angiver ikke noget ikrafttrædelsestidspunkt, men angiver at tidligere bestemmelser af 30. august 2003 ophæves.

Jeg går ud fra at det er en fejl at nævnte udkast findes blandt de interne regler, og at anstalten på denne baggrund vil foranledige at det udgår.

I det nævnte udkast er det bl.a. anført at der højst kan gives tilladelse til at telefonere til fire i forvejen godkendte numre, og at den indsatte en gang om måneden kan anmode om ændring af disse numre. En sådan ordning har hjemmel i § 10 i telefonbekendtgørelsen hvorefter retten for de indsatte til at føre telefonsamtaler i afsoningsafdelinger med almindeligt fællesskab kan gennemføres ved en generel tilladelse til at ringe til fire telefonindehavere som forinden er godkendt af institutionen.

Idet den ordning der er skitseret i dette udkast, ikke genfindes i de gældende regler, synes denne ordning enten ikke at være gennemført eller ikke længere at være gældende i anstalten. Jeg anmoder jeg om oplysning om hvorvidt det forholder sig sådan.

Af husordenen for afdeling Q fremgår det at indsatte kan foretage opkald fra afdelingens telefonboks når tilladelse fra anstalten er givet, og at afdelingspersonalet kan gives tilladelse til telefonopkald i akutte situationer/tilfælde.

Jeg anmoder om oplysning om baggrunden for denne særregel, og hvorvidt den er i overensstemmelse med straffuldbyrdelseslovens § 57.

Under mit besøg den 26. oktober 2004 i kvindeafdelingen klagede de kvindelige indsatte over at telefonordningen er dyr. Under den afsluttende samtale med ledelsen denne dag bekræftede ledelsen over for mig at der er tale om en dyr telefonordning, men oplyste samtidig at ledelsen ikke har mulighed for at ændre på dette forhold. I mit svar til de kvindelige indsatte af 28. januar 2005 tilkendegav jeg at jeg – da telefonordningen i anstalten ikke alene vedrører de kvindelige indsatte – forventede at emnet ville indgå i min sag vedrørende inspektion af anstalten i februar 2005.

Nærmere regler om betalingstelefoner er fastsat i lovbekendtgørelse nr. 679 af 23. juni 2004 om konkurrence- og forbrugerforhold på telemarkedet og bekendtgørelse nr. 710 af 25. juli 1996 om betalings-telefoner som er opretholdt ved § 113, stk. 6, i lovbekendtgørelsen.

I forbindelse med en konkret sag har jeg modtaget kopi af et brev af 24. juni 2005 fra direktoratet til indsatte i et andet fængsel vedrørende telefonordningen. Direktoratet har i dette brev oplyst at der ikke er indgået en fælles kontrakt vedrørende betalings-telefonerne mellem direktoratet og TDC Tele Danmark, men at direktoratet har bemyndiget de enkelte fængsler til at indgå kontrakt med TDC. Det fremgår endvidere af brevet at der i slutningen af maj 2005 er indført en ny løsning i fængslerne hvorefter der kun er en model for administrationen af korttelefoner som bl.a. skulle indebære en administrativ lettelse. Direktoratet har oplyst at direktoratet på baggrund heraf vil tage spørgsmålet om overskudsdeling op med TDC – som tidligere har afvist dette under henvisning til at der var megen administration forbundet med driften af korttelefoner i de lukkede fængsler.

Med hensyn til taksterne er det i brevet af 24. juni 2005 oplyst at afregningen for samtaler sker efter en taksttabel som TDC anvender for alle selskabets korttelefoner. Samtaler fra korttelefoner i fængsler koster derfor det samme som samtaler fra kort-

telefoner uden for fængslerne. Direktoratet har i brevet bemærket at direktoratet er bekendt med at især taksterne for opkald til mobiltelefoner er markant højere end takster for opkald til fastnettelefoner. Det gælder som det fremgår, uanset om samtalen sker fra en korttelefon i eller uden for fængslerne. Direktoratet har samtidig henledt opmærksomheden på en pressemeddelelse som IT- og Telestyrelsen udsendte samme dag hvori det er oplyst at der er truffet beslutning om at sænke den pris som mobilselskaberne opkræver for at sende samtaler fra andre selskaber videre til egne kunder. Direktoratet har anført at denne sænkning forventes at indebære at det bliver billigere at ringe fra fastnettelefoner til mobiltelefoner, og således også vil komme de indsatte til gode. Direktoratet har bemærket at direktoratet vil følge op på dette spørgsmål.

Jeg anmoder direktoratet om at underrette mig om denne opfølgning. Jeg beder ligeledes direktoratet om at underrette mig om hvad der videre sker med hensyn til spørgsmålet om overskudsdeling.

Da der efter min inspektion i februar 2005 af Anstalten ved Herstedvester er indført en ny og ens ordning for de lukkede fængsler, herunder Anstalten ved Herstedvester, foretager jeg mig bortset herfra ikke mere vedrørende telefonordningen i Anstalten ved Herstedvester.

Besøg foregår altid i besøgsafdelingen. Af de interne regler om besøg fremgår det bl.a. at besøg er opdelt i moduler af henholdsvis 1½ times og 1 time og 15 minutters varighed. Det fremgår endvidere at der kun kan bestilles en besøgstid (et modul) pr. gang, og at besøgende fra Sjælland kan bestille tid til besøg 7 dage frem, mens besøgende fra resten af landet (kun) kan bestille tid til besøg 14 dage frem.

Jeg anmoder om oplysning om baggrunden for denne forskel. Jeg er som det fremgår nedenfor, opmærksom på at besøgende der kommer langvejs fra, har mulighed for i særlige tilfælde/undtagelsesvist at få besøg af længere varighed eller besøg to på hinanden følgende dage.

Det fremgår videre af de interne regler at der kan rettes henvendelse til besøgsafdelingen om ledige besøgsmoduler samme dag, hvorimod aflyste besøgstider/moduler ikke må besættes af andre indsattes besøgende.

Jeg anmoder om oplysning om baggrunden herfor.

Det fremgår ligeledes af de interne regler at "beskikkede" advokater kan få adgang til besøgsafdelingen for samtale med indsatte.

Jeg anmoder om oplysning om adgangen hertil for så vidt angår valgte advokater/forsvarere.

Jeg har i øvrigt noteret mig at det af de interne regler fremgår at et besøg kan forlænges i særlige tilfælde, fx hvis de besøgende har lang rejsetid, og at besøgende fra provinsen, Fyn, Jylland og Bornholm der overnatter i hovedstadsområdet, undtagesvis kan bestille to besøgstider samtidig til to på hinanden følgende dage.

6.8. Handicaptilgængelighed

Jeg har af egen drift rejst en sag om handicaptilgængelighed til kriminalforsorgens institutioner. I et brev af 15. juni 2004 har Direktoratet for Kriminalforsorgen orienteret mig om en kortlægning der har været foretaget af handicaptilgængeligheden.

Der er som det fremgår af pkt. 3.1., foretaget ombygning og indrettet faciliteter til kørestolsbrugere på afdeling A. Om de ændringer der på tidspunktet for inspektionen var foretaget, henviser jeg til omtalen heraf i dette afsnit.

Som det fremgår af dette afsnit har direktoratet bevilget 395.000 kr. til indretning af faciliteter til kørestolsbrugere på afdeling A. Jeg talte under inspektionen med en indsat kørestolsbruger på denne afdeling. Han anførte at forholdene for kørestolsbru-

gere – på trods af de forskellige bygningsmæssige ændringer mv. der er lavet – ikke er gode, bortset fra ændringerne i køkkenet og i toilet- og baderummet.

Den indsatte oplyste bl.a. at den rampe som var sat op til afdeling A, er for stejl, og at han derfor var nødt til at holde fast i gelænderet og læne sig fremover på vej op ad rampen for ikke at falde bagover – hvilket var sket en gang.

Han oplyste endvidere at den liste som er sat op på gangen på afdelingen for at han skulle kunne gå med støtte langs væggen, er ubrugelig fordi han ikke kan gribe om den.

Han nævnte i den forbindelse at en repræsentant for Dansk Handicap Forbund havde været ude at se på forholdene og var kommet med forslag, men at disse forslag ikke var gennemført fuldt ud fordi de var for dyre.

Videre nævnte han at han ikke kan vende rundt med sin kørestol inde i cellen når han har protese på, men er nødt til at køre ud på gangen og vende.

Han nævnte endvidere at han ikke har mulighed for at komme hverken i skolen, på biblioteket, i gymnastiksalen eller i husfliden, og at han derfor er udelukket fra at deltage i aktiviteter disse steder. Han kan komme udenfor, men da (fliserne i) gårdtursarealet hælder, er det svært for ham at komme rundt på arealet; for at komme rundt skal han hele tiden korrigere kørestolen med den ene arm hvilket er hårdt for armen.

Den indsatte arbejdede i bogbinderiet hvor han beskrev adgangsforholdene som "til at leve med".

Under den afsluttende samtale med ledelsen oplyste denne at bl.a. Dansk Handicap Forbund havde været inddraget i forbindelse med etablering af rampen mv., og at flere ting, herunder rampen, var bygget om. Ledelsen oplyste at der var brugt i alt 3-400.000 kr. på bygningsmæssige ændringer med henblik på at gøre anstalten mere

egnet for kørestolsbrugere. Ledelsen var ikke sikker på om også Dansk Center for Tilgængelighed havde været ude at kigge i anstalten, men mente at det var tilfældet. Anstalten havde ikke fulgt de anbefalinger som var fremkommet, men havde lavet en "skrabet" model. De bygningsmæssige ændringer mv. der var lavet, var dog godkendt af eksperter på området.

Jeg anmodede under inspektionen anstalten om at sende mig det materiale som anstalten har vedrørende disse forhold. Jeg bad anstalten om at foranledige en (fornyet) opmåling af rampen med henblik på spørgsmålet om hvorvidt den opfylder kravene i bygningsreglementet.

I brev af 19. juli 2005 har anstalten oplyst at anstalten har måttet konstatere at rampen ikke har haft den korrekte hældning. Anstalten har videre oplyst at en rampe efter anstaltens opfattelse ikke er en praktisk løsning på problemet med adgang til afdelingen, og at anstalten derfor har bestilt en løfteplatform (elevator) som forventedes leveret ca. fire uger senere.

Anstalten har vedlagt et notat om yderligere foranstaltninger som ville blive udført. Det drejer sig om etablering af en rampe til skolen/biblioteket som overholder de regler/normer der er gældende for kørestolsbrugere, adgang til gymnastiksal/konferencerum, fjernelse af dørtrin til opholdsstue og vaskerum, udskiftning af bordkomfuret i køkkenet da det nuværende bliver varmt uden for selve kogepladerne, og vending af en låge på underskabet under ovnen. Anstalten har oplyst at anstalten vil orientere mig når foranstaltningerne er udført, og at jeg samtidig vil få tilsendt det udbedte materiale vedrørende de bygningsmæssige ændringer.

Det er efter min opfattelse beklageligt at den rampe der i sin tid blev opsat, ikke har overholdt de gældende krav for hældningen. Da rampen nu vil blive erstattet af en elevator, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg har noteret mig det oplyste om de øvrige bygningsmæssige ændringer, herunder at jeg vil blive underrettet når de er udført. Jeg går ud fra at det heraf vil fremgå

hvilken løsning der findes med hensyn til adgangen til gymnastiksalen og kondirummet.

Jeg afventer i øvrigt det materiale som jeg har udbedt mig.

6.9. Kopimaskine på biblioteket

Talsmændene klagede over at de ikke havde modtaget svar fra ledelsen vedrørende muligheden for opsætning af en betalingskopimaskine i anstalten. Det fremgår af et udkast af 5. januar 2005 som talsmændene har lavet til referatet fra mødet den 9. november 2004 mellem talsmandsgruppen og ledelsen, at anstalten inden den 30. november 2004 ville undersøge muligheden for indkøb/leje/drift af en kopi-maskine til de indsatte i anstalten, og at talsmandsgruppen ville blive orienteret om resultatet heraf.

Jeg sendte dette punkt videre til anstalten som en anmodning fra talsmændene om at anstalten orienterede dem om resultatet af anstaltens undersøgelse af muligheden for opsætning af en betalingskopimaskine. Jeg bad anstalten om at underrette mig om svaret til talsmændene.

I notatet af 25. april 2005 har anstalten anført at det vil være overordentligt uhenigtsmæssigt at have en kopimaskine i biblioteket. Dels er der dårlig plads, dels kræver det personale ved nedbrud, og bibliotekaren vil ikke kunne afse tid hertil. Ordens- og sikkerhedsmæssige hensyn taler ligeledes imod at der opstilles en kopimaskine som de indsatte kan bruge helt uden kontrol, idet det vil medføre en risiko for mangfoldiggørelse af uønsket materiale.

Det er i notatet videre oplyst at alle indsatte kan få kopieret diverse papirer enten via beskæftigelses-kontoret eller via skolen, og at talsmændene ligeledes har mulighed for at kopiere i skolen efter aftale. Klub 1000 vil desuden kunne trykke eventuelle blade eller andet relevant materiale vedrørende denne klub. Denne ordning udelukker ikke enhver risiko for misbrug, men det er erfaringen at ordningen ikke misbruges.

Jeg har noteret mig det oplyste som ikke giver mig anledning til at foretage mig noget vedrørende dette forhold.

6.10. Rygepolitik

I afdeling A er et af fællesrummene som nævnt under pkt. 3.1. et ikke-ryger fællesrum. Det blev omdannet hertil i januar 2005. Jeg er efterfølgende af anstalten orienteret om at det på denne afdeling er aftalt at der fremover kun må ryges på egen celle og i tv-stuen, begge steder for lukket dør. På de øvrige afdelinger er det tilladt at ryge ikke kun på cellerne, men også på gangarealer og i fællesrum, herunder køkkener. Det er forbudt at ryge i såvel sportshal som kondirum, men under inspektionen stod der askebægre rundt omkring i disse lokaliteter.

En af de indsatte som jeg talte med, efterspurgte en rygepolitik i anstalten. Han oplyste at han dagligt udsættes for passiv rygning blandt andet i den afdeling hvor han bor, på sin arbejdsplads, i træningslokalet og i kirken. Der er ikke indrettet særlige rum til de indsatte og/eller de ansatte i anstalten hvor der kan ryges. Han oplyste at han både over for anstaltens ledelse og talsmandsgruppen havde rejst spørgsmålet om indførelse af en rygepolitik i anstalten.

Under samtalen anførte jeg over for den indsatte at de indsatte (og ansatte) efter min umiddelbare opfattelse har krav på at kunne færdes i et røgfrit miljø i anstalten, og at jeg ville rejse spørgsmålet over for ledelsen.

Under min afsluttende samtale med ledelsen oplyste denne at anstalten har en rygepolitik, og at spørgsmålet om rygning ofte har været drøftet i anstalten. Ledelsen oplyste desuden at de bygningsmæssige forhold, herunder særligt de pladsmæssige forhold vanskeliggør at der indrettes særlige rum hvor de indsatte kan ryge.

I forbindelse med svar til den indsatte som opfølgning på samtalen med ham, bad jeg anstalten om nærmere oplysninger om anstaltens rygepolitik. Anstalten har i brev af 9. juni 2005 oplyst at anstalten fortsat overvejer hvordan anstalten mest hensigts-

mæssigt kan indføre en rygepolitik vedrørende de indsatte. Da anstalten i den forbindelse er kommet i tvivl om rækkevidden af § 6 i lov nr. 436 af 14. juni 1995 med senere ændringer om røgfrie miljøer i offentlige lokaler mv., har anstalten samme dag forelagt dette spørgsmål for direktoratet.

Af den nævnte bestemmelse fremgår det at tobaksrygning på bl.a. statslige døgninstitutioner, herunder fængsler, kun er tilladt i særskilte lokaler der indrettes til rygere. Hvis der ikke er mulighed for at benytte særskilte lokaler for rygere, tillades rygning i øvrige lokaler såfremt der samtidig træffes foranstaltninger der sikrer at ingen ufrivilligt generes af tobaksrygningen. Det fremgår ligeledes at vedkommende myndighed ved skiltning og lignende skal oplyse om reglerne for tobaksrygning i de pågældende lokaler.

Jeg har noteret mig det af anstalten oplyste og afventer underretning fra anstalten efter at anstalten har modtaget svar fra direktoratet.

Det tilføjes at jeg er bekendt med at direktoratet i forbindelse med behandlingen af en konkret sag tidligere har udtalt at det er overladt til de enkelte institutioner at sørge for at fastsætte bestemmelser lokalt der sikrer at loven om røgfrie miljøer overholdes. Jeg henviser til rapporten om min inspektion af Fængselsafdelingen Kærshovedgård.

Som nævnt stod der fyldte askebægre i gymnastiksalen og kondirummet selv om der (også) er rygeforbud i disse lokaler. Jeg anmoder anstalten om at oplyse nærmere om håndhævelse af rygeforbuddet disse steder.

6.11. Behandling med kønsdriftsdæmpende medicin

Flere af de indsatte som jeg talte med, klagede over at anstaltens behandlere ikke ville have egentlige behandlingssamtaler med dem så længe de ikke ville acceptere behandling med kønsdriftsdæmpende medicin. En af de indsatte efterlyste andre måder at behandle på og oplyste at en italiensk undersøgelse havde vist at længereva-

rende behandling med kønsdriftsdæmpende medicin kan medføre impotens og prostata.

Under den afsluttende samtale oplyste den ledende overlæge bl.a. at indsatte der afviser behandling med kønsdriftsdæmpende medicin, fortsat tilbydes samtalebehandling. Overlægen oplyste endvidere at langtidsvirkningerne af kønsdriftsdæmpende medicin ikke kendes. Hun kendte ikke til nogen italiensk undersøgelse på området.

I mine svar til de indsatte nævnte jeg at også på baggrund af det oplyste om manglende kendskab til langtidsvirkningerne, ville overveje om spørgsmålet generelt skulle medtages i inspektionsrapporten.

Under inspektionen i 1996 oplyste anstalten bl.a. at det for et afsoningsforløb ofte er afgørende hvordan den indsatte indstilling til behandling og behandlerne er, og at det for så vidt angår de indsatte der er dømt for sexkriminalitet, specielt er afgørende hvordan de stiller sig til behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin. Anstaltens daværende administrerende overlæge orienterede desuden om den historiske baggrund for behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin og oplyste at anstalten som betingelse for prøveløsladelse, udgang og prøveudskrivning krævede at den indsatte indvilligede i en sådan behandling. På daværende tidspunkt var der 25 indsatte som blev behandlet med kønsdriftsdæmpende medicin hvoraf 19 havde opnået frihedsgoder. Kun en havde klaget over bivirkninger (aggressiv adfærd). Allerede fordi Folketinget på daværende tidspunkt behandlede et lovforslag bl.a. vedrørende behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin, gav denne form for behandling ikke ombudsmanden anledning til bemærkninger. (Lovforslaget blev vedtaget som lov nr. 274 af 15. april 1997 om ændring af bl.a. straffeloven der tillige er omtalt ovenfor under pkt. 6.2.).

Det fremgår af forarbejderne til denne lov (lovforslag nr. 12 af 2. oktober 1996) at kriminalforsorgen løbende ville følge behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin og være opmærksom på eventuelle langtidsvirkninger af de præparater der anvendes i forbindelse med denne behandling. I et svar til Torturkomitéen i anledning

af dennes rapport af 3. april 1997 vedrørende komitéens andet besøg i Danmark der bl.a. omfattede Anstalten ved Herstedvester, er det endvidere oplyst at der i forbindelse med den administrative gennemførelse af loven ville blive taget stilling til hvordan den løbende opfølgning af behandlingen skulle finde sted. Behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin er tillige omtalt i en artikel i Nyt fra Kriminalforsorgen nr. 6, 2001, hvor det bl.a. er nævnt at det siden 1997 har været obligatorisk at forelægge sager om behandling med kønsdriftsdæmpende medicin i Anstalten ved Herstedvester for Retslægerådet.

Selv om behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin og bivirkninger er beskrevet bl.a. i den nævnte artikel, anmoder jeg anstalten om at oplyse nærmere om behandlingen med kønsdriftsdæmpende medicin, herunder hvilke bivirkninger der er forbundet med behandlingen. Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvor mange indsatte der aktuelt er i behandling med denne medicin, og hvor mange af de indsatte der aktuelt er i anstalten, der har afslået at lade sig behandle.

Jeg har i øvrigt noteret mig det oplyste om at de indsatte der afviser behandling med kønsdriftsdæmpende medicin, fortsat tilbydes samtalebehandling.

6.12. Udlevering af genstande

Nogle af de indsatte som jeg talte med, klagede over de begrænsninger der ville komme med hensyn til udlevering af egne genstande. Der er tale om særlige begrænsninger for de indsatte i de lukkede fængsler som nu er gennemført og trådt i kraft, jf. bekendtgørelse nr. 208 af 18. marts 2005 (genstandsbekendtgørelsen). Af bekendtgørelsens § 3 fremgår det at de indsatte i de lukkede fængsler ikke længere kan få udleveret egne elektriske artikler, herunder tv-apparater, men har ret til at leje nærmere angivne genstande, herunder tv-apparater. Indsatte der før de nye regler ikrafttræden har fået tilladelse til udlevering af de genstande som forbuddet omfatter, bevarer tilladelsen hertil under den fortsatte afsoning.

Under henvisning til at der var tale om regler som direktoratet ville fastsætte centralt,

og at forbuddet ikke ville gælde indsatte som allerede havde fået tilladelse til at få udleveret de genstande som forbuddet omfatter, meddelte jeg de indsatte at jeg ikke foretog mig mere vedrørende dette forhold, men at jeg ville omtale de nye regler i inspektionsrapporten.

6.13. Sagsbehandlingstid for besvarelse af anmodningssedler

Nogle af de indsatte som jeg talte med, klagede over at anstaltens behandling af anmodningssedler er langsommelig, og de nævnte forskellige eksempler herpå. Den ene af de indsatte foreslog at de indsatte får en kvittering når de afleverer en anmodningsseddel, og oplyste at en sådan ordning findes i Stats-fængslet i Vridsløselille.

Under min afsluttende samtale med ledelsen spurgte jeg til proceduren ved modtagelse af anmodnings-sedler. Det blev oplyst at anstalten har indført en ny standard-blanket (som tillige anvendes i Vestre Fængsel). Den er ikke udfærdiget med genemslagspapir, og de indsatte får ikke kopi eller en kvittering for modtagelsen, men anstalten er meget opmærksom på at svare hurtigt. Anmodningssedlerne afleveres, eventuelt i lukket kuvert, til personalet der samler dem i en postbakke og senere samme dag fordeler dem til de personer som skal behandle de respektive anmodninger. Hvor lang tid der går før anmodningen bliver behandlet, afhænger af hvad den drejer sig om, og om den som skal behandle ansøgningen, er til stede. Efter anstaltens opfattelse er der ikke tale om et generelt problem med hensyn til langsommelig behandling af anmodningssedler.

Jeg har noteret mig at der efter anstaltens opfattelse ikke er tale om et generelt problem med hensyn til langsommelig behandling af anmodningssedler. Jeg anmoder dog ledelsen om at undersøge og give nærmere oplysning om den almindelige sagsbehandlingstid på de enkelte afdelinger ved indgivelse af anmodningssedler mv. Ligeledes beder jeg ledelsen oplyse om der i anstalten er en suppleantordning for de ansatte der er fraværende, og om den er velfungerende.

Jeg anmoder tillige om anstaltens skriftlige bemærkninger til ønsket fra den ene indsatte om en kvittering ved aflevering af en anmodningsseddel. Endvidere beder jeg om et eksemplar af den standard-blanket som nu anvendes i anstalten.

6.14. Tavshedspligt

En af de indsatte som jeg talte med, klagede over at hans psykolog havde videregivet oplysninger som han var fremkommet med under samtalen med psykologen, til opsynspersonalet. Han havde fået oplyst at psykologen videregiver oplysninger til opsynspersonalet medmindre den indsatte udtrykkeligt frabeder sig det, fordi dette personale også deltager i behandlingen af de indsatte.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at behandlerne har pligt til at føre journaler, og at personalet arbejder tværfagligt. Behandlerne kan dog eventuelt nøjes med at beskrive overordnet i journalen hvis den indsatte ikke ønsker at det øvrige personale skal gøres bekendt med oplysningerne. Hvis de indsatte ønsker fortrolighed, aftales det med behandlerne, men der kan selvfølgelig ske fejl.

Spørgsmålet om samarbejdet mellem anstaltens sundheds- og opsynspersonale indgik også i rapporten fra inspektionen i 1996, jf. FOB 1996, s. 381-82. Som det fremgår heraf havde Torturkomitéen i forbindelse med besøget på anstalten i 1996 udtrykt tilfredshed med dette samarbejde, men havde udtalt at de indsatte før eller straks efter ankomsten til anstalten burde gøres bekendt med at dette samarbejde medfører at opsynspersonale får indsigt i oplysninger som normalt vil være undergivet lægelig tavshedspligt. Anstalten oplyste at anstalten fremover ville orientere de indsatte i overensstemmelse hermed. Med den bemærkning at ombudsmanden forstod det sådan at oplysningerne kun indhentes og videregives i overensstemmelse med de gældende regler, og at den ovennævnte forskrift blot tjener som en yderligere sikring af den indsatte – i form af forudgående information – gav det oplyste ikke ombudsmanden anledning til bemærkninger.

Jeg går ud fra at ovennævnte procedure fortsat følges i anstalten, men for en ordens skyld beder jeg om oplysning herom. Jeg anmoder i den forbindelse anstalten om at oplyse om de indsatte udtrykkeligt gøres opmærksom på at de kan anmode om at oplysninger ikke videregives til afdelingspersonalet.

7. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende de seneste 10 sager om henholdsvis anbringelse i sikringscelle, anbringelse i observationscelle, anvendelse af hånd-jern og anvendelse af magt forud for den 8. december 2004 (varslingstidspunktet). Jeg modtog herefter 8 rapporter om anvendelse af håndjern, 9 rapporter om anvendelse af magt, 11 rapporter om anbringelse i observationscelle og 10 rapporter om anbringelse i sikringscelle. En af de 11 rapporter om anbringelse i observationscelle ligger imidlertid efter den 8. december 2004, og den indgår derfor ikke i gennemgangen nedenfor.

Jeg anmoder om oplysning om hvorfor jeg kun har modtaget 8 og 9 rapporter om henholdsvis anvendelse af håndjern og magt.

Ved min gennemgang af rapporterne er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelsen af indgrebene i de enkelte tilfælde. Min gennemgang har været koncentreret om overholdelse af de procedureregler der gælder på de enkelte områder.

7.1. Håndjern

7.1.1. Indledning

Jeg har som nævnt alene modtaget 8 rapporter om anvendelse af håndjern (i et tilfælde transportbælte). 2 af rapporterne vedrører varetægtsarrestanter.

Rapporterne dækker perioden fra den 14. april 2004 til og med den 6. december 2004, dvs. en periode på knap otte måneder.

Anstalten ved Herstedvester er ikke længere anført særskilt i kriminalforsorgens statistik, men sammen med de øvrige lukkede fængsler. Det fremgår således ikke af statistikken for 2003 hvor mange gange Anstalten ved Herstedvester anvendte håndjern dette år, og om anstalten anvendte håndjern i flere eller færre tilfælde end de øvrige lukkede fængsler. Anstalten ved Herstedvester er dog heller ikke fuldt ud sammenlignelig med de øvrige lukkede fængsler. Det fremgår heller ikke om anstalten i 2003 anvendte håndjern i flere eller færre tilfælde end året før. Af kriminalforsorgens statistik for 2003 fremgår det at der dette år generelt set var tale om et fald i anvendelsen af håndjern i forhold til 2002. (Statistikken for 2004 foreligger endnu ikke).

Fra ombudsmandens inspektion af Københavns Fængsler i juni 2004 er jeg bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen nu (fra 2004) selv elektronisk udtrækker data fra klientsystemet om de enkelte institutioners brug af fx håndjern. Indtil da har institutionerne foretaget indberetning til direktoratet herom.

Jeg anmoder om oplysning om i hvor mange tilfælde Anstalten ved Herstedvester anvendte håndjern i henholdsvis 2003 og 2004, og i hvor mange af disse tilfælde det skete under transport af den indsatte uden for anstalten.

7.1.2. Retsgrundlag

Anvendelse af håndjern er reguleret i straffuldbyrdslovens § 65 og Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse (sikringsmiddelbekendtgørelsen) som også gælder for varetægtsarrestanter, jf. § 90 i varetægtsbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 897 af 6. november 2003 som trådte i kraft den 1. december 2003). Hertil knytter sig vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og

arresthuse. Reglerne gælder også ved anvendelse af håndjernstransportbælte, jf. vejledningens pkt. 2.

7.1.3. Betingelser

Efter straffuldbyrdelseslovens § 65, stk. 1, kan håndjern anvendes hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1), for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2) eller for at hindre undvigelse (nr. 3). Håndjern må dog efter stk. 2 ikke anvendes hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Det fremgår af pkt. 2, 2. afsnit, i vejledningen at straffuldbyrdelseslovens § 65, stk. 1, nr. 3, om anvendelse af håndjern for at hindre undvigelse, navnlig tilsigtes anvendt under transport af den indsatte uden for institutionen. Hvis der ved transport af indsatte er en konkret mistanke om undvigelse, eller den indsatte har sat sig til modværge i forbindelse med transporten, skal den indsatte ifølge vejledningens pkt. 2, 4. afsnit, som altovervejende hovedregel have håndjern på. Der skal dog stadig foretages en konkret vurdering.

I 5 af de 8 tilfælde fremgår det af rapporten at håndjern blev anvendt under transport uden for institutionen, og i alle disse tilfælde er det noteret at håndjern blev anvendt for at hindre undvigelse. I yderligere et tilfælde fremgår det indirekte af rapporten at håndjern blev anvendt under transport uden for institutionen idet det (blot) er nævnt at anvendelsen skete for at hindre undvigelse, men ikke i hvilken forbindelse håndjern blev anvendt (j.nr. 2003/301/00266). I de 2 sidste tilfælde blev håndjern anvendt henholdsvis for at afværge truende vold og betvinge voldsom modstand.

7.1.4. Begrundelse

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om bl.a. begrundelsen for anvendelsen af håndjern.

Som nævnt i rapporten vedrørende inspektionen af anstalten i 1996 har ombudsmanden flere gange henstillet til direktoratet at indskærpe at der skal foretages udførligt notat om begrundelsen for anvendelse af håndjern.

Som det fremgår af pkt. 7.1.3., skal der foretages en konkret vurdering af om der skønnes at foreligge undvigelsesrisiko. I vejledningen er angivet nogle af de momenter som der skal lægges vægt på ved denne vurdering. Det drejer sig bl.a. om dommens længde, oplysninger fra politiet, oplysninger om den indsatte adfærd, baggrunden for transporten og oplysninger om tidligere indsættelsesforløb.

I et af tilfældene hvor håndjern er anvendt for at hindre undvigelse, er der henvist til at den indsatte er "langtidsmand" og "i begyndelsen af sin afsoning". Det er den sag hvor det ikke udtrykkeligt fremgår at håndjern skete under transport uden for anstalten.

I de øvrige 5 sager hvor håndjern blev anvendt for at hindre undvigelse, er der ingen anden begrundelse, dog er det i 2 af tilfældene anført at den indsatte henholdsvis "vurderes som yderst undvigelsestruet" og "er meget flugttruet" uden at dette er uddybet nærmere. I alle disse tilfælde er der oplysning om hvortil transporten gik.

Det burde efter min opfattelse i disse tilfælde have været konkretiseret hvorfor der skønnes at være en risiko for undvigelse, henholdsvis hvorfor den indsatte måtte anses for meget undvigelsestruet.

I de to tilfælde hvor anvendelsen af håndjern skete for henholdsvis at afværge truende vold og betvinge voldsom modstand er der en beskrivelse af episoden forud for anvendelsen af håndjern. I det førstnævnte tilfælde (j.nr. 2004/301/00128) er det i beskrivelsen af episoden anført at den indsatte periodevis havde "truet" med at gå amok og havde sparket og slået på celleinventaret. På denne baggrund blev det besluttet at overføre den indsatte til afdeling I, og det er anført at anvendelse af håndjern var påkrævet for at afværge "yderligere" vold.

Efter straffuldbyrdslovens § 65 er det en betingelse for anvendelsen af håndjern i et tilfælde som det foreliggende at der foreligger "truende" vold. Jeg går ud fra at håndjern blev anvendt fordi det på baggrund af den indsatte adfærd forud for overførslen, skønnedes at den indsatte ved gennemførelse af beslutningen om overførsel til afdeling I ville kunne blive voldelig.

Efter min opfattelse burde det have været angivet i begrundelsen. Da den indsatte ifølge beskrivelsen af episoden på tidspunktet for anvendelse af håndjern (endnu) ikke havde udøvet vold, men alene truet med at gå amok, er det efter min opfattelse desuden forkert at begrunde anvendelsen med at hånd-jern var påkrævet for at afværge "yderligere" vold.

I det andet tilfælde fremgår det af beskrivelsen af episoden at den indsatte skulle overføres til afdeling D fordi han muligvis var i besiddelse af en kniv (j.nr. 1999/301/5588). Da den indsatte under ledsagelse af personale kom ind på afdeling D blev han iført håndjern og ført til sin (nye) celle hvor han blev personundersøgt. Anvendelsen af håndjern skete som nævnt i dette tilfælde for at betvinge voldsom modstand, men det fremgår af beskrivelsen af episoden hvori den voldsomme modstand bestod.

Det burde det efter min opfattelse have været angivet.

Jeg går ud fra at Anstalten ved Herstedvester vil indskærpe at der i notatet skal være en udførlig begrundelse for anvendelsen af håndjern i de enkelte tilfælde. Da jeg går ud fra at der i alle tilfælde er foretaget en konkret vurdering af behovet for anvendelse af håndjern, foretager jeg mig ikke mere vedrørende dette forhold.

Det tilføjes at jeg under dette punkt alene har vurderet om der er givet en udførlig begrundelse. Ved min gennemgang af håndjernerapporterne er jeg således (som nævnt under pkt. 7) ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelse af håndjern i de enkelte tilfælde. Dog beder jeg for så vidt angår den sidst-

nævnte sag om nærmere oplysninger om hvorfor det var nødvendigt at give den indsatte håndjern på ved ankomsten til afdeling D og ikke enten allerede ved overførslen til denne afdeling eller først ved indsættelsen af den indsatte i dennes celle på afdeling D i forbindelse med personundersøgelsen af den indsatte.

Til orientering for anstalten kan jeg oplyse at jeg i sagen vedrørende min inspektion den 11. november 2004 af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Vridsløselille har bedt direktoratet om at overveje om der er grundlag for at tilføje et yderligere punkt på blanketten til angivelse af begrundelsen for anvendelse af håndjern. Jeg har henvist til at det ved inspektioner gennem de seneste år der har omfattet en gennemgang af håndjernsrapporter, er min erfaring at der ikke sjældent er en uklar begrundelse ved anvendelse af håndjern, og at det muligvis har sammenhæng med at blanketten ikke indeholder et særskilt punkt til angivelse af en begrundelse som derfor ofte må udledes af blandt andet punktet om beskrivelse af episoden (blankettens pkt. 3). Jeg har tilføjet at jeg er opmærksom på at direktoratet tidligere har indskærpet at der skal foretages udførligt notat om begrundelsen for anvendelse af håndjern.

7.1.5. Magtanvendelse

Efter straffuldbyrdslovens § 65, stk. 3, skal håndjern anvendes så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev anvendt magt i 3 tilfælde i forbindelse med brugen af håndjern. To af disse er de tilfælde hvor anvendelsen af håndjern skete for henholdsvis at afværge truende vold og betvinge voldsom modstand.

Magten bestod i disse 2 tilfælde i anvendelse af førergreb og armsnoningsgreb. I det sidste tilfælde fremgår det ikke hvilken form for magt der blev anvendt.

Da der er tale om et enkeltstående tilfælde af manglende notat, giver det mig ikke anledning til at foretage mig noget.

7.1.6. Kompetence mv.

Det er institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, der har kompetencen til at træffe beslutning om anvendelse af håndjern (bekendtgørelsens § 2, stk. 1). Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes beslutningen dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde (bestemmelsens stk. 2). I sådanne tilfælde skal en efter stk. 1 kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede (bestemmelsens 2. pkt.). Rapporten skal indeholde oplysning om denne underretning, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

Anstalten har fastsat interne retningslinjer om delegation af kompetence i forbindelse med anvendelse af sikringsmidler (jf. vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner, pkt. 10). Af reglerne fremgår det at bestemmelse om anvendelse af håndjern og transportbælte træffes af personale- og sikkerhedskonsulenten, afdelingsleder eller dennes stedfortræder eller vagthavende leder på vagtmesterkontoret. Indholdet af bekendtgørelsens § 2, stk. 2, er desuden gengivet.

I 3 tilfælde er beslutningen om anvendelse af håndjern truffet af en overvagtimester, i de øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær.

I 5 tilfælde er der notat om at der er givet underretning.

3 af disse er de tilfælde hvor en overvagtimester traf afgørelse, og alle 3 sager omhandler anvendelse af håndjern i forbindelse med transport uden for anstalten. Underretning er i disse tilfælde givet til den overvagtimester der traf beslutningen om anvendelse af håndjern. I et tilfælde er underretning givet af en anden overvagtimester og i de 2 andre tilfælde en fængselsfunktionær. I 2 af disse tilfælde er underretning givet samtidig med anvendelsen og i det sidste tilfælde 15 minutter før anvendelsen. Der er derfor så vidt ses ikke tale om underretning efter bestemmelsen i bekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt.

I de 2 andre tilfælde er underretning givet til en anden fængselsfunktionær, og det er sket henholdsvis samtidig med og 5 minutter efter anvendelsen. Førstnævnte tilfælde drejer sig om en anvendelse i forbindelse med transport uden for anstalten og det andet om anvendelsen for at betvinge voldsom modstand. Jeg går ud fra at der i det førstnævnte tilfælde (j.nr. 2002/301/00076) enten er tale om at det reelt er den person som underretning blev givet til, der traf afgørelse om anvendelsen, eller at underretning er givet i umiddelbar forlængelse af anvendelsen.

Københavns Fængsler har i forbindelse med inspektionen i juni 2004 af dette fængsel oplyst at klient-systemet henter data vedrørende stillingsbetegnelse i en database, hvor funktioner og andet ikke er anført, og at fx fungerende overvagtimestre derfor står anført som fængselsfunktionærer. Bortset fra at bemærke at det gør det vanskeligt at efterprøve om de interne kompetenceregler har været overholdt i konkrete tilfælde, gav det ikke ombudsmanden anledning til at foretage sig mere.

Jeg går ud fra at såvel de pågældende overvagtimestre som de to fængselsfunktionærer som der er givet underretning til, er bemyndiget til at træffe afgørelse om anvendelse af håndjern, men jeg beder dog anstalten om at oplyse hvorvidt det er korrekt antaget.

Jeg beder desuden om oplysning om hvorvidt den manglende udfyldelse af rubrikken om underretning i de øvrige 3 tilfælde skyldes at der ikke er givet underretning, og om årsagen hertil i så fald er at beslutningen om anvendelse af håndjern blev truffet af en person som var bemyndiget hertil. Det drejer sig om j.nr. 2003/301/00083, 2003/301/00299 og 2004/301/00128.

Anvendelsen af håndjern skete som tidligere nævnt i 6 tilfælde i forbindelse med transport uden for anstalten (i forbindelse med fremstilling i retten mv.). Som også tidligere nævnt lægger jeg til grund at underretning i (3 eller) alle de 4 tilfælde hvor det er sket i forbindelse med anvendelse af håndjern under transport, ikke er sket på grundlag af sikringsmiddelbekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt., og at den der traf

afgørelse om anvendelsen, således var bemyndiget hertil. De 2 andre tilfælde hvor anvendelsen skete under transport, drejer sig om transporter fra et arresthus til anstalten og til sygehus i forbindelse med indlæggelse (j.nr. 2003/301/00083 og 2003/301/00299).

Det er kun hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en afgørelse fra en person der efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, er bemyndiget til at træffe afgørelse om anvendelse af håndjern, at en tilstedeværende funktionær der er ansvarlig for det pågældende område, kan træffe beslutning om anvendelse af håndjern (med efterfølgende underretningspligt), jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Hvis afgørelsen om anvendelse af håndjern i de to ovennævnte tilfælde ikke er truffet af en person der var bemyndiget til at træffe afgørelse herom, anmoder jeg anstalten om at oplyse om denne betingelse var opfyldt i disse tilfælde.

Underretning skal som nævnt ske "hurtigst muligt" efter anvendelsen, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2. I det tilfælde hvor underretning blev givet efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, blev denne givet 5 minutter efter anvendelsen.

På nær i et tilfælde er rapportererne efterfølgende påtegnet af enten sikkerhedskonsulent, afdelingsleder eller overvagtimester som således har gennemgået rapportererne. Der føres således tilsyn med området for anvendelse af håndjern. Gennemgangen har fundet sted henholdsvis 4 og 5 dage efter anvendelsen i 2 tilfælde, mens det ikke fremgår hvornår gennemgangen er sket i de øvrige tilfælde.

De håndjernsrapporter som blev gennemgået i forbindelse med inspektionen i 1996, havde alle på nær en været gennemgået af både en overvagtimester og inspektøren.

Jeg anmoder om oplysning om inspektionens tilsyn med området for anvendelse af håndjern.

7.1.7. Lægetilsyn

Efter lovens § 65, stk. 3, 2. pkt., skal der gennemføres lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af håndjern, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Rapporten skal indeholde oplysning om institutionens overvejelser vedrørende lægetilsyn, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

Der er i alle tilfælde notat vedrørende institutionens overvejelser med hensyn til lægetilsyn. I intet tilfælde er lægetilsyn skønnet nødvendigt.

7.1.8. Ophør og varighed

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår anvendelsen af håndjern er ophørt. Der er ikke i øvrigt regler om hvornår anvendelsen skal bringes til ophør, men håndjern må naturligvis ikke anvendes i længere tid end betingelserne herfor i lovens § 65, stk. 1, er opfyldte.

Der er notat i alle tilfælde om anvendelsestidspunktet og ophørstidspunktet for anvendelsen af håndjern der som tidligere nævnt i 6 tilfælde skete i forbindelse med transport uden for institutionen. Varigheden af anvendelsen af håndjern fremgår således i alle tilfælde. I et tilfælde fremgår det at håndjernene (på dommerens forlangende) var taget af under fremstillingen i retten.

Jeg har ikke grundlag for at antage at anvendelsen i noget tilfælde har strakt sig ud over den periode hvor betingelserne for anvendelsen var opfyldte. (Det gælder også det tilfælde hvor det ikke fremgår hvortil (eller hvorfra) transporten gik, idet anvendelsen i dette tilfælde havde en varighed af ½ time).

7.1.9. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminal-

forsorgen), og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

Den elektroniske blanket indeholder en standardtekst i forbindelse med hvilken det skal angives hvem der har vejledt den indsatte om muligheden for at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, og hvornår fristen for at indgive klage udløber. Der er i alle tilfælde på nær et sket udfyldelse heraf.

Det gælder også de 2 tilfælde hvor håndjern blev anvendt over for en varetægtsarrestant.

Bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, om klagefrist gælder alene afsonere. Der gælder således ingen klagefrist i relation til varetægtsarrestanter.

Anstaltens interne regler til personalet indeholder bl.a. en klagevejledning hvor der sondres mellem afsonere og varetægtsarrestanter.

Jeg går således ud fra at personalet er opmærksomt på at bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, om klagefrist alene gælder for dømte, og at klagevejledning til varetægtsarrestanter således ikke skal omfatte dette forhold. Det bør efter min opfattelse fremgå at vejledningen ikke har omfattet klagefristen.

7.2. Magtanvendelse

7.2.1. Indledning

De 9 rapporter som jeg har modtaget om magtanvendelse, omhandler episoder som fandt sted i perioden 25. september 2003 til og med 26. januar 2004, dvs. en periode på fire måneder. I 4 af tilfældene skete anvendelsen over for varetægtsarrestanter. 4 af rapporterne angår samme indsatte.

Ved inspektionen i 1996 modtog ombudsmanden 18 rapporter som angik en periode på godt 18 måneder.

I en af de sikringscellerapporter som jeg har modtaget, er der henvist til en magtanvendelsesrapport af samme dag (den 10. oktober 2004). Der var dog tale om en magtanvendelse der fandt sted på Fængselsafdelingen på Holsbjergvej der ikke var omfattet af inspektionen af Anstalten ved Herstedvester i februar 2005.

Det undrer mig umiddelbart hvis anstalten ikke har haft en eneste episode af magtanvendelse i perioden fra den 27. januar 2004 til den 8. december 2004. Jeg beder anstalten om at oplyse hvorvidt det faktisk forholder sig sådan, eller om jeg ved en fejl ikke har fået de seneste 10 rapporter forud for den 8. december 2004.

Anstalten ved Herstedvester er som tidligere nævnt ikke anført særskilt i Kriminalforsorgens statistik. Generelt set var der ifølge statistikken for 2003 tale om en stigning i anvendelsen af magt i forhold til 2002.

Jeg beder direktoratet om at oplyse i hvor mange tilfælde Anstalten ved Herstedvester anvendte magt i henholdsvis 2003 og 2004.

7.2.2. Retsgrundlag

Reglerne om magtanvendelse findes i straffuldbyrdslovens § 62 og bekendtgørelse nr. 382 af 17. maj 2001 om anvendelse af magt over for indsatte i fængsler og arresthuse (magtanvendelsesbekendtgørelsen) som også gælder for varetægtsarrestanter, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 88 og bekendtgørelsens § 1. Hertil knytter sig skrivelse nr. 87 af 16. maj 2001 om magtanvendelsesbekendtgørelsen.

7.2.3. Betingelser

Betingelserne for at anvende magt er angivet i lovens § 62, stk. 1. Efter denne bestemmelse kan magt anvendes hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold, overvinde voldsom modstand eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 1), for at hindre undvigelse eller standse undvegne (nr. 2) eller for at gennem-

tvinge en påbudt foranstaltning når øjeblikkelig gennemførelse af denne er nødvendig, og den indsatte afviser eller undlader at følge personalets anvisninger herom (nr. 3). Lige som ved anvendelse af håndjern må magtanvendelse dog efter stk. 3 ikke gennemføres hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

I 6 tilfælde skete anvendelsen efter nr. 1 (i 4 tilfælde for at afværge truende vold, i et tilfælde for at overvinde voldsom modstand og i et tilfælde for at hindre selvmord eller selvbeskadigelse). I de andre tilfælde skete anvendelsen efter nr. 3 (i et tilfælde for at gennemføre flytning fra en lokalitet til en anden og i de 2 andre tilfælde for at gennemføre personundersøgelse). I 4 af tilfældene er der tale om anvendelse af magt i forbindelse med anbringelse i sikringscelle. 2 af disse tilfælde ligger indenfor den periode hvorfra jeg har modtaget sikringscellerapporter, og rapporter om sikringscelleanbringelsen i disse tilfælde er blandt de sikringscellerapporter som jeg har modtaget (rapporter af 10. og 17. december 2003 som i øvrigt vedrører samme indsatte).

Magtanvendelse kan efter § 62, stk. 2, ske ved greb, skjold, stav og tåregas. Bestemmelsen indeholder en udtømmende opregning af de midler der kan benyttes ved magtanvendelse, jf. Annette Esdorf m.fl., Straffuldbyrddelsesloven med kommentarer s. 149. Magtanvendelsen blev i de fleste tilfælde udøvet ved greb. I 4 tilfælde hvoraf de 3 tilfælde vedrører den samme indsatte, blev der anvendt skjold. I to af disse tilfælde blev der tillige anvendt henholdsvis håndjern og benlås.

2 af de tilfælde hvor det er angivet at magtanvendelsen bestod i anvendelse af skjold, vedrører de 2 tilfælde hvor jeg har modtaget rapporter om anbringelse i sikringscelle. Ifølge sikringscellerapporterne blev der foruden magt anvendt benlås og håndjern i begge tilfælde, og i det ene tilfælde blev den indsatte båret ind i sikringscellen.

Ved en magtanvendelse den 16. november 2003 (j.nr. 2003/301/00282) blev den indsatte ligeledes båret ind i sikringscellen.

Ved et greb forstås ifølge Straffuldbyrdelsesloven med kommentarer s. 150 anvendelse af håndkraft til at føre eller lede den indsatte i en bestemt retning.

Jeg anmoder direktoratet om at oplyse hvorvidt det at bære en indsat er et lovligt magtmiddel efter straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2.

7.2.4. Begrundelse mv.

I alle tilfælde er der i form af beskrivelsen i rapportererne om episoden der førte til magtanvendelse, givet en begrundelse for at magtanvendelsen blev anset for nødvendig.

Magtanvendelse må, som angivet i straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 3, ikke gennemføres hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb. Andre lempeligere midler skal således have været forsøgt eller anses for åbenbart utilstrækkelige. I de elektroniske blanketter er en rubrik/et faneblad til angivelse af om magten har været forsøgt afværget. I ét tilfælde er denne rubrik ikke udfyldt. Da magtanvendelsen skete for at forhindre den indsatte i at synke eventuelle stoffer gemt i munden, og det fremgår af rapporten at indsatte ved tidligere gennemførte visitationer har sunket stoffer, går jeg ud fra at det ikke har været forsøgt at afværge magtanvendelsen i dette tilfælde.

Hvis det ikke har været forsøgt eller ikke har været muligt at afværge en magtanvendelse, bør dette efter min opfattelse fremgå af rapporten, eventuelt blot ved angivelse af et minus i feltet hertil.

7.2.5. Kompetence mv.

Kompetencen til at træffe beslutning om anvendelse af magt ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges hertil (bekendtgørelsens § 8). Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes be-

slutningen dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde (bestemmelsens stk. 2). I sådanne tilfælde skal en efter stk. 1 kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede (bestemmelsens 2. pkt.).

Anstalten ved Herstedvester har udarbejdet en vejledning til personalet om anvendelse af magt over for indsatte. Af denne vejledning fremgår det at beslutning om anvendelse af magt kan træffes af institutionens leder, personale- og sikkerhedskonsulenten, afdelingslederen eller dennes stedfortræder eller den vagthavende leder på vagtmesterkontoret. Bekendtgørelsens § 8, stk. 2, er tillige gengivet i vejledningen.

Beslutning om magtanvendelse blev i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær, i 2 tilfælde en fængselsfunktionær på prøve. I alle tilfælde på nær ét er der notat om at der er sket underretning, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, 2. pkt. Underretning er i alle tilfælde givet til en overvagtimester.

Underretning efter § 8, stk. 2, skal som anført gives "så hurtigt som muligt" efter anvendelsen. Underretning om magtanvendelsen er i 4 tilfælde sket samtidig med anvendelsen hvilket jeg forstår som umiddelbart efter anvendelsen. I 2 tilfælde blev underretning givet 5 minutter efter anvendelsen og i et tilfælde 10 minutter efter anvendelsen. I det sidste tilfælde (j.nr. 1999/301/5888) blev underretning givet 1 time og 10 minutter efter anvendelsen. Det fremgår ikke om der har foreligget særlige grunde til at underretning først er givet på dette tidspunkt.

Da der er tale om et enkeltstående tilfælde og på grund af den tid der er forløbet siden magtanvendelsen fandt sted, foretager jeg mig ikke mere vedrørende den sene underretning i dette tilfælde.

Rapporterne er i 6 tilfælde efterfølgende påtegnet af sikkerhedskonsulenten som således har gennemgået rapporterne.

Jeg anmoder om oplysning om inspektionens tilsyn med området for anvendelse af magt.

7.2.6. Lægetilsyn

Efter straffuldbyrdeleslovens § 62, stk. 4, 2. pkt., skal der gennemføres lægetilsyn efter magtanvendelse hvis der er mistanke om sygdom, herunder tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anvendelse af magt, eller i tilfælde hvor den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

I 4 tilfælde er der notat om at der er sket tilkald og tilsyn af læge. 3 af disse tilfælde drejer sig om tilfælde hvor magtanvendelse skete i forbindelse med sikringscelleanbringelse. I de øvrige tilfælde er rubrikkerne om lægetilsyn ikke udfyldt, og det fremgår således ikke om spørgsmålet om lægetilsyn har været overvejet i disse sager, men i den sidste sag hvor der var sikringscelleanbringelse, fremgår det af sikringscellerapporten at der var lægetilsyn med den indsatte. Jeg går ud fra at lægetilsyn også har været overvejet i de andre tilfælde, men er skønnet unødvendigt.

Alle rubrikker i de anvendte (elektroniske) blanketter bør udfyldes. Selv om der ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen er en bestemmelse svarende til § 13, stk. 1, sidste pkt., i sikringsmiddelbekendtgørelsen hvorefter der skal ske notat om de overvejelser der har fundet sted med hensyn til lægetilsyn, bør det således i alle tilfælde fremgå at dette spørgsmål har været overvejet. Jeg går derfor ud fra at anstalten fremover vil være opmærksom på at udfylde rubrikken om lægetilkald, eventuelt blot ved angivelse af et minus når lægetilsyn ikke er skønnet nødvendigt.

I et af de 4 tilfælde hvor der er notat om at der er sket tilkald og tilsyn af læge, fremgår det af beskrivelsen af episoden at den indsatte efter at have anmodet om at blive tilset af en læge blev tilset af en syge-plejerske (j.nr. 2004/301/00006). Jeg forstår notatet om tilkald og tilsyn af læge sådan at det reelt dækker over tilkald og tilsyn af sygeplejerske.

Ombudsmanden har tidligere – bl.a. i forbindelse med inspektionen af Anstalten ved Herstedvester i 1996 – udtalt at tilsyn ved sygeplejerske ikke kan erstatte lægetilsyn som sker på grundlag af bestemmelser om lægetilsyn, herunder hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. For så vidt angår den tidligere inspektion af Anstalten ved Herstedvester henviser jeg til Folketingets Ombudsmands beretning for 1996, s. 391 og 393, og til beretningen for 1998, s. 706. Hvis personalet i et konkret tilfælde er i tvivl om hvorvidt der er behov for lægetilsyn, kan sygeplejerske tilkaldes med henblik på at vurdere om der er behov for lægetilsyn, jf. også pkt. 7.3.8. om lægetilsyn i forbindelse med anbringelse i observationscelle.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt det er korrekt forstået at der i ovennævnte sag ikke skete tilkald og tilsyn af læge, men af sygeplejerske, og om der i de andre tilfælde (tillige) ikke skete tilkald og tilsyn af læge, men af sygeplejerske. Hvis der skete tilkald af sygeplejerske med henblik på at vurdere behovet for lægetilsyn, anmoder jeg om kopi af eventuelle notater om sygeplejerskens vurdering.

Rubrikken om lægens bemærkninger er ikke udfyldt i nogen af de fire tilfælde.

Det er efter min opfattelse beklageligt. Jeg henviser til det ovenfor anførte hvorefter samtlige rubrikker bør udfyldes.

7.2.7. Klagevejledning

Der er ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen en bestemmelse svarende til § 13 i bekendtgørelsen om anvendelse af sikringsmidler hvorefter rapporten skal indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen), og om hvornår fristen for at indgive klage udløber. Der er imidlertid i de anvendte blanketter til brug ved magtanvendelse (lige som i håndjærnsblanketterne) fortrykte rubrikker til oplysning herom.

Rubrikken om klagevejledning er udfyldt i alle tilfælde, og ifølge det fortrykte i den elektroniske blanket har klagevejledningen omfattet oplysning om klagefristen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Som nævnt ovenfor blev magtanvendelse i 4 tilfælde anvendt over for varetægtsarrestanter.

Jeg henviser til det ovenfor under pkt. 7.1.9. anførte om at bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, om klagefrist alene gælder for dømte. Som også nævnt dette sted bør det fremgå at der ikke er givet oplysning om klagefrist når den indsatte i sagen ikke er afsoner.

7.3. Anbringelse i observationscelle

7.3.1. Indledning

Jeg modtog som nævnt 11 rapporter om anbringelse i observationscelle. En af rapporterne vedrører en anbringelse den 25. december 2004 og ligger således ikke forud for den 8. december 2004. Denne rapport indgår derfor ikke i gennemgangen nedenfor.

Anstaltens observationsceller er som nævnt under pkt. 3.2.1. cellerne 1, 2, 5 og 6 på afdeling I. I et af tilfældene er det nævnt i rapporten at den indsatte blev anbragt i observationscelle "på I-3" (en anbringelse den 2. november 2004, j.nr. 2001/301/f5558). Det er dog i første tilsynsnotat anført at den indsatte blev indsat i I5. Jeg går ud fra at det er en fejl at det i beskrivelsen af episoden er anført at den indsatte blev observationscelleanbragt i celle 3.

Anbringelserne i observationscelle fandt sted i perioden mellem den 1. oktober og 26. november 2004, dvs. en periode på knap to måneder.

Jeg anmoder direktoratet om at oplyse hvor mange tilfælde af anbringelse i observationscelle Anstalten ved Herstedvester har haft i 2003 og 2004.

En af de anbragte var varetægtsarrestant (en anbringelse den 23. oktober 2004). Tre af rapporterne vedrører samme indsatte. I et af tilfældene var den indsatte indforstået med anbringelsen.

I et tilfælde har observationscelleanbringelse fundet sted i forlængelse af en sikringscelleanbringelse idet det blev skønnet at der fortsat var behov for særlig observation. Rapporten vedrørende den forudgående sikringscelleanbringelse er blandt de rapporter som jeg har modtaget herom.

7.3.2. Retsgrundlag

Anbringelse i observationscelle er reguleret i straffuldbyrdslovens § 64, stk. 1, nr. 1, og bekendtgørelsen om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse, nu bekendtgørelse nr. 673 af 9. juli 2003 der trådte i kraft den 15. august 2003. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 84 af 9. juli 2003. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter og anholdte, jf. varetægtsbekendtgørelsens § 89 og § 1, stk. 3.

7.3.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i observationscelle, er angivet i bekendtgørelsens § 14. Anbringelse i observationscelle kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at forebygge hærværk (nr. 1), hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det (nr. 2), eller hvis der er behov for særlig observation (nr. 3). Anbringelse i observationscelle må ikke finde sted hvis anbringelsen efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelsen skete i alle tilfælde efter nr. 3 (behov for særlig observation).

7.3.4. Begrundelse

Efter bekendtgørelsens § 17, stk. 2, skal der udfærdiges en rapport om det passerede. Rapporten skal bl.a. indeholde notat om afgørelsen og begrundelsen herfor og oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ifølge pkt. 7 i vejledningen til bekendtgørelsen skal begrundelsen indeholde "en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå".

I intet tilfælde er der henvist til de retsregler som afgørelsen om observationscelleanbringelse er truffet efter.

Det er beklageligt. Jeg går ud fra at Anstalten ved Herstedvester fremover er opmærksom på kravet om angivelse af retsgrundlaget.

I 7 tilfælde er der givet en begrundelse for anbringelsen i form af en beskrivelse af den episode eller de omstændigheder der førte til anbringelsen.

I det tidligere nævnte tilfælde hvor der var forudgående sikringscelleanbringelse, er det i beskrivelsen af episoden blot anført at den indsatte var udtaget af sikringscelle og anbragt i observationscelle. Det er videre i rapporten anført at der var behov for særlig observation. I sikringscellerapporten er der en begrundelse for denne anbringelse.

I sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Aalborg har jeg for så vidt angår et lignende tilfælde hvor der dog var en direkte henvisning til sikringscellerapporten som var vedlagt, rejst spørgsmål om hvorvidt den anførte begrundelse var tilstrækkelig. Direktoratet anførte i den anledning i en udtalelse af 24. februar 2004 følgende:

"... Anbringelse i observationscelle efter straffuldbyrdelseslovens § 64, stk. 1, nr. 2 [skal være nr. 1; min bemærkning], kan finde sted, hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det. Det fremgår af det anførte, at det er disse hensyn arresthuset har henvist til.

Direktoratet har ved behandlingen af sager om sikringscelleanbringelse været specielt opmærksom på, at institutionen så vidt muligt snarest søger at anvende et mindre indgribende middel, således at sikringscelleanbringelsen – selv om det ikke umiddelbart kan anses for forsvarligt at lade den indsatte få ophold i almindeligt fællesskab – kan bringes til ophør. Direktoratet har accepteret, at der, i tilfælde hvor betænelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af forløbet af sikringscelleanbringelsen, i rapporten om det efterfølgende forsøg med observationscelleanbringelse som 'beskrivelse' alene henvises til det anførte i rapporten om den forudgående anbringelse i sikringscelle.

Direktoratet anser derfor henvisningen til sikringscellerapporten (som er vedlagt) for at være i overensstemmelse med denne praksis.

..."

I forbindelse med min inspektion af Arrestafdeling i Statsfængslet i Horsens har jeg i en konkret sag udtalt følgende:

"Bortset fra at bemærke at det efter min opfattelse havde været mest rigtigt hvis der udtrykkeligt havde været henvist til (beskrivelsen af forløbet i) sikringscellerapporten, og idet jeg går ud fra at betænelighederne ved at lade den indsatte overgå til almindeligt fællesskab fremgår af sikringscellerapporten (som jeg ikke har modtaget), foretager jeg mig ikke mere vedrørende begrundelsen i dette tilfælde."

Jeg har noteret mig at der i observationscellerapporten er henvist til behov for særlig observation. Jeg bemærker hertil at det derudover havde været mest rigtigt hvis der udtrykkeligt havde været henvist til (beskrivelsen af forløbet i) sikringscellerapporten.

I de 2 sidste tilfælde er der blot henvist til at den indsatte er modtaget henholdsvis akut fra "S.V." (som jeg går ud fra er Statsfængslet i Vridsløselille) og fra Arresthuset i Århus (j.nr. 2004/301/00154 og 2005/301/00015). Hvad årsagen til disse over-

førsler var, fremgår ikke. Det fremgår heller ikke om beslutning om anbringelse i observationscelle blev truffet af personale i henholdsvis "S.V" og Arresthuset i Århus, men i begge rapporter er en fængselsfunktionær i Anstalten ved Herstedvester angivet som den der traf beslutningen om anbringelse i observationscelle.

Der er således ikke i disse to rapporter en nærmere begrundelse for anbringelsen i observationscelle. Det er beklageligt.

Det bemærkes at jeg under dette punkt alene har vurderet begrundelsen for anbringelsen. Jeg har således ikke taget stilling til grundlaget for anbringelsen i observationscelle som det i øvrigt på grund af manglende oplysning herom i de to nævnte tilfælde ikke er muligt at tage stilling til. Jeg anmoder dog om bemærkninger vedrørende nedennævnte to anbringelser.

Den ene af disse to anbringelser drejer sig om anbringelse af en indsat fordi en alkoholtest som blev taget da den indsatte var mødt til afsoning fra fri fod, viste en promille på 0.44 % (j.nr. 2004/301/00156).

Jeg beder direktoratet om at oplyse om anbringelsen i observationscelle i dette tilfælde giver direktoratet anledning til bemærkninger.

I det andet tilfælde blev den indsatte anbragt i observationscelle under skærpet tilsyn på grund af mistanke om forsøg på indsmugling af euforiserende stoffer efter udgang (pottevagt). Det drejer sig om j.nr. 2000/301/u6341.

Anstalten har udarbejdet en vejledning til personalet vedrørende indsatte som anbringes på afdeling I under skærpet opsyn. Det er heri anført at anbringelsen sker i medfør af bestemmelsen om observationscelleanbringelse i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab (oprindelig § 10 som angivet i vejledningen, nu § 14). Det

fremgår endvidere at den indsatte efter personundersøgelse iføres almindelig anstaltsbeklædning og anbringes for åben dør.

Efter § 4 i bekendtgørelsen om undersøgelse af indsattes person og opholdsrum (nr. 826 af 26. juli 2004) kan en indsat der ikke vil medvirke til en rectovaginalundersøgelse eller hvor en sådan undersøgelse ikke kan gennemføres af andre grunde, "udelukkes fra fællesskab" under observation af en vagt efter reglerne i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle. Ifølge pkt. 8 i vejledningen til undersøgelsesbekendtgørelsen (nr. 68 af 19. juli 2004) bør der ved vurderingen af om udelukkelse fra fællesskab er i overensstemmelse med bestemmelserne i straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 3 og 4, og "§ 63, stk. 5 og 6" navnlig lægges vægt på om fortsat udelukkelse fra fællesskab står i rimeligt forhold til karakteren af den strafbare virksomhed som gør anbringelse påkrævet. Observationscelleanbringelse sker i medfør af straffuldbyrdelseslovens § 64.

Jeg anmoder om direktoratets bemærkninger til anbringelsen i observationscelle i forbindelse med "pottenvagt". Endvidere anmoder jeg om direktoratets bemærkninger til den interne regel om at anbringelsen sker for åben dør.

7.3.5. Magtanvendelse

Efter bekendtgørelsens § 16, stk. 1, skal anbringelse i observationscelle gennemføres så skånsomt som omstændighederne tillader. Der er ikke anvendt magt i nogen af tilfældene.

7.3.6. Kompetence mv.

Kompetencen til at beslutte anbringelse i observationscelle og ophør af denne anbringelse ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 17, stk. 1. Der er ikke – som ved anvendelse af sikringsmidler og magt – en bestemmelse i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab hvorefter beslutningen dog kan træffes af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det

pågældende tjenesteområde, hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en afgørelse fra den kompetente person. Der er (derfor) heller ikke en bestemmelse der forpligter til under-retning af den kompetente person hvis afgørelsen er truffet af en anden end denne. Direktoratet har i sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm oplyst at baggrunden for denne forskel i regelsættene er at der ved anvendelse af sikringsmidler og magt er der en formodning for at institutionens leder gennem lokale regler ikke har delegeret afgørelseskompetencen til den tilstedeværende funktionær, mens en lignende formodning ikke fra centralt hold har været ønsket anført ved anbringelse i observationscelle.

Anstalten ved Herstedvester har udarbejdet en lokal instruks vedrørende brug af observations- og sikringscelle. Med hensyn til beslutning om anbringelse i observationscelle er der henvist til interne regler om udelukkelse fra fællesskab. Af disse regler fremgår det at beslutning om anbringelse i observations-celle kan træffes af afdelingslederen eller dennes stedfortræder eller af vagthavende leder på vagtmesterkontoret. Det er tillige anført at beslutningen, hvis anbringelsen ikke kan afvente en leders afgørelse, træffes af den funktionær der er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. Det er ikke samtidig anført at en kompetent person skal underrettes, men af instruksen fremgår det at vagthavende leder snarest skal underrettes om anbringelse i observationscelle. Der sondres ikke mellem anbringelser som er besluttet af en person der efter reglerne har fået delegeret kompetencen til at træffe beslutning herom, og anbringelser som er besluttet af en funktionær i tilfælde hvor en sådan persons afgørelse ikke har kunnet afventes.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt underretning gælder i alle tilfælde eller kun i sidstnævnte. Om underretning i de konkrete tilfælde henvises til straks nedenfor.

Beslutningen om anbringelse i observationscelle blev i 2 tilfælde truffet af en afdelingsleder, i et tilfælde af en overvagtimester og i de øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær, i 3 tilfælde en fængselsfunktionær på prøve. I 7 tilfælde er der notat om

at der er sket underretning om anbringelsen. Det drejer sig om det ene af de 2 tilfælde hvor beslutningen om anbringelse blev truffet af en afdelingsleder, det tilfælde hvor beslutningen om anbringelse blev truffet af en overvagtimester, og de tre tilfælde hvor beslutningen blev truffet af en fængselsfunktionær på prøve.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt beslutningen om anbringelse i de tilfælde hvor der ikke er givet underretning, bortset fra det andet tilfælde hvor beslutningen blev truffet af en afdelingsleder, blev truffet af en person som ifølge de interne regler var bemyndiget hertil. Det drejer sig om anbringelser med j.nr. 2002/301/g6495, 2001/301/f5558 og 2004/301/00128. I sidstnævnte tilfælde skete anbringelsen i forlængelse af sikringscelleanbringelse som ifølge sikringscellerapporten blev besluttet bragt til ophør efter beslutning af en fængselsfunktionær.

I det tilfælde med underretning hvor beslutningen om anbringelse blev truffet af en afdelingsleder, er samme afdelingsleder underrettet om anbringelsen. I det tilfælde hvor beslutningen om anbringelse blev truffet af en overvagtimester, er underretning givet til en afdelingsleder. Underretning er i et af de andre tilfælde givet til en overvagtimester, og i de øvrige 4 tilfælde til en fængselsfunktionær (fire forskellige funktionærer).

I 4 tilfælde er underretning givet samtidig med anbringelsen. Jeg går ud fra at der reelt er tale om underretning i umiddelbar forlængelse af anbringelsen (og ikke at de som underretning blev givet til, reelt traf afgørelsen i sagen).

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt de fængselsfunktionærer som har modtaget underretning i sagerne, har været bemyndiget til at træffe afgørelse (og dermed modtage underretning) i sagerne.

Jeg anmoder desuden om oplysning om hvorvidt fængselsfunktionærer på prøve er omfattet af den person-gruppe som efter de interne regler kan træffe beslutning om anbringelse i observationscelle når en leders beslutning herom ikke kan afventes (den funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjeneste-område).

Underretning skal ifølge de interne regler gives snarest. Underretning er som nævnt ovenfor i 4 tilfælde sket samtidig med (hvilket jeg forstår som i umiddelbar forlængelse af) anbringelsen. I 2 tilfælde er underretning givet henholdsvis 5 og 10 minutter efter anbringelsen og i det sidste tilfælde 1 time og 5 minutter efter anbringelsen. Da det imidlertid drejer sig om den anbringelse hvor en afdelingsleder underrettede sig selv, ser jeg bort fra dette tilfælde.

Jeg har herefter ingen bemærkninger til tidspunktet for underretning i sagerne.

Ifølge den lokale instruks træffes beslutning om ophør af observationscelleanbringelse af personalet på afdeling I.

Beslutning om ophør blev i alle tilfælde ifølge rapporten truffet af en fængselsfunktionær, i 2 tilfælde af en fængselsfunktionær på prøve. Det er dog i sidste tilsynsnotat i rapporten vedrørende det ene af disse tilfælde anført at beslutningen om ophør blev truffet efter vurdering vagtholdene imellem. Af sidste tilsynsnotat i et andet tilfælde fremgår det at indsatte blev udtaget af observationscelle efter ordre fra en afdelingsleder der således reelt traf beslutningen om ophør.

Som instruksen er formuleret kan fængselsfunktionærer på prøve på lige fod med det øvrige personale på afdeling I træffe beslutning om ophør af anbringelsen. For en ordens skyld beder jeg dog anstalten om at oplyse om det forholder sig sådan.

Den ene af de to rapporter hvor beslutningen er truffet af en afdelingsleder, har efterfølgende været gennemset af samme afdelingsleder (som ingen bemærkninger havde til rapporten). En af de øvrige rapporter har efterfølgende været gennemset af en overvagtimester som ingen bemærkninger havde til rapporten. Tidspunktet for gennemsynet fremgår ikke af rapporterne.

20 ud af 23 rapporter som blev gennemgået efter inspektionen i 1996 havde efterfølgende været gennemgået af såvel en overvagtimester som anstaltens ledelse, mens de sidste 3 rapporter alene havde været gennemgået af en overvagtimester.

Jeg går ud fra at ledelsen – ligesom ved inspektionen i 1996 – fører tilsyn med området for anbringelse i observationscelle, men da der kun er notat om gennemsyn i to af rapporterne, anmoder jeg om oplysning om hvorvidt der er sket ændring i tilsynet i forhold til dengang.

7.3.7. Undersøgelse af den indsattes person

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 2, skal der i forbindelse med anbringelsen i observationscelle ske en undersøgelse af den indsattes person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, medmindre institutionen skønner at det er unødvendigt.

Hvis det er nødvendigt i det enkelte tilfælde, kan der endvidere efter bestemmelsens 2. pkt. foretages omklædning af den indsatte. Den indsatte skal i givet fald anmodes om selv at foretage omklædningen, jf. bestemmelsens 3. pkt.

Med hensyn til omklædning har direktoratet i vejledningen pkt. 5, 2. pkt., henvist til det der er anført i pkt. 7 i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler. Heri er anført at omklædning indebærer at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Desuden skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

De elektroniske blanketter i klientsystemet vedrørende anbringelse i observationscelle indeholder valg-lister hvor den ansvarlige funktionær skal markere hvorvidt den indsatte er undersøgt og omklædt. I 8 tilfælde er der notat om hvorvidt der har fundet visitation og omklædning sted. I et af de 2 tilfælde hvor der ikke er notat i felterne hertil, fremgår det dog af det første notat under observationer at den indsatte blev visiteret. Det andet af de 2 tilfælde er det tilfælde hvor der var en forudgående sikringscelleanbringelse, og det fremgår af sikringscellerapporten at der skete visitation

og afklædning i forbindelse med anbringelsen i sikringscelle. Af notaterne i de 8 tilfælde fremgår det at der skete visitation i alle tilfælde, og at der ikke skete omklædning i nogen af tilfældene.

Af anstaltens instruks fremgår det at indsatte og genstande undersøges, og at privat tøj genudleveres. Af anstaltens interne regler om undersøgelse af den indsatte person og opholdsrum fremgår det endvidere at en person "skal" undersøges ved bl.a. anbringelse i observationscelle.

Som det fremgår ovenfor skal der foretages en konkret vurdering hvor hovedreglen dog er at der skal ske undersøgelse, men ikke omklædning. Jeg går ud fra at anstalten vil præcisere dette i reglerne og beder om underretning når det er sket.

Før der gennemføres undersøgelse af den indsatte person, skal institutionen mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 380 af 17. maj 2001 om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at de indsatte er orienteret i overensstemmelse med § 2, dvs. at orientering kun er undladt hvis særlige omstændigheder talte imod dette.

7.3.8. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter bekendtgørelsens § 18, stk. 1, skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen (nr. 1), eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp (nr. 2). Samme regel gælder ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 6. Disse bestemmelser adskiller sig sprogligt fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern, jf. straffuldbyrdelseslovens §§ 62, stk. 4, 2. pkt. og

65, stk. 3, 2. pkt., hvoraf fremgår at der skal gennemføres lægetilsyn hvis der i disse sager er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Det er dog i kommentaren til straffuldbyrdelsesloven anført at der efter bestemmelsen i straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 6, skal foretages lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, og at det svarer til reglerne om lægetilsyn efter anvendelse af magt og håndjern, jf. kommentaren s. 162.

Anstalten ved Herstedvester har i instruksen gengivet indholdet af bekendtgørelsens § 18, stk. 1, med fremhævelse af tilkald hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

Kun i et tilfælde er rubrikken om tilkald af læge udfyldt. Det fremgår heraf at læge blev tilkaldt en time og 5 minutter efter anbringelsen, men den indsatte havde ifølge tilsynsnotaterne en samtale med en læge 20 minutter før det noterede tilkaldstidspunkt (og igen senere under anbringelsen). I det tilfælde hvor der var forudgående sikringscelleanbringelse, fremgår det af sikringscellerapporten at der var lægetilsyn i forbindelse med denne anbringelse. I et af de andre tilfælde fremgår det at den indsatte på et tidspunkt under anbringelsen anmodede om at tale med en læge, og herefter havde en samtale med en læge ca. en time senere. Også i et af de andre tilfælde ønskede den indsatte på et tidspunkt under anbringelsen at tale med en læge, men der er ikke notat om efterfølgende tilsyn ved læge. Jeg henviser til omtalen af denne sag nedenfor. I yderligere et tilfælde havde den indsatte en samtale med en læge ca. 1 døgn efter anbringelsen og kort tid før han blev udtaget af observationscellen. I de øvrige tilfælde på nær et havde den indsatte en samtale med en sygeplejerske. (Notat herom er i det ene tilfælde tilføjet efter sidste tilsynsnotat; tilsynet ved sygeplejerske fandt sted 50 minutter efter anbringelsen).

Efter bekendtgørelsens § 17, stk. 2, skal notatet i sagen indeholde oplysning om institutionens overvejelser efter § 18, dvs. overvejelser om lægetilsyn.

Der burde derfor efter min opfattelse i alle tilfælde have været gjort notat i rubrikken om lægetilsyn. Hvis tilsyn ikke skønnes nødvendigt, kan det markeres med et minus i feltet til notat om tilkald af læge. Selv om sygeplejerske ikke ses tilkaldt i nogen af de foreliggende tilfælde med henblik på at vurdere behovet for lægetilkald, bemærker jeg desuden at det efter min opfattelse ligeledes bør angives hvis der sker et sådant tilkald, tillige med notat om resultatet af sygeplejerskens vurdering af dette spørgsmål.

I et af de 2 tilfælde hvor den indsatte som nævnt ovenfor på et tidspunkt under anbringelsen selv bad om at blive tilset af en læge, er der ikke notat om efterfølgende lægetilsyn, men den indsatte blev 6½ time senere tilset af en sygeplejerske. Han havde godt 2 timer forud for anmodningen om at tale med en læge talt med en psykiater. Ved samtalen med sygeplejerske oplyste den indsatte at han havde selv-mordstanker – hvilket også var årsag til anbringelsen i observationscelle.

Som nævnt under pkt. 7.2.6. har ombudsmanden tidligere udtalt at tilsyn ved sygeplejerske ikke kan erstatte tilsyn af læge der sker på grundlag af bestemmelser herom, herunder hvis den indsatte begærer lægehjælp. Hvis personalet i et konkret tilfælde er i tvivl om hvorvidt der er behov for lægetilsyn, kan sygeplejerske som nævnt samme sted tilkaldes med henblik på at vurdere om der er behov for lægetilsyn.

Jeg anmoder om en udtalelse om hvorfor der ikke var lægetilsyn med den indsatte i denne sag efter hans anmodning herom (j.nr. 2001/301/f5558).

7.3.9. Tilsyn ved personalet

Under anbringelsen i observationscelle skal den indsatte jævnligt tilses af institutionens personale, jf. bekendtgørelsens § 19. Enhver der tilser den pågældende, skal gøre notat herom på et observations-skema (nu i selve rapporten i klientsystemet) uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold, jf. bestemmelsens 2. pkt.

Notatet skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for tilsynet og om den pågældendes tilstand samt eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen, jf. 3. pkt.

Hvor hyppigt der skal ske tilsyn, afhænger af en konkret vurdering, jf. pkt. 6 i vejledningen. Anstalten ved Herstedvester har i de interne regler blot anført at den indsatte skal tilses jævnlige.

Jeg er bekendt med at direktoratet har overvejet problemet med at der i den blanket der findes i klient-systemet, automatisk stemples det tidspunkt hvor personalet overfører håndskrevne observationsnotater til klientsystemet. I sagen vedrørende min inspektion af Arrestafdelingen i Statsfængslet i Horsens har direktoratet oplyst at det ikke er muligt teknisk at ændre på dette forhold. Problemet med at observationstidspunktet ikke registreres (stemples), må derfor løses ved at den der indtaster observationerne, i (begyndelsen af) hvert notat anfører tidspunktet for observationen. Direktoratet har desuden oplyst at denne fremgangsmåde er beskrevet i on-line hjælpen i klientsystemet.

I alle tilfælde er der tilsynsnotater, og i alle rapporter er det i teksten med få undtagelser noteret hvornår tilsynet fandt sted. Notater er i alle tilfælde indføjjet efter (i nogle tilfælde meget lang tid efter) at tilsynet rent faktisk fandt sted.

I et tilfælde (j.nr. 2004/301/00128) fremgår det af tilsynsnotaterne bl.a. at den indsatte den 26. oktober 2004 kl. 16.30 fik ild på en cigaret. Dette notat er skrevet samme dag kl. 21.20. Kl. 21.21 er der notat om at den indsatte fik mad og varmt vand, men der er undtagelsesvist ikke angivet tidspunkt herfor i tilsynsnotatet. Næste tilsynsnotat vedrører et tilsyn kl. 20.45 som er skrevet kl. 21.22. Næste notat er indskrevet samme tidspunkt og angiver at den indsatte kl. 19.00 var på gårdtur. Jeg går ud fra at tilsynene ved en fejl er angivet i forkert rækkefølge.

Da der er tale om et enkeltstående tilfælde med "rod" i tilsynsnotaterne, giver det mig ikke anledning til at foretage mig yderligere.

Tilsyn er sket med intervaller på mellem ca. 15 minutter og ca. 2 timer. I de fleste tilfælde er der dog højst gået en time mellem (nogle af de foretagne) tilsyn.

I et tilfælde har der været tale om skærpet tilsyn. Det drejer sig om det tidligere nævnte tilfælde hvor der var tale om "pottevagt". Tilsyn fandt i dette tilfælde med enkelte undtagelser sted med intervaller på mellem 5 og 20 minutter når den indsatte var vågen, og med intervaller på ½ time mens han sov. Det fremgår af det næstsidsste notat at den indsatte fragik skærpet observation og overgik til almindelig observation ca. 15 timer efter anbringelsen, og at observationscelleanbringelsen ophørte 1 time og 20 minutter senere.

I det tilfælde hvor der var en forudgående sikringscelleanbringelse (j.nr. 2004/301/00128), blev den indsatte i den første tid efter anbringelsen i observationscelle tilset ca. hver halve time fra anbringelsen den 23. oktober 2004 kl. 15.40 til kl. 22.30 hvor den indsatte sov. Fra dette tidspunkt og indtil den 24. oktober 2004 kl. 5.30 var der med en enkelt undtagelse lidt længere tid mellem tilsyn. I hele denne periode sov den indsatte. Næste tilsynsnotat (som er skrevet den 24. oktober 2004 kl. 23.21) angiver at næste tilsyn fandt sted samme dag kl. 13.45.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende tilsyn med den indsatte i perioden mellem de to tilsyn kl. 5.30 og 13.45 den 24. oktober 2004.

Der er i alle tilfælde oplysning om tidspunktet for udtagelsen af observationscellen, og det fremgår at der i alle tilfælde har været tilsyn helt frem til udtagelsen.

7.3.10. Ophør og varighed

Anbringelse i observationscelle skal straks bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. bekendtgørelsens § 16, stk. 2.

Under pkt. 5 i vejledningen er det om hyppigheden af tilsyn ved personalet anført at det, hvis den indsatte er faldet til ro og sover, vil kunne være rigtigt at lade den indsatte sove i observationscellen indtil om morgenen frem for at vække den pågældende og dermed risikere en ny optrapning af situationen.

Tidspunktet for såvel iværksættelsen som ophøret af anbringelsen fremgår i alle tilfælde af rapporterne.

I alle rapporter er varigheden af anbringelsen tillige anført i døgn, timer og minutter foroven på blanketten. Det fremgår af rapporterne at anbringelserne varede mellem 3 timer og 48 minutter og godt 5 døgn. En af anbringelserne varede under 4 timer, 2 anbringelser varede mellem 15 og 17 timer, en anbringelse varede 21½ time, 3 anbringelser varede mellem 1 og 2 døgn, en anbringelse varede knap 2½ døgn, en anbringelse 3 døgn, 22 timer og 5 minutter (anbringelsen med forudgående sikringscelleanbringelse), og den sidste som nævnt godt 5 døgn.

Sidstnævnte anbringelse (j.nr. 2002/301/00076) skete på grund af mistanke om selvbeskadigelse og således med henblik på særlig observation. Den indsatte havde i to tilfælde været på hospitalet på grund af lav blodprocent. Han havde samtale med (præsten og) læge kort tid efter anbringelsen som skete den 1. oktober 2004. Samme aften er der notat om bl.a. blod på den indsattes dynebetræk, men der er ikke herefter notater hvoraf det fremgår eller kan udledes at der var behov for opretholdelse af anbringelsen. Den 4. oktober 2004 havde den indsatte en samtale med psykiater og den 5. oktober 2004 en kort samtale med en fængselsfunktionær vedrørende den indsattes situation. Flere gange under anbringelsen var den indsatte på besøg på afdeling H.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende udstrækningen af observationscelleanbringelsen i dette tilfælde.

Vedrørende den anbringelse der varede knap fire døgn (j.nr. 2004/301/00128), fremgår det at den indsatte – som var anbragt i observationscelle den 23. oktober 2004 efter udtagelse af sikringscelle – i den første tid af anbringelsen indtil om aftenen var råbende mv. Notaterne fra dette tidspunkt og frem til den 25. oktober 2004 sidst på eftermiddagen angiver ikke særlige forhold, bortset fra at den indsatte på et tidspunkt lå på gulvet og mente sig lammet, men der mangler dog som tidligere nævnt notater for en periode på ca. syv timer den 24. oktober 2004. Den 25. oktober 2004 kl. 10.00 havde den indsatte samtale med en psykiater. Om eftermiddagen samme dag gav han udtryk for at han ikke længere ønskede at leve og ca. tre kvarter senere konstaterede personalet at han havde to røde streger rundt om halsen. Under en samtale med psykiater og personale den følgende dag truede den indsatte på ny med selvmord hvorefter han blev forklaret at han når han fremkom med sådanne trusler var velanbragt.

Senere samme dag var der en samtale med sikkerhedskonsulenten vedrørende spørgsmålet om ophævelse af observationscelleanbringelsen. Den følgende dag havde han en ny samtale med psykiater kl. 10.00 på egen celle, og kl. 13.45 blev den indsatte efter vurdering vagtholdene imellem udtaget af observationscellen og midlertidigt udelukket fra fællesskab.

Selv om det ikke fremgår eller kan udledes af notaterne fra den 24. oktober og frem til den 25. oktober 2004 om eftermiddagen, går jeg ud fra at det i denne periode blev vurderet at der fortsat var behov for særlig observation – hvad notaterne fra om eftermiddagen den 25. oktober 2004 bekræftede. Med disse bemærkninger går jeg ud fra at anbringelsen ikke har strakt ud over den periode hvor betingelserne for anbringelsen var opfyldte.

Jeg beder om oplysning om hvorfor den indsatte ved udtagelsen af observationscelle blev midlertidigt udelukket fra fællesskab og hvor længe denne udelukkelse varede.

For så vidt angår anbringelsen den 22. november 2004 (j.nr. 2001/301/f5558) der varede knap 2½ døgn og skete fordi den indsatte havde tilkendegivet at han ikke ønskede at leve mere, er der ingen særlige bemærkninger i tilsynsnotaterne. Den indsat-

te havde under anbringelsen samtale med psykiater. Han havde en uge og tre uger forinden også været i observations-celle på samme grundlag.

Selv om det ikke fremgår eller kan udledes af rapporten går jeg ud fra at anbringelsen ikke har strakt ud over den periode hvor betingelserne for anbringelsen var opfyldte.

I 2 tilfælde fremgår det som tidligere nævnt ikke hvad årsagen til anbringelsen var, blot at de indsatte var overført fra henholdsvis Statsfængslet i Vridsløselille og Arresthuset i Århus. Det er derfor ikke muligt at vurdere varigheden af anbringelsen.

For de øvrige sagers vedkommende lægger jeg uden videre til grund at bestemmelsen i bekendtgørelsens § 16, stk. 2, er overholdt.

I et tilfælde er det noteret at den indsatte overgik til FE (j.nr. 2002/301/g6495).

Jeg anmoder om oplysning om hvad det hentyder til.

7.3.11. Klagevejledning

Ifølge bekendtgørelsens § 17, stk. 2, sidste pkt., skal det påføres rapporten når den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen) og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straf fuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder dog som tidligere nævnt alene for dømte. En af de anbragte var varetægtsarrestant.

I intet tilfælde er rapporten påtegnet oplysning om at der er givet klagevejledning. De anvendte elektroniske blanketter indeholder ingen fortrykt oplysning om klagevejledning, herunder klagefrist.

Direktoratet har tidligere oplyst at en fortrykt tekst med angivelse af klagevejledning ville blive medtaget ved en kommende revision af klientsystemet (for så vidt angår både observations- og sikringscelle-blanketter), og at direktoratet ville underrette mig så snart det var afklaret hvornår revisionen kunne gennemføres. Jeg har ikke modtaget en sådan underretning, men Statsfængslet ved Horserød har i en udtalelse af 4. august 2004 i sagen vedrørende ombudsmandens inspektion af denne institution oplyst at klientsystemets rapportdel nu indeholder et felt om klagevejledning.

De blanketter som er anvendt i de foreliggende tilfælde, vedrører anbringelser der har fundet sted efter den 4. august 2004, men som nævnt indeholder ingen af dem fortrykt oplysning om klagevejledning.

Det fremgår udtrykkeligt af den tidligere nævnte meddelelse til personalet om klagevejledning at der (nu) også skal gives klagevejledning ved observationscelleanbringelse.

Jeg går (også) på denne baggrund ud fra at der er givet klagevejledning i de foreliggende tilfælde. Under henvisning til det oplyste fra Statsfængslet ved Horserød om at blanketten i klientsystemet er ændret, beder jeg om oplysning om hvorfor de blanketter som er anvendt i de foreliggende tilfælde, ikke indeholder fortrykt klagevejledning.

7.4. Sikringscelleanbringelse

7.4.1. Indledning

De 10 anbringelser i sikringscelle fandt sted i perioden 10. december 2003 til og med 23. oktober 2004, dvs. en periode på godt 10 måneder.

Jeg beder direktoratet om at oplyse hvor mange tilfælde af anbringelse i sikringscelle som Anstalten ved Herstedvester havde i 2003 og 2004, herunder oplysning om i hvor mange af disse tilfælde der skete fiksering.

Fire af de indsatte var varetægtsarrestanter. Rapporterne omfatter i alt 7 indsatte. En indsat har været anbragt to gange i sikringscelle med en uges mellemrum og en anden indsat tre gange inden for en periode af fire måneder.

I 6 tilfælde blev sikringscelleanbringelsen afløst af observationscelleanbringelse. Et af disse tilfælde ligger inden for den periode hvorfra jeg har modtaget observationscellerapporter, og den er omtalt ovenfor i afsnit 7.3. I 2 andre tilfælde skete der overførsel til psykiatrisk afdeling. I 2 tilfælde var der forudgående observationscelleanbringelse.

7.4.2. Retsgrundlag

Anbringelse i sikringscelle er reguleret i straffuldbydelseslovens § 66 og (den tidligere nævnte) bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Til bekendtgørelsen knytter sig vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse.

Straffuldbydelseslovens § 66 og bekendtgørelsen finder også anvendelse for varetægtsarrestanter, jf. retsplejelovens § 775, stk. 2, bekendtgørelsens § 1, stk. 2, og varetægtsbekendtgørelsens § 91.

7.4.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i sikringscelle, er angivet i straffuldbydelseslovens § 66. Anbringelse i sikringscelle, og herunder tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker, kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1) eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2). Anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering må dog ikke foretages såfremt det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelserne skete i 7 tilfælde for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1) og i de øvrige 3 tilfælde for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2). Der er ikke henvist til den konkrete bestemmelse i straffuldbyrdesloven. Fra direktoratets inspektion af Arresthuset i Århus er jeg bekendt med at der på sikringscelleblanketten i klientsystemet mangler stemping af efter hvilken bestemmelse i straffuldbyrdesloven anbringelsen er sket, men at det vil blive rettet i forbindelse med revision af sikringscelleblanketten. Direktoratet har i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Ålborg oplyst at det er planlagt at ændringen vil komme med i næste version af klientsystemet som skulle være sat i værk i marts 2005.

7.4.4. Begrundelse mv.

Efter § 13, stk. 1, i bekendtgørelsen skal institutionen så hurtigt som muligt udarbejde en rapport om anvendelse af sikringscelle, herunder tvangsfiksering. Rapporten skal bl.a. indeholde oplysning om begrundelsen for anvendelsen.

Vejledningen om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse indeholder ikke en bestemmelse om at begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter, og en angivelse af hvilke hovedhensyn der har været bestemmende for skønnet, samt en angivelse af de faktiske omstændigheder der er lagt til grund for afgørelsen, således som det er tilfældet vedrørende observationscelleanbringelse, jf. pkt. 7.3.4. Direktoratet for Kriminalforsorgen er i sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Aalborg gjort opmærksom på denne forskel således at spørgsmålet kan indgå i direktoratets vurderinger i forbindelse med en kommende revision af vejledningen. Det er samtidig tilkendegivet at det forhold at en anbringelse i sikringscelle for så vidt er mere indgribende end anbringelse i observationscelle, næppe (alene) kan bruges som argument for tilføjelse af en tilsvarende bestemmelse, idet bestemmelsen for så vidt angår observationscelleanbringelserne kan være/er medtaget på grund af bestemmelserne om udelukkelse fra fællesskab og muligheden for at undlade begrundelse i samme regelsæt.

Der er i de enkelte sager anført en begrundelse for anbringelsen i sikringscelle i form af en redegørelse for hændelsesforløbet forud for anbringelsen under punktet "Beskrivelse af episoden".

Jeg har ingen bemærkninger til begrundelserne i de enkelte tilfælde. Det tilføjes at jeg under dette punkt alene har vurderet om der er givet en (tilstrækkelig) begrundelse i sagerne. Ved min gennemgang af sikringscellerapporterne er jeg således (som nævnt under pkt. 7.) ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anbringelse i sikringscelle i de enkelte tilfælde.

Med hensyn til begrundelse for beslutning om fiksering henvises til pkt. 7.4.8.

7.4.5. Magtanvendelse

Efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3, skal anbringelse i sikringscelle og tvangsfiksering foretages så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev anvendt magt over for den indsatte ved anbringelsen i sikringscellen i 9 tilfælde.

Magten bestod i forskellige greb, herunder armsnoningsgreb, benlås og anvendelse af skjold. I 2 tilfælde fremgår det at den indsatte blev båret. I et (enkeltstående) tilfælde er det ikke oplyst hvilken form for magt der blev anvendt, og i et andet tilfælde blot at der blev anvendt godkendte greb.

I 3 tilfælde er der tillige anvendt håndjern.

7.4.6. Kompetence mv.

Det er institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, der har kompetencen til at træffe beslutning om at en indsat skal anbringes i sikringscelle og herunder eventuelt

fikseres, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1. Også bestemmelse om ophør af sikringscelleanbringelse træffes af institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en bestemmelse fra institutionens leder eller den der er bemyndiget dertil efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 1, træffes bestemmelsen af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde. I sådanne tilfælde skal institutionens leder eller den der er bemyndiget efter stk. 1, så hurtigt som muligt underrettes om det passerede. Dette følger af bekendtgørelsens § 2, stk. 2.

Som nævnt under pkt. 7.1.6. har anstalten fastsat interne retningslinjer om delegation af kompetence i forbindelse med anvendelse af sikringsmidler. Det fremgår heraf at bestemmelse om anbringelse i sikringscelle, herunder tvangsfiksering, træffes af personale- og sikkerhedskonsulenten, afdelingsleder eller dennes stedfortræder eller vagthavende leder på vagtmesterkontoret. Indholdet af bekendtgørelsens § 2, stk. 2, er desuden gengivet.

Den under pkt. 7.3.6. omtalte instruks omhandler også anvendelse af sikringscelle. Af denne instruks fremgår det at beslutning om ophør af anbringelse i sikringscelle træffes af personalet på afdeling I.

Beslutningen om anbringelse i sikringscelle blev i et tilfælde truffet af en overvagtimester og i de øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær, i 2 tilfælde en fængselsfunktionær på prøve. I et af tilfældene blev beslutningen truffet i samråd med en læge. Der blev som nævnt under pkt. 7.4.8. anvendt fiksering i alle tilfælde og beslutning herom blev truffet af den samme som traf beslutningen om anbringelse i sikringscelle.

Der er notat om underretning i alle tilfælde og heraf fremgår det at underretning i det tilfælde hvor det var en overvagtimester der traf afgørelse i sagen, er givet til en anden overvagtimester (via en fængselsfunktionær). Også i 4 af de øvrige tilfælde er

underretning givet til en overvagtimester, i 2 af tilfældene den samme overvagtimester som traf afgørelse i den lige nævnte sag. I de resterende tilfælde er underretning givet til en fængselsfunktionær (fire forskellige), og i et af disse tilfælde er der notat om fornyet underretning dagen efter. De nævnte tilfælde drejer sig om rapporter med j.nr. 2004/301/00119, 2004/301/00058 (for så vidt angår en anbringelse den 18. maj 2004), 2002/301/00076, 2004/301/00058 (for så vidt angår en anbringelse den 27. august 2004) og 2003/301/00008.

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt underretning i disse tilfælde blev givet til en person der var bemyndiget til at modtage underretning.

Jeg går umiddelbart ud fra at de overvagtimestre som der er givet underretning til, er/var bemyndiget til at modtage underretning, men jeg anmoder jeg om oplysning om baggrunden for at en overvagtimester i et tilfælde har givet underretning til en anden overvagtimester (j.nr. 2004/301/00058 for så vidt angår en anbringelse den 30. april 2004), mens han i andre tilfælde har modtaget underretning.

Underretningen fandt i 4 tilfælde sted samtidig med anbringelsen (hvilket jeg går ud fra betyder i umiddelbar forlængelse af anbringelsen), i 5 tilfælde 5 minutter efter anbringelsen, og i det sidste tilfælde 10 minutter efter anbringelsen.

Tidspunktet for underretningen giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Beslutningen om ophør af anbringelsen er i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær, i 2 tilfælde en fængselsfunktionær på prøve. I det ene af disse 2 tilfælde havde den indsatte dog umiddelbart forud for udtagelsen en samtale med den administrerende overlæge og en afdelingsleder som jeg således går ud fra reelt traf afgørelsen om ophør. Også i et andet tilfælde havde den indsatte umiddelbart inden udtagelsen en samtale med den pågældende afdelingsleder. I yderligere et tilfælde havde den indsatte umiddelbart inden udtagelsen en samtale med en læge. I 2 tilfælde skete der

som tidligere nævnt overførsel til psykiatrisk afdeling, og jeg går ud fra at udtagelse skete i forbindelse med at det blev muligt at transportere den indsatte til denne afdeling.

Med hensyn til kompetencen for fængselsfunktionærer på prøve henviser jeg til min anmodning om oplysninger herom under pkt. 7.3.6.

Rapporten er i alle tilfælde påtegnet af en leder, i 8 tilfælde af sikkerhedskonsulenten og i de 2 andre af en afdelingsleder. Det fremgår i alle tilfælde, på nær ét, hvornår disse gennemsyn har fundet sted. Det er i 2 tilfælde sket samme dag, i 4 tilfælde dagen efter og i de resterende tilfælde mellem 10 og 21 dage efter ophøret af anbringelsen. I 4 tilfælde er ledelsen kommet med bemærkninger. Bemærkningerne har vedrørt angivelse af forkert klokkeslæt for tilkald af læge, manglende angivelse af tidspunkt for første tilsyn og af at der var personale og læge til stede i et nærmere angivet tidsrum efter anbringelsen, "rod" i observationsnotater for en vis periode, formentlig på grund af serverudfald, og at der skulle ses bort fra "m.fl." for så vidt angår fængselsfunktionærer der medvirkede ved fiksering.

Jeg har noteret mig at der af ledelsen føres tilsyn med området for anbringelse i sikringscelle. Jeg anmoder om oplysning om inspektionens tilsyn med dette område.

7.4.7. Undersøgelse for genstande mv.

Efter bekendtgørelsens § 6, stk. 2, skal institutionen ved anbringelse af en indsat i sikringscelle undersøge hvilke genstande den indsatte har i sin besiddelse på sin person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 1 og stk. 3-8. Der skal desuden normalt ske omklædning af den indsatte.

Med hensyn til omklædning har direktoratet i pkt. 7, 1. afsnit, i vejledningen til bekendtgørelsen anført at omklædning indebærer at den indsatte skal afklædes og som minimum have institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Derudover skal

den indsatte tilbydes en undertrøje.

For så vidt angår sikringscelleanbringelse uden tvangsfiksering fremgår det af vejledningens pkt. 7, 2. afsnit, at omklædning undtagelsesvist vil kunne undlades hvis det vurderes at omklædning i sig selv vil optrappe situationen, jf. straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 3.

Hverken straffuldbyrdelsesloven, bekendtgørelsen eller vejledningen indeholder en bestemmelse om notatpligt i disse tilfælde. Der er ikke i de anvendte blanketter (lige som i observationscelleblanketterne) felter til angivelse af hvorvidt der er sket undersøgelse af den indsattes person og omklædning.

Fra sagen vedrørende min inspektion af Arresthuset i Aalborg i 2003 er jeg bekendt med at der ved (den tidligere nævnte) revision af sikringscelleblanketten vil blive indført felter til markering af at der er foretaget undersøgelse af den indsattes person, og om der er sket omklædning. Hvis der svares nej til sidstnævnte spørgsmål, vil rapportskriveren blive bedt om at skrive en begrundelse herfor. Der vil ikke blive tilføjet en rubrik til afkrydsning af om den indsatte er tilbudt undertrøje, underbenklæder og tæppe idet tilbuddet herom er en naturlig del af omklædningen, jf. vejledningens pkt. 7.

Af de interne regler (instruksen om brug af observations- og sikringscelle) fremgår det at der i alle tilfælde skal ske en undersøgelse af den indsattes person, og at den indsatte efterfølgende skal tilbydes underbenklæder.

Kun i ét tilfælde fremgår det udtrykkeligt af rapporten i sagen at den indsatte i forbindelse med indsættelsen i sikringscelle blev visiteret. I dette tilfælde og i yderligere et tilfælde fremgår det udtrykkeligt at den indsatte (tillige) blev afklædt. Det fremgår ikke om afklædning reelt er omklædning. Jeg går ud fra at omklædning/afklædning altid sker i forbindelse med en personundersøgelse, og at en sådan undersøgelse derfor har fundet sted i det tilfælde hvor det alene fremgår at der skete afklædning. Af yderligere en rapport fremgår det at det oprindeligt var besluttet at anbringe den ind-

satte i observationscelle, men at der i stedet skete anbringelse i sikringscelle fordi den indsatte i forbindelse med visitation ved indsættelse i observationscelle gjorde voldsom modstand. Jeg udleder heraf at der tillige skete personundersøgelse i dette tilfælde.

Jeg går dog ud fra at der ikke kun i de nævnte, men i alle tilfælde har fundet en personundersøgelse sted. Hvis der er tilfælde hvor der ikke har fundet omklædning (afklædning) sted, går jeg ud fra at det har været overvejet og er fundet unødvendigt. Jeg går endvidere ud fra at de indsatte ved afklædning i overensstemmelse med de interne regler er tilbudt underbenklæder, og at der således er tale om omklædning.

Det fremgår ikke om de indsatte ved afklædning/omklædning tilbydes en undertrøje, men jeg går ud fra at der forholdes i overensstemmelse med vejledningens pkt. 7, og at det således også er sket i de konkrete tilfælde hvor der har fundet omklædning sted.

Da det fremgår af direktoratets vejledning at den indsatte ved omklædning (tillige) skal tilbydes en undertrøje, er det ikke nødvendigt at angive dette i de interne regler, men da anstalten heri har nævnt at den indsatte skal tilbydes underbenklæder, bør anstalten efter min opfattelse tillige omtale pligten til at tilbyde en undertrøje. Jeg går ud fra at reglerne vil blive præciseret, og jeg beder om underretning når det er sket.

Før der gennemføres en undersøgelse af den indsattes person, skal institutionen mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres, medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 380 af 17. maj 2001 om undersøgelse af indsattes person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at de indsatte er orienteret i overensstemmelse med § 2.

7.4.8. Fiksering

Anbringelse i sikringscelle kan efter straffuldbyrdelseslovens § 66 kombineres med tvangsfiksering ved anvendelse af bælte, hånd- og fodremme samt handsker hvis dette er nødvendigt.

Der er som allerede nævnt sket fiksering i forbindelse med den konkrete anbringelse i alle tilfælde. Samtlige fikseringsmidler er anvendt i 8 tilfælde, dog er handske ikke nævnt i gengivelsen af fikseringsmidler i notatet om lægetilsyn i et tilfælde, men det er nævnt i alle tilsynsnotaterne. I de 2 resterende tilfælde er der anvendt bælte, håndremme og fodremme, men ikke handske.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 13, stk. 1, at den rapport der skal udarbejdes, skal indeholde oplysning om bl.a. begrundelsen også for tvangsfiksering. Ombudsmanden har tidligere, bl.a. i rapporten om inspektionen af Anstalten ved Herstedvester i 1996, udtalt at skønnet over nødvendigheden af fiksering altid bør fremgå af sikringscelle-rapporten som begrundelse for anvendelsen, lige som det bør fremgå om der er foretaget en vurdering af om alle fikseringsmidler er påkrævet. At der skal anføres en konkret begrundelse for anvendelsen af fikseringsmidler fremgår også af Anstalten ved Herstedvesters interne instruks.

Som tidligere nævnt ligger fikseringsmidler fremme på sengen i sikringscellen. I forbindelse med inspektionen i 1996 oplyste anstalten at anstalten kun anvender sikringscellen når forholdene gør det absolut påkrævet, og at det kun er tilfældet når den indsatte udviser en voldsom sindstilstand der kræver brug af samtlige fikseringsmidler. Direktoratet indskærpede dengang over for anstalten pligten til at foretage en konkret vurdering som anført ovenfor. Ombudsmanden tog det til efterretning.

Også under inspektionen denne gang blev det nævnt at sikringscellen først tages i brug når det er nødvendigt at anvende fiksering. Hvis fiksering ikke er nødvendigt, vil den indsatte blive anbragt i observationscelle. Der er som nævnt i 2 tilfælde ikke anvendt handske, men ellers er samtlige fikseringsmidler anvendt.

Der er ikke i forbindelse med anvendelse af fiksering gjort notat om nødvendigheden heraf, men der er som nævnt under pkt. 7.4.4. i beskrivelsen af episoden der førte til sikringscelleanbringelsen, givet en begrundelse for (i hvert fald) selve anbringelsen i sikringscelle. Som ligeledes nævnt ovenfor anvender anstalten først sikringscellen når fiksering skønnes nødvendigt. I et tilfælde er det anført at det i samråd med en navngiven læge blev besluttet at den indsatte fordi han tidligere på dagen havde skåret sig, skulle fikseres indtil han kunne overføres til Nordvang.

Der er heller ikke skelnet mellem brugen af de anvendte fikseringsmidler, herunder givet en begrundelse for anvendelsen af flere fikseringsmidler.

Jeg har noteret mig at anstalten kun anvender sikringscellen hvis fiksering (i et eller andet omfang) skønnes nødvendigt. Selv om det heraf kan udledes at fiksering er skønnet nødvendigt når en indsat anbringes i sikringscelle, skal der som anført ovenfor anføres en konkret begrundelse for beslutningen om anvendelse af fiksering. Det er derfor beklageligt at der ikke er gjort notat begrundelsen for anvendelsen af fiksering og for fikseringens omfang Dette burde være påtalt af ledelsen ved gennemgangen af rapporterne.

Jeg går (også på baggrund af det oplyste om at sikringscellen kun anvendes hvis fiksering anses for nødvendigt) ud fra at der i sagerne er foretaget – og at der altid foretages – en konkret vurdering af om fiksering var/er nødvendig, og af fikseringens omfang, således at fastspænding med alle (flere) fikseringsmidler ikke sker hvis det må anses for et uforholdsmæssigt indgreb. Jeg går tillige ud fra at det vil blive indskærpet at det skal fremgå af rapporten at der er foretaget en sådan vurdering.

Tidspunktet for anvendelsen af fikseringen er i alle tilfælde angivet som samtidig med anbringelsen i sikringscellen. Den indsatte var fikseret hele tiden under anbringelsen i sikringscelle, men i de 2 tilfælde hvor der ikke blev anvendt handske, blev håndremme løsnet på et tidspunkt under anbringelsen som i det ene tilfælde ophørte 5 minutter efter. I yderligere et tilfælde blev handske og håndremme løsnet efter tre

timer, og anbringelsen ophørte tre timer senere. Om udstrækningen af fikseringen henviser jeg til pkt. 7.4.12.

7.4.9. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter straffuldbyrdslovens § 66, stk. 5, skal institutionen ved tvangsfiksering af en indsat straks anmode en læge om at foretage tilsyn med den indsatte. Lægen skal tilse den pågældende medmindre lægen skønner sådant tilsyn åbenbart unødvendigt.

(Ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp, jf. straffuldbyrdslovens § 66, stk. 6).

Der skal således ske tilkald af læge i alle tilfælde med tvangsfiksering, men det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af tilsyn som dog kun må undlades hvis det anses for åbenbart unødvendigt. Reglen om lægetilsyn ved sikringscelleanbringelse med fiksering adskiller sig derved fra bestemmelserne om lægetilsyn ved anvendelse af magt og håndjern og ved anbringelse i sikringscelle uden fiksering og i observationscelle hvor der altid skal gennemføres tilsyn hvis der tilkaldes læge.

Det følger af vejledningens punkt 5, sidste afsnit, at der i forbindelse med sikringscelleanbringelse med fiksering skal gøres notat om lægetilkald på samme vis som ved sikringscelleanbringelse uden fiksering, jf. pkt. 6. Efter vejledningens pkt. 6, andet afsnit, skal der gøres notat første gang lægen er søgt tilkaldt, samt – hvis kontakt ikke opnås straks – ved alle efterfølgende forsøg.

I anstaltens instruks om brug af bl.a. sikringscelle er det anført at der (i alle tilfælde) skal foretages øjeblikkeligt lægetilkald som i dagtimerne sker via sygeplejen. I en særskilt meddelelse om lægetilkald ved anbringelse i sikringscelle sondres der dog mellem tilkald henholdsvis ved og uden fiksering. Det er i instruksen videre anført at der skal kontaktes læge via vagtmesterkontoret når der ikke er en læge til stede i anstalten, og at lægen skal anmodes om at anføre observationer og bemærkninger på

observationsarket. Notater skal nu skrives i (eller overføres til) selve sikringscelle-rapporten i klientsystemet.

Efter bekendtgørelsens § 14, stk. 1, skal enhver der tilser en indsat der er anbragt i sikringscelle, gøre notat om tilsynet uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold. Efter stk. 2 skal notatet indeholde oplysninger om dato og klokkeslæt for tilsynet samt om den indsattes tilstand mv. Også tilsyn som læge og sygeplejerske foretager, skal noteres, jf. vejledningens pkt. 10, 3. afsnit, hvoraf fremgår at den faste vagt ved tvangsfiksering (jf. herom pkt. 7.4.10.) er ansvarlig for at alle tilsyn noteres, herunder tilsyn ved sygeplejerske og læge.

Det elektroniske paradigme i klientsystemet indeholder punkter med overskrifterne "Lægen tilkaldt", "Lægen genkaldt" og "Lægetilsyn foretaget". Desuden er der gjort plads til lægens bemærkninger (evt. i form af et resumé). Der er notat om tidspunktet for lægetilkald i alle tilfælde, og i et tilfælde er der sket genkald. På nær i et tilfælde er der ligeledes notat om tidspunktet for lægetilsyn. I dette ene tilfælde fremgår det dog af rubrikken til angivelse af lægens bemærkninger at der var lægetilsyn og hvornår det fandt sted. I alle tilfælde på nær et fremgår det hvilken læge der udførte tilsynet, og en fængselsfunktionær har gengivet lægens bemærkninger i rapporten.

Ved brug af fikseringsmidler skal læge efter straffuldbyrdelseslovens § 66, stk. 5, som nævnt tilkaldes straks. Det følger af vejledningens pkt. 5, andet afsnit, at udgangspunktet (som hidtil) vil være at tilkald af læge er det første der skal foretages efter at fikseringen er gennemført. Dette er ikke til hinder for at der fra den indsattes afdeling indhentes oplysninger om den pågældendes adfærd, helbredstilstand og lignende med henblik på at tilvejebringe oplysninger der kan have indflydelse på lægens beslutning om hvor hurtigt lægetilsyn skal ske. Det er heller ikke til hinder for at der lokalt fastsættes retningslinjer hvorefter den ansvarlige for fikseringen underretter en sygeplejerske der er til stede i institutionen, med henblik på at denne kan foretage lægetilkaldet (hvilket anstalten som nævnt har gjort). Det er imidlertid en forudsætning at indhentelse af oplysninger eller underretning af en sygeplejerske kan ske i løbet af ganske få minutter.

Ombudsmanden har i forbindelse med de tidligere gældende regler, hvorefter læge skulle tilkaldes "omgående" ved anvendelse af fikseringsmidler, udtalt at lægetilkald 10 minutter efter anbringelsen ikke er i overensstemmelse med bestemmelserne i det tidligere gældende cirkulære – hvilket direktoratet tog til efterretning (Folketingets Ombudsmands beretning 1993, s. 402).

Tilkald af læge er i et tilfælde sket samtidig med anbringelsen/fikseringen, i 4 tilfælde 5 minutter efter fikseringen, i 4 tilfælde 10 minutter efter fikseringen og i det sidste tilfælde 15 minutter efter fikseringen. I et tilfælde skete der som nævnt genkald, og det skete 1 time og 40 minutter efter første tilkald (j.nr. 2004/301/00058).

Jeg har noteret mig at der kun i et tilfælde som jeg betragter som et enkeltstående tilfælde, er sket tilkald af læge senere end 10 minutter efter fikseringen.

Jeg anmoder anstalten om at oplyse om der er interne retningslinjer for hvornår der skal ske genkald. Jeg anmoder desuden om oplysning om hvorvidt det i forbindelse med første tilkald normalt oplyses hvor lang tid der forventes at gå før lægen kommer – som det fremgår af en af rapporterne at der blev givet oplysning om i dette tilfælde. Jeg anmoder endvidere om direktoratets bemærkninger til tidspunktet for genkald i sagen.

Reglerne om sikringscelleanbringelse med fiksering indeholder ingen retningslinjer for hvornår lægetilsynet skal finde sted. Heller ikke forarbejderne til straffuldbyrdesloven angiver retningslinjer for hvornår tilsyn skal finde sted, men angiver alene at det er lægens ansvar at vurdere nødvendigheden af lægetilsyn. Direktoratet har i forbindelse med inspektion af Statsfængslet i Horsens i en udtalelse af 19. november 2001 præciseret at det således er lægens ansvar at foretage en eventuel prioritering mellem flere presserende arbejdsopgaver.

Lægetilsyn fandt i et tilfælde sted samtidig med anbringelsen (læge var til stede i sikringscellen under så vidt ses hele anbringelsen der varede knap to timer). I de øv-

rige tilfælde fandt lægetilsyn sted mellem fem minutter og en time og fem minutter efter tilkaldet (genkaldet i det ene tilfælde).

Der skal som tidligere nævnt foretages notat om tilsyn, herunder lægetilsyn, der ud over oplysning om tidspunktet for tilsynet skal indeholde oplysninger om den indsat-tes tilstand, jf. bekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2. Et sådant notat er udfærdiget i alle tilfælde. I et tilfælde hvor anbringelsen kun varede 35 minutter, er det (dog) blot anført at lægen ikke havde nogen bemærkninger. Den indsatte blev udtaget af sikringscellen 10 minutter efter lægetilsynet.

7.4.10. Fast vagt

Efter straffuldbyrdeleslovens § 66, stk. 4, skal en indsat der er tvangsfikseret, have fast vagt.

En fast vagt er en dertil udpeget fængselsfunktionær eller andet kvalificeret personale som ikke har andre arbejdsopgaver end at tage sig af den fikserede indsatte, jf. vejledningens punkt 4, afsnit 1.

Efter vejledningens punkt 4, afsnit 2, bør det så vidt muligt sikres at den faste vagt er en erfaren, fastansat medarbejder, og at den pågældende ikke har deltaget i den aktuelle fiksering. Institutionen bør overveje om det er hensigtsmæssigt at den faste vagt er en person med godt kendskab til den fikserede. Dette vil ofte – men ikke altid – være tilfældet.

Forståelsen af begrebet fast vagt er blevet behandlet i forbindelse med ombudsmandens inspektion af Statsfængslet i Vridsløselille i juni 2000. Direktoratet har den 14. oktober 2002 udtalt sig om direktoratets forståelse og har i brev af 9. maj 2003 informeret kriminalforsorgens institutioner herom. Af dette brev fremgår det at direktoratet ikke mener at en turnusordning hvor den enkelte funktionær kun vare-tager funktionen som fast vagt i en halv time ad gangen, på fuldt tilstrækkelig vis tilgode-ser hensynet bag ordningen med fast vagt. Direktoratet har herved blandt andet lagt

vægt på at de korte vagtperioder på grund af den manglende kontinuitet gør det vanskeliggere at foretage en korrekt bedømmelse af den indsatte, herunder vedrørende spørgsmålet om ophævelse af fikseringen. Direktoratet har bemærket at dette synspunkt ikke er til hinder for at funktionæren efter en konkret vurdering afløses efter en periode af en halv times varighed, fx fordi det viser sig at den indsatte er meget udskældende eller spyttende mv.

Anstalten har i den interne instruks gengivet hovedindholdet af vejledningens pkt. 4. Det er desuden anført at vagtmesterkontoret skal sikre at der tilføres afsnittet en ekstra post.

De indsatte var som tidligere nævnt fikseret hele tiden under anbringelsen i sikringscelle.

I sagen med j.nr. 2003/301/00142 fremgår det af et tilsynsnotat den 10. december 2003 kl. 17.08 vedrørende et tilsyn kl. 15.40 at notatet om tilsyn er foretaget af en anden end den som udførte tilsynet. Tilsvarende synes at fremgår af et notat kl. 15.33 af et tilsyn kl. 14.40 i sagen med j.nr. 2004/301/00058 vedrørende en anbringelse den 30. april 2004. I sagen med j.nr. 2002/301/00076 er det ved nogle af tilsynsnotaterne anført at en anden navngiven funktionær havde vagten. Jeg forstår det sådan at notat også i disse tilfælde er foretaget af en anden end den der udførte tilsynet. Også ved enkelte andre tilsynsnotater synes det at være tilfældet. Ud af de mange tilsynsnotater i sagerne er det dog kun i få tilfælde at det fremgår at notatet er skrevet af en anden end den som udførte tilsynet (den faste vagt). I mangel af oplysninger om at tilsyn er ført af en anden end den der har skrevet notatet, må jeg umiddelbart lægge til grund at tilsyn er udført af den person som har gjort notat herom.

Tilsyn (eller notat herom) er foretaget af forskellige fængselsfunktionærer som – hvis de rent faktisk har udført de pågældende tilsyn og ikke kun skrevet notatet herom – hver med meget få undtagelser har ført tilsyn i (væsentligt) mere end en halv time ad gangen.

Bortset fra ved en af rapporterne er notat om tilsyn skrevet af blandt andre personer der enten har truffet beslutningen om sikringscelleanbringelse eller er nævnt blandt de medarbejdere der deltog i eller var vidne til episoden. I et tilfælde er der tale om en fængselsfunktionær på prøve som deltog i magtanvendelse i forbindelse med anbringelsen.

Jeg lægger (også på baggrund af det anførte i ovennævnte sag(er) om at en anden end den der skrev notat i sagen, havde vagten) til grund at der er udpeget en fast vagt, men jeg anmoder anstalten om en udtalelse vedrørende proceduren for udpeging af fast vagt.

Hvis tilsyn i de tilfælde hvor det ikke fremgår at tilsyn er foretaget af en anden person end den der skrev notatet herom, er foretaget af de personer som har skrevet notat herom, ses udpegingen af en fast vagt ikke at være sket i overensstemmelse med ovennævnte retningslinjer. Jeg anmoder Anstalten ved Herstedvester om en udtalelse vedrørende dette forhold og om at oplyse nærmere om proceduren ved overførsel af (håndskrevne) notater om tilsyn til klientsystemet som i de fleste tilfælde er sket på et senere (i nogle tilfælde meget senere) tidspunkt end tilsynet fandt sted.

7.4.11. Tilsyn

Efter sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 1 og 2, og vejledningens punkt 10 skal enhver der tilser den indsatte, herunder en fast vagt, gøre notat om tilsyn, herunder tidspunktet for tilsyn. Notatet skal endvidere indeholde oplysninger om den indsattes tilstand, herunder eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde fikseringen og anbringelsen. Notatet skal nu indføres i rapporten i klientsystemet og ikke på et særligt observationsskema.

Er den indsatte fikseret, skal der udfærdiges notat om tilsynet med den pågældende mindst hvert kvarter. Med ganske få undtagelser er der ført tilsyn med den indsatte i overensstemmelse hermed, og ofte er der sket tilsyn med kortere interval.

Der er ved alle tilsynene gjort notat om indsattes tilstand.

7.4.12. Ophør og varighed af anbringelse og fiksering

Reglerne om sikringscelleanbringelse og tvangsfiksering indeholder ikke en bestemmelse svarende til bestemmelsen vedrørende observations-celleanbringelse i § 14, stk. 2, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab om at anbringelsen straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. Uanset dette skal både selve sikringscelleanbringelsen og fikseringen utvivlsomt bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt. For så vidt angår fiksering fremgår det af bekendtgørelsens § 8 at tvangsfiksering kun helt undtagelsesvist kan ske i over ét døgn.

Hvis anvendelse af sikringsmidler varer mere end et døgn, skal læge orienteres dagligt således at den pågældende bl.a. ud fra sit kendskab til den indsatte kan vurdere, om lægetilsyn er nødvendigt, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Hvis der træffes bestemmelse om at opretholde en anbringelse i sikringscelle i mere end tre døgn eller om at opretholde tvangs-fikseringen i mere end 24 timer, skal institutionen straks foretage indberetning herom til Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. sikringsmiddelbekendtgørelsens § 14, stk. 3. Indberetningen skal indeholde en nærmere begrundelse for at betingelserne for fortsat anbringelse i sikringscelle eller tvangsfiksering anses for opfyldt.

Rapporter om sikringscelleanbringelse skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår sikringsmidlet er ophørt, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1. Det fremgår i alle tilfælde.

Anbringelserne varede mellem 35 minutter og 2 døgn, 21 timer og 48 minutter. I 2 tilfælde varede anbringelsen under 5 timer, i 4 tilfælde mellem 5 og 8 timer, i 2 tilfælde mellem 11 og 18 timer og i de sidste 2 tilfælde henholdsvis 1 døgn, 4 timer og 5 minutter og som nævnt knap 3 døgn.

Fikseringen varede i alle tilfælde lige så lang tid som anbringelsen, men der skete dog som tidligere nævnt lempelser heraf i enkelte tilfælde.

Ved det sidste notat i sagen med j.nr. 2003/301/00142 vedrørende en anbringelse den 10. december 2003 er det anført at den indsatte nu vurderedes så rolig at det var forsvarligt at udtage ham af sikrings-cellen. Tilsvarende notater findes i nogle af de andre tilfælde. I et notat vedrørende et tilsyn den 10. oktober 2004 kl. 16.15 i sagen med j.nr. 2003/301/00008 der vedrører en anbringelse denne dag fra kl. 11.15 til den 11. oktober 2004 kl. 15.20, er det noteret at indsatte virker noget atypisk i opførelse, og at det skønnedes at han skulle forblive i sikringscellen. Senere samme dag, kl. 19.30, havde en overvagt-mester en samtale med den indsatte og i notatet herom er det bl.a. anført at det umiddelbart ikke skønnedes forsvarligt at løse den indsatte, og at det derfor var besluttet at den indsatte skulle forblive i sikringscellen. Ved de efterfølgende notater er det anført at den indsatte var (meget) urolig. Den 11. oktober 2004 kl. 10.45 og igen kl. 13.00 havde den indsatte tilsyn af den administrerende overlæge, og det blev i den forbindelse besluttet at han skulle overføres til Nordvang.

Jeg går ud fra at der i alle tilfælde løbende foretages en vurdering af behovet for at opretholde sikringscelleanbringelsen og fikseringen og af fikseringens omfang. Jeg har endvidere noteret mig at der i de tilfælde hvor der fortsat efter ophævelse af fiksering skønnes at være behov for observation, sker overførsel til observationscelle. Idet det under inspektionen blev oplyst at der kun sker anbringelse i sikringscelle hvis fiksering anses for nødvendigt, går jeg ud fra at der sker udtagelse af sikringscellen når fiksering ikke længere anses for nødvendigt, og at der (som det er sket i de nævnte tilfælde) sker anbringelse i observationscelle hvis der fortsat skønnes behov for observation af den indsatte.

Jeg har endvidere noteret mig at der var fornyet lægetilsyn med den indsatte de 2 tilfælde hvor anbringelsen varede mere end et døgn. For så vidt angår det tilfælde hvor anbringelsen varede næsten tre døgn (j.nr. 2004/301/00058 vedrørende en anbringelse den 30. april 2004) var der fornyet lægetilsyn med den indsatte den 1. maj 2004, og den administrerende overlæge blev kontaktet igen den 2. maj 2004 hvor det

blev besluttet at der skulle være tilsyn igen dagen efter. Dette tilsyn fandt sted den 3. maj 2004 kl. 10.01, og den indsatte blev umiddelbart herefter udtaget af sikringscellen.

Den indsatte i denne sag var anbragt i sikringscelle efter overførsel fra Statsfængslet i Vridsløselille fordi han var meget voldsom. Ved anbringelsen blev han fikseret med alle fikseringsmidler, bortset fra handske. Han var fikseret frem til udtagelsen med bælte og fodrem idet håndremme på et tidspunkt under anbringelsen blev løsnet. I notat vedrørende lægetilsynet med den indsatte den 1. maj 2004 er det anført at den indsatte inden for det forløbne døgn var kommet med alvorlige trusler over for fire forskellige fængselsfunktionærer, og at han ved samtalen med den administrerende læge denne dag fortsat var anspændt og truende og derfor fortsat måtte være fikseret. Det fremgår tillige af notatet at direktoratet blev underrettet herom.

Da det er angivet hvem i direktoratet der modtog underretning, går ud fra at indberetning er sket telefonisk, men for en ordens skyld beder jeg om oplysning herom og kopi af indberetningen hvis den er fulgt op skriftligt. Jeg beder desuden om oplysning om direktoratets behandling af sådanne indberetninger, herunder indberetningen i det konkrete tilfælde. I den forbindelse beder jeg tillige direktoratet om at oplyse om direktoratet følger med i varigheden af en fiksering efter indberetning herom. Jeg henviser til at der efter bestemmelsen i § 14, stk. 3, ikke er pligt til fornyet indberetning til direktoratet efter fx yderligere 24 timer, men først hvis sikringscelleanbringelsen (og eventuelt fikseringen) varer mere end tre døgn. I tilslutning hertil anmoder jeg direktoratet om at oplyse om det har været overvejet at foreskrive pligt til indberetning på ny hvis fikseringen opretholdes som det skete i det konkrete tilfælde.

Jeg anmoder endvidere om oplysning om hvorvidt der skete indberetning til direktoratet i det andet tilfælde hvor fikseringen varede i mere end 24 timer (j.nr. 2003/301/00008).

Ved den anbringelse der varede næsten tre døgn, kom den indsatte som nævnt med alvorlige trusler mod flere funktionærer inden for det første døgn. Ved mange af de efterfølgende tilsynsnotater er det anført at den indsatte var stille, men der er også notater hvor det ikke er tilfældet, herunder den 2. maj 2004 kl. 6.00 – 6.10 hvor det er anført at den indsatte var truende mv. I et notat vedrørende tilsyn den 2. maj 2004 kl. 10.45 og 11.00 er det anført at den indsatte råbte, og ved henvendelse til den administrerende overlæge den 2. maj 2004 kl. 12.35 blev det oplyst at der ikke var ændringer i indsattes tilstand. Ved de efterfølgende notater var den indsatte stille eller sov. Han blev udtaget af sikringscelle den 3. maj 2004, kl. 10.23.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende opretholdelsen af anbringelsen og fikseringen i tiden fra den 2. maj 2004 om eftermiddagen til den 3. maj 2004, kl. 10.23 (10.10 ifølge sidste tilsynsnotat).

Jeg har ikke grundlag for at antage at anbringelserne og fikseringerne i de øvrige tilfælde ikke blev bragt til ophør på det tidspunkt hvor betingelserne herfor ikke længere var opfyldt. Det gælder også det tilfælde hvor anbringelsen varede mere end et døgn hvor det fremgår af tilsynsnotaterne at den indsatte var meget urolig og havde en atypisk adfærd.

7.4.13. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren, og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2. Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, vedrørende klagefrist gælder dog som tidligere nævnt alene for dømte.

Det fremgår ikke at den indsatte i de konkrete tilfælde er vejledt om klagemuligheden. De foreliggende udskrifter indeholder ikke fortrykt klagevejledning.

Det fremgår udtrykkeligt af den tidligere nævnte meddelelse til personalet om klagevejledning at der også skal gives klagevejledning ved sikringscelleanbringelse hvor det ikke tidligere har været praksis.

Jeg går (også) på denne baggrund ud fra at der er givet klagevejledning i de foreliggende tilfælde. Jeg henviser i øvrigt til det anførte under pkt. 7.3.11. om indførelse af klagevejledning i de elektroniske blanketter om observations- og sikringscelleanbringelse og min anmodning dette sted om oplysning om hvorfor der ikke er en fortrykt klagevejledning i de blanketter som er anvendt i de foreliggende tilfælde.

8. Opfølgning

Jeg beder om at fængslet sender de udtalelser mv. som jeg har bedt om, tilbage gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

9. Underretning

Denne rapport sendes til Anstalten ved Herstedvester, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i Anstalten ved Herstedvester.